

Jarmo Houtsonen, Markku Myllylä, Heidi Berger,
Sergej Roganov, Julija Abravitova, Larisa Gottšina &
Jelena Leonova

Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa ja Venäjän federaation luoteisosassa

HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN
VASTAINEN TOIMINTA
SUOMESSA JA VENÄJÄN
FEDERAATION LUOTEISOSASSA

HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN
VASTAINEN TOIMINTA
SUOMESSA JA VENÄJÄN
FEDERAATION LUOTEISOSASSA

Jarmo Houtsonen
Markku Myllylä
Heidi Berger

Sergej Roganov
Julija Abravitova
Larisa Gottšina
Jelena Leonova

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2013

Jarmo Houtsonen, Markku Myllylä, Heidi Berger, Sergej Roganov, Julija
Abravitova, Larisa Gottšina & Jelena Leonova

HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN VASTAINEN TOIMINTA
SUOMESSA JA VENÄJÄN FEDERAATION LUOTEISOSASSA

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 113

ISBN: 978-951-815-260-9 (painettu)

ISBN: 978-951-815-261-6 (pdf)

ISSN: 1797-5743

Kannet: Mainocraft Oy

Taitto: Poliisiammattikorkeakoulu

Paino: Tampereen Yliopistopaino Oy/Juvenes Print

Tampere 2013

ESIPUHE

Tämä julkaisu, ”Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa ja Venäjän federaation luoteisosassa”, on valmistunut osana Poliisiammattikorkeakoulun ja Venäjän sisäasiainministeriön Pietarin yliopiston (jäljempänä Pietarin yliopisto) välistä yhteistyöhanketta. Hanke pohjautuu Poliisiammattikorkeakoulun ja Pietarin yliopiston välistä yhteistyötä koskevaan sopimukseen, jonka Suomen sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisijohtaja Kari Rantama ja Pietarin yliopiston rehtori V.A. Kudin allekirjoittivat helmikuun 19. päivänä vuonna 2009.

Teokseen johtanutta hankesuunnitelmaa on tehty yhteistyössä Poliisiammattikorkeakoulun ja Pietarin yliopiston kanssa vuoden 2010 alusta lähtien useissa eri tapaamisissa Tampereella ja Pietarissa. Yhteistyöhankkeen tuloksena syntyy tämän julkaisun lisäksi myös kolme muuta julkaisua, jotka ovat kansalaisen liikenneopas Suomesta Venäjälle matkustettaessa, kansalaisen liikenneopas Venäjältä Suomeen matkustettaessa ja viranomaisten käytön tarkoitettu Suomi-Venäjä -sanakirja. Julkaisuhankkeiden ensimmäisenä tavoitteena oli kerätä hajallaan olevaa tietoa, osaamista ja prosesseja ja kirjoittaa ne yksiin kansiin. Toisena tavoitteena oli vaihtaa molemmissa maassa tuotettuja julkaisuja osapuolten kesken ja sitä kautta jakaa tietoa ja osaamista Suomen ja Venäjän välillä.

Hankesuunnitelmissa sanakirjan ja huumausainekirjan varsinaisiksi kohderyhmiksi määriteltiin poliisin ja miliisin henkilöstö sekä muut turvallisuusalan virkamiehet esimerkiksi Tullista ja Rajavartiostolaitokselta, jotka joutuvat tehtävissään tekemään rajat ylittävää yhteistyötä Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Liikenneoppaiden julkaisujen käyttäjinä nähtiin pääasiassa Suomen ja Venäjän kansalaiset. Lukijoita löytyy myös Pietarin yliopiston ja Poliisiammattikorkeakoulun henkilökunnasta ja opiskelijoista.

Poliisiammattikorkeakoulun rehtori Seppo Kolehmainen asetti vuonna 2011 projektin vastuuhenkilöksi ylikomisario Olavi Kujanpään ja projektisihteeriksi Marjo Ritalan koulutusosaston johdosta. Projektiin nimettiin myös tutkimus- ja kehitysyksiköstä erikoistutkija Tomi Lintonen, jonka työtä jatkoi myöhemmin erikoistutkija Jarmo Houtsonen.

”Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa ja Venäjän federaation luoteisosassa” koostuu suomalaisten ja venäläisten asiantuntijoiden kirjoittamista osista. Suomen osuuden ovat kirjoittaneet Poliisiammattikorkeakoulussa erikoistutkija Jarmo Houtsonen, opettaja Markku Myllylä ja opiskelija Heidi Berger. Alkuperäisen venäjänkielisen teoksen ”Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Venäjän federaation luoteisosassa: Tieteellis-käytännöllinen opas” kirjoittivat Sergej Aleksandrovits Roganov, Julija Igorevna Abravitova, Larisa Vladimirovna Gottšina ja Jelena Vladimi-

rovna Leonova Pietarin yliopistosta. Venäjänkielisen julkaisun toimittajina olivat I. V. Ševtšenko ja G. V. Lukjanova ja teoksen taittoi A. A. Udaltsov. Venäjänkielisen alkuperäisen julkaisun kustansi Venäjän sisäasiainministeriön Pietarin yliopiston kustantamo. Venäjänkielisen tekstin suomensi Ari Kääntä ja tätä julkaisua varten venäjänkielestä suomeksi käännettyä tekstiä ja suomalaisten kirjoittamaa tekstiä toimitti Jarmo Houtsonen.

Teoksen ensimmäisessä osassa esitellään huumausainerikollisuuden vastaista toimintaa Suomessa ja toisessa huumausainerikollisuuden vastaista toimintaa Luoteis-Venäjällä. Osien rakenne on hyvin samankaltainen, vaikka otsikoinnissa on eroja. Molemmissa osissa lähdetään liikkeelle huumausainerikosten yleisistä kysymyksistä, jotka koskevat huumausainelainsäädäntöä ja kansainvälisiä sopimuksia sekä huumausainerikollisuuden, huumeiden käytön ja huumausainemarkkinoiden kehitystä. Tämän jälkeen kuvataan varsinaista huumausainerikostutkintaa erilaisten tyyppillisten tapausesimerkkien avulla. Viimeisessä luvussa esitellään Suomen ja Venäjän huumeiden käytön ja huumausainerikosten ennaltaehkäisyä.

Ensimmäisen ja toisen osan rakenne ja tyyli eivät kuitenkaan ole täysin yhteneväisiä, koska Suomen ja Venäjän lainsäädäntö sekä poliisin ja oikeuslaitoksen toimintatavat ja -kulttuurit eroavat osittain toisistaan. Suomea ja Venäjää koskevat osat ovat myös itsenäisten kirjoittajaryhmien työn tulosta. Ryhmien kirjoitustyötä ei ohjattu yhteisillä ohjeilla, vaan molempien koulujen työryhmät kirjoittivat teokset itsenäisesti. Näin teokseen saatiin näkyviin myös maiden välisen lainsäädännön ja viranomaistoiminnan erot ja kirjoittajien tieteelliset taustat ja akateemiset perinteet. Tämän seurauksena esimerkiksi venäläisten osassa on käyty yksityiskohtaisemmin läpi huumausainerikosten tutkinnan rikosteknisiä ja -taktisia vaihteita. Suomalaisessa osassa annetaan enemmän tilaa huumausainerikollisuuden kuvaamiseen yhteiskunnallisena ilmiönä. Venäläisten osuudessa kuvataan yksityiskohtaisemmin lainsäädäntöä, kun taas suomalaisten osuudessa huumausainepolitiikka ja -strategia on korostuneemmin esillä. Editointivaiheessa kirjoituksia on kuitenkin pyritty yhtenäistämään ulkoasultaan ja tyyliltään niin pitkälle kuin se oli tarkoituksenmukaista, menettämättä kuitenkaan tekstin alkuperäistä sisältöä ja henkeä.

Teoksen tavoitteena on antaa lukijalleen kuva huumausaineiden vastaisesta työstä, huumausainerikollisuuden torjunnasta ja huumausainerikostutkinnasta Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Venäläiset kollegamme kuvaavat omaa kirjaansa näillä sanoilla: ”Tässä tieteellis-käytännöllisessä oppaassa käsitellään huumausainerikollisuuden vastaista toimintaa Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Teoksessa käydään läpi huumausainerikollisuuden vastaista toimintaa koskevaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tutkitaan käytännön lainvalvonnan ja nykyaikaisen huumausainerikosten ehkäisyn ja tutkinnan

kriminologisia ja rikosteknisiä keinoja. Tekijät ovat kehittäneet suosituksia, joiden avulla pyritään kehittämään lainvalvontaviranomaisten huumausainerikosten ehkäisyä ja tutkimista. Opas on tarkoitettu Suomen ja Venäjän poliisin käytännön työntekijöille, joiden tehtävänä on huumausainerikosten paljastaminen, selvittäminen ja ehkäisy.”

Venäläisten tutkijoiden kirjoittama osan liittäminen tähän julkaisuun antaa suomalaisille lukijoille mahdollisuuden tutustua pintaa syvemmin naapurimaan lainsäädäntöön ja viranomaisten toimintaan. Lainsäädännön ja politiikan lisäksi keskeiseen rooliin nousee huumausainerikostutkinta ja sen erityispiirteet. Lukija pystyy tekemään vertailuja Suomen ja Luoteis-Venäjän välillä. Toivon, että tämän kirjan avulla lukija voi myös saada oivalluksia huumausainerikollisuuden vastaisen torjunnan kehittämiseen Suomessa. Samalla kirja voi vahvistaa Suomen ja Venäjän välistä yhteistyötä huumausainerikollisuuden torjunnassa.

Esitän suuret kiitokset Poliisiammattikorkeakoulun rehtorille Kimmo Himbergille, ylikomisario Olavi Kujanpäälle, kaikille kirjaa kommentoineille poliisimiehille, Conversum Oy:n kääntäjälle Ari Käännälle, Suomen Pietarin pääkonsulaatin poliisiyksikölle sekä Suomen Poliisihallitukselle.

Tampereella 14.5.2012

Jarmo Houtsonen

TIIVISTELMÄ

Teos koostuu kahdesta itsenäisestä, mutta rakenteellisesti samanlaisesta osasta. Raportin ensimmäinen osa koostuu kolmesta pääluvusta, joissa esitellään huumausainerikollisuuden vastaista toimintaa Suomessa. Ensimmäisen osan ensimmäisessä luvussa käsitellään Suomen huumausainelainsäädäntöä ja useisiin tilastollisiin lähteisiin perustuen huumausaineiden käyttöä ja kokeilu Suomessa, huumausainerikollisuuden määrää ja -markkinoiden laajuutta sekä tilastoja takavarikoiduista muuntohuumeista. Toinen luku keskittyy poliisin suorittamaan huumausainerikosten tutkintaan. Huumausainerikostutkintaa esitellään tiettyjen tyypillisten huumausainerikosten kautta, joita ovat huumausaineen käyttörikos, huumausainerikos, törkeä huumausainerikos, kannabiksen kotikasvatus ja huumausaineiden hankkiminen väärennetyllä reseptillä. Kolmannessa luvussa tehdään lyhyt katsaus Suomen huumausainepolitiikkaan ja sen kansainvälisiin kytkentöihin.

Teoksen toisessa osassa keskitytään huumausainerikollisuuden vastaiseen toimintaan Venäjän Federaation luoteisosassa eli Pietarin alueella. Kyseessä on suomeksi käännetty teksti alkuperäisestä venäjänkielisestä teoksesta *Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa ja Luoteis-Venäjällä: Tieteellis-käytännöllinen opas*. Toisen osan ensimmäisessä luvussa käsitellään huumausainerikollisuuden yleisiä kysymyksiä Venäjällä: huumausainerikosten oikeudellista vastuuta, Luoteis-Venäjällä tavattavia laittomia huumeita ja huumausainerikosten määriä. Toinen luku kohdistuu huumausainerikosten tutkinnan taktisiin ja rikosoikeudellisiin näkökohtiin. Kolmannessa luvussa kuvataan Venäjän valtion huumeidenvastaista politiikkaa ja pääasiallisia ennaltaehkäiseviä toimia, joilla pyritään vähentämään huumeiden tarjontaa ja käyttöä.

ABSTRACT

The report consists of two independent, but structurally similar parts. The first part of the report consists of three main chapters that describe the action against drug-related crime in Finland. The opening chapter of the first part deals with the Finnish drug legislation, statistics about the experiments with and use of drugs among the Finns, the volume of drug offences and the size of the drug markets, and the statistics of seized design drugs. The second chapter concentrates on the narcotics crime investigation by the police. Narcotics crime investigation is presented through certain typical drug offences, such as the use and possession of drugs, drug offence, aggravated drug offence, home cultivation of cannabis and the acquisition of drugs by counterfeit prescriptions. The third chapter is a brief overview of the Finnish drug policy and its international connections.

The second part of the book focuses on the fight against drug-related crime in Northwest region of Russian federation, that is, the St. Petersburg region. This is a Finnish translation of the original Russian book *Action against drug-related crime in Finland and Northwest Russia: scientific-practical guide*. The second part of the first chapter deals with general questions about drug crime in Russia: legal responsibility for drug offences, the main types of illegal drugs and the volume of different types of drug related offences in North-West Russia. The second chapter focuses on tactical and criminal aspects of narcotics crime investigation by the police. The final chapter describes the policy of the Russian Federation in combating drugs and the main preventive measures aimed at reducing the supply and use of drugs.

SISÄLLYS

I HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN VASTAINEN TOIMINTA SUOMESSA

Jarmo Houtsonen, Markku Myllylä & Heidi Berger

1 Huumausainerikosten yleisiä kysymyksiä Suomessa.....	15
1.1 Kansainväliset sopimukset ja Suomen huumausainelainsäädäntö ...	15
1.2 Huumeiden kokeilu ja käyttö	21
1.3 Huumausainerikollisuus ja -markkinat.....	26
1.4 Muuntohuumeet Tullilaboratorion tietojen perusteella	34
2 Huumausainerikosten tutkinta	36
2.1 Huumausainerikostorjunnan strateginen tausta.....	36
2.2 Huumausainerikostutkinnan ominaispiirteet.....	37
2.3 Tyypillisiä huumausainerikostapauksia ja niihin liittyviä asiakirjoja	45
2.3.1 Huumausaineen käyttörikos.....	46
2.3.2 Huumausainerikos ja törkeä huumausainerikos	46
2.3.3 Kannabiksen kotikasvatus.....	49
2.3.4 Huumausaineiden hankkiminen väärennetyllä reseptillä apteekista ...	50
3 Suomen huumausainepolitiikka.....	52
<i>Lähteet</i>	57
<i>Liitteet:</i>	60
Liite 1: Rangaistusvaatimusilmoituksen etusivu.....	60
Liite 2: Takavarikkopöytäkirjan omaisuusluettelo, esimerkkikirjaus ...	61
Liite 3: Ote rikoslaboratorion lausunnosta, joka koskee kannabiksen thc-pitoisuutta ja tuottoarviota	62

**II HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN VASTAINEN TOIMINTA
VENÄJÄN FEDERAATION LUOTEISOSASSA¹**
Sergej Roganov, Julija Abravitova, Larisa Gottšina & Jelena Leonova

<i>Johdanto</i>	67
1 Huumausainerikollisuuden yleisiä kysymyksiä Venäjällä	68
1.1 Oikeudellisia näkökohtia huumausainerikosten vastuu- kysymyksiin	68
1.2 Lyhyt katsaus pääasiallisiin laittomiin huumeisiin.....	73
1.3 Katsaus Venäjän luoteisen liittovaltiopiirin huumausainerikoksiin: rakenne, dynamiikka ja kehityssuunnat.....	76
2 Huumerikosten tutkinnan rikosoikeudellisia ja taktisia näkökohtia	80
2.1 Rikosprosessin aloittaminen.....	80
2.2 Tutkintaohjelmat.....	81
2.3 Eräiden tarkastus- ja tutkintatoimien suorittamisen taktiikka	84
3 Huumausainerikosten ennaltaehkäisy Venäjällä	99
<i>Liitteet</i>	105

1 Alkuperäinen teos Противодействие незаконному обороту наркотиков в Финляндской Республике и Северо-Западном регионе Российской Федерации: научно-практическое пособие. Suomennos: Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa ja Luoteis-Venäjällä: Tieteellis-käytännöllinen opas. Pietari: Venäjän sisäasiainministeriön Pietarin yliopiston kustantamo, 2011. 88 sivua.
Toimittaneet: Ševtšenko, I.V., Lukjanova G.V, Tietokonetaitto: Udaltsov A.A.
Venäjän kielestä suomen kieleen kääntänyt: Ari Kääntä
Suomenkielistä tekstiä toimittanut: Jarmo Houtsonen

OSA 1

Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa

Kirjoittaneet:
Jarmo Houtsonen
Markku Myllylä
Heidi Berger

1 HUUMAUSAINERIKOSTEN YLEISIÄ KYSYMYKSIÄ SUOMESSA²

1.1 Kansainväliset sopimukset ja Suomen huumausainelainsäädäntö

Suomen harjoittama huumeiden vastainen työ perustuu Kansalliseen ja Euroopan yhteisön lainsäädäntöön sekä YK:n yleissopimuksiin. Tavoitteena on ehkäistä huumausaineiden kysyntää ja tarjontaa sekä minimoida huumausaineiden aiheuttamat haitat. Hoidollinen ja rikosoikeudellinen näkökulma kulkevat rinnakkain. Huumeongelmista kärsivät pyritään saattamaan mahdollisimman varhain hoitoon ja laittomaan toimintaan syyllistyneet rikosoikeudelliseen vastuuseen. (Valtioneuvosto 2010, 7.)

Kansainvälisistä sopimuksista merkittävimpiä ovat YK:n Huumausaineyleissopimus (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) (UNODC 2011b), Psykotrooppisia aineita koskeva yleissopimus (Convention on Psychotropic Substances, 1971) (UNODC 2011c) ja Yleissopimus huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) (UNODC 2011d). (UNODC 2011a.)

Huumausaineyleissopimuksen (1961) päämääränä on koordinoitua kansainvälisellä yhteistyöllä tapahtuva huumausaineiden väärinkäytön vastainen toiminta. Tärkeitä keinoja ovat huumeiden hallussapidon, käytön, kaupan, jakelun, maahantuonnin, viennin, tuottamisen sekä valmistuksen rajoittaminen vain lääketieteellisiin ja tutkimuksellisiin päämääriin. Toisena päämääränä on estää kansainvälisellä yhteistyöllä huumeiden salakuljetus. (UNODC 2011b.)

Psykotrooppisia aineita³ koskeva yleissopimus (1971) painottaa psykotrooppisia aineita ja synteettisiä huumausaineita koskevan kansainvälisen

-
- 2 Tämän luvun keskeisenä lähdeteoksena on ollut Tanhua ym. (2011) teos ”Huumetilanne Suomessa 2011”, joka on Euroopan huumausaineiden seurantakeskuksen (EMCDDA) koordinoiman huumetietoverkoston (REITOX) Suomen kansallinen vuosiraportti. Teokseen on koottu kattavasti tietoja Suomen huumausainelainsäädännöstä ja -politiikasta, huumeiden käytöstä ja haitoista, huumeriippuvaisten hoidosta, huumausainerikoksista ja yhteiskuntatieteellisestä huumausainetutkimuksesta. Luvussa esitetyt tiedot väestötason huumeiden käytöstä ja kokeilusta perustuvat Hakkarainen ym. (2011b) artikkeliin ”Hamppuikäpolvi, sekakäyttö ja doping. Vuoden 2010 huumeikyselyn tuloksia”.
 - 3 Psykotrooppiset aineet ovat alkuperältään joko synteettisiä tai luonnollisia aineita, jotka on mainittu YK:n vuoden 1971 yleissopimuksen valvonnanaalaisten huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden luettelossa.

kontrollin merkitystä. Yleissopimuksessa todetaan huumausaineiden väärinkäytön monimuotoistuminen ja laajeneminen, mutta myös huumausaineiden parantavat vaikutukset mainitaan. (UNODC 2011c.)

Yleissopimus huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan (1988) nostaa esiin laaja-alaiset toimenpiteet, joilla torjutaan huumeiden salakuljetusta ja rahanpesua sekä huumausaineiden esiasteeina toimivien kemikaalien jalostusta. (UNODC 2011d.) EY:n asetukset koskevat erityisesti huumausaineiden lähtöaineiden ulko- ja sisäkauppaa. Tällaisia asetuksia ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 273/2004 huumausaineiden lähtöaineista ja Neuvoston asetus N:o 111/2005 yhteisön ja kolmansien maiden välisen huumausaineiden lähtöaineiden kaupan valvontaa koskevista säännöistä.

Suomen lainsäädännössä esitetty huumausaineen määritelmä nojaa kansainvälisiin sopimuksiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan huumausaineiksi määritellä myös sellaiset aineet, jotka otetaan valvontaan Euroopan unionin neuvoston päätöksen 2005/387/YOS mukaisesti. Kyseessä on EU:n neuvoston päätös uusia psykoaktiivisia aineita koskevasta tietojenvaihdosta, riskienarvioinnista ja valvonnasta. Kesäkuussa 2011 voimaan tulleen uudistetun huumausainelain (378/2008) perusteella Suomi voi luokitella huumausaineeksi uusia päihteenä käytettäviä aineita eli niin sanottuja muuntohuumeita. (Tanhua ym. 2011, 17–18.) Kyseiseen lakiin perustuva Valtioneuvoston asetus huumausaineena pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008) luettelee kansallisesti huumausaineeksi luokitellut aineet YK:n yleissopimuksissa huumausaineiksi määriteltujen aineiden ja Euroopan yhteisössä huumausainevalvontaan otettujen aineiden lisäksi.

Suomen huumausainelaki (373/2008) kieltää huumausaineen tuotannon, valmistuksen, tuonnin, viennin, kuljetuksen, kauttakuljetuksen, jakelun, kaupan, käsittelyn, hallussapidon ja käytön. Kiellosta voidaan poiketa vain lääkinällisin, tutkimuksellisin tai valvonnallisin perustein. Teon vakavuuteen perustuen huumausainelain säädösten rikkomisen seuraamukset jaetaan hallinnollisiin seuraamuksiin, huumausainelakirikkomuksiin ja huumausainerikoksiin. Hallinnollisten seuraamusten, kuten uhkasakon ja toimenpidekiellon tehtävänä on edistää lain velvollisuuksien täyttämistä. Huumausainerikkomuksina rangaistaan tahalliset huumausainelain velvollisuuksien laiminlyönnit. Huumausainerikkomuksesta voidaan tuomita sakko, jos laissa ei muualla säädetä teosta ankarampaa rangaistusta. (Tanhua ym. 2011, 18.) Huumausainerikoksista säädetään rikoslain (138/1889) 50 luvussa (1 - 8 §). Huumausainelain ja rikoslain lisäksi huumausaineita koskevaa sääntelyä on monissa muissa erityislaeissa, kuten raittiustyölaissa, vankeuslaissa, päihdehuoltolaissa, terveydenhuoltolaissa, työterveyshuoltolaissa, lastensuojelulaissa, nuorisolaissa ja koululaeissa (Tanhua ym. 2011, 18–21.)

Suomessa astui voimaan uudistettu huumausainelaki (378/2008) kesäkuussa 2011. Uudistuksella pyritään kansallisesti valvomaan muuntohuumeita EU-lainsäädäntöä nopeammin. Esimerkiksi erittäin haitallinen MDPV on ehditty lisätä huumausainelakiin (595/2010). Uudistetun lain myötä voidaan kansallisesti määritellä huumausaineeksi kaikki ne aineet, joiden terveysvaarat on arvioitu ja jotka on ilmoitettu Euroopan unionin uusien aineiden varoitustajärjestelmään (EWS-järjestelmä). Tällaisten aineiden valmistus, kauppa, hallussapito, käyttö ja maahantuonti voidaan kieltää Valtioneuvoston asetuksella aikaisempaa nopeammin. Farmakologisilta ominaisuuksilta huumausaineisiin rinnastettavat lääkeaineet voidaan myös luokitella huumausaineiksi. (Kohtamäki 2011.)

Ennen huumelain uudistusta ainoastaan lääkelaki rajoitti uusien aineiden maahantuontia ja myyntiä. Vaikka aineella ei olisi lääkkeellistä käyttöä, niin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea voi luokitella päihdyttäviä ja terveydelle vaarallisia aineita lääkkeeksi, jos niihin liittyy keskushermostovaikutuksia ja suuri väärinkäyttöriski. Lääkelaki on kuitenkin tehoton uusien huumaavien aineiden valvonnassa, koska lääkkeiksi luokiteltujen aineiden käytöstä ei voida rangaista. Maahantuontia voidaan tutkia vain joko lääkerikoksena tai salakuljetuksena. Koska näiden rikosten maksimirangaistukset ovat vähäisiä, niin poliisi ei voi lain mukaan käyttää tutkinnassa telekuuntelua. Lääke- ja salakuljetusrikosten rangaistukset ovat huumerikoksiin verrattuna vähäisiä, vaikka mahdollinen rikoshyöty voi olla huomattava. (Kohtamäki 2011, 5.)

Uusi huumausainelaki nopeuttaa huumaavien aineiden luokittelua. Prosessi alkaa uusien huumaavien aineiden vaarallisuuden arvioinnilla, jonka tekee Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Arviointi kohdistuu aineen esiintymiseen, kerta-annoksen terveysriskeihin, myrkyllisyyteen pitkäaikaiskäytössä, sosiaalisiin, psyykkisiin ja terveydellisiin haittoihin sekä riippuvuuden kehittymiseen ja vieroitusoireiden todennäköisyyteen. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), poliisi ja Tulli, Myrkytystietokeskuksesta ja Hjelt-instituutti osallistuvat tietojen keräämiseen. Aine voidaan luokitella huumausaineeksi, kun se on ilmoitettu myös EU:n uusien aineiden varoitustajärjestelmään. Lääkeaineen valmistaja voi myös ilmoittaa uuden huumausaineeksi rinnastettavan lääkeaineen Fimealle huumausainemäärittelyä varten. Uutta ainetta on esiinnyttävä Suomessa tai sen esiintyminen on niin mahdollista, että kansalliseen päätöksentekoon on ryhdyttävä. Fimea arvioi kerättyjen tietojen perusteella aineen ominaisuudet ja ehdottaa Sosiaali- ja terveysministeriölle (STM) aineen luokittelamista huumausaineeksi. STM harkitsee asian esittämistä Valtioneuvostolle, joka päättää asetuksesta. (Kohtamäki 2011, 6.)

Rikoslain huumausainerikoksia koskevaa 50. lukua muutettiin (1304/1993) niin, että huumausainerikokset jaetaan huumausainerikokseen (1 §), sen valmisteluun (3 §) ja edistämiseen (4 §), sekä törkeään huumausainerikokseen (2 §) ja sen edistämiseen (4 a §). Valmistelusta ja edistämisestä annetaan vuosittain vain muutamia tuomioita. Huumausainerikoksen ja törkeän huumausainerikoksen edistämisen kriminalisointia koskevissa säädöksissä rangaistavuus kohdistetaan rahoittamiseen sekä välineiden, tarvikkeiden ja aineiden luovuttamiseen, valmistamiseen, välittämiseen ja kuljettamiseen. Rikoslaisissa (5 §) huumausaineena pidetään huumausainelaisissa määriteltäviä huumausainetta. Erittäin vaarallisella huumausaineella tarkoitetaan sellaista huumausainetta, jonka käyttöön liittyy virheellisestä annostuksesta johtuva hengenvaara, lyhytaikaisesta käytöstä johtuva vakava terveydellisen vaurion vaara tai voimakkaat vieroitusoireet. Rikoslain 50. luvun 6 §:ssä on säädetty vielä menettämisuraamuksista ja 8 § oikeushenkilön rangaistusvastuusta.

Henkilö voidaan tuomita huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Huumausainerikoksesta on kyse kun joku laittomasti valmistaa huumausainetta, viljelee kokapensasta tai khat-kasvia (*Catha edulis*) tai Psilosybe-sieniä, oopiumunikkoa, hampppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena, huumausaineen raaka-aineena tai käytettäväksi huumausaineen tuotannossa tai valmistuksessa. Myös laitton huumausaineen maantuonti ja maastavienti sekä kuljetus ja kuljetuttaminen ovat tuomittavia huumausainerikoksena. Lisäksi huumausaineen myyminen, välittäminen, toiselle luovuttaminen, levittäminen ja hallussa pitäminen ovat tuomittavia. Myös yritys on kriminalisoitu.

Huumausainerikos on törkeä, jos rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta. Törkeä teonmuoto täyttyy myös, jos rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikosentekijä toimii järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä. Vakava hengen tai terveyden vaaran aiheuttaminen usealle ihmiselle tai huumausaineen levittäminen alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla tekee huumausainerikoksesta törkeän. Huumausainerikoksen tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rikosentekijä voidaan tuomita törkeästä huumausainerikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi vuodeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Huumausainerikoksen ja törkeän huumausainerikoksen välistä rajaa joudutaan usein hakemaan Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä, jotka ohjaavat oleellisesti rikoslain huumausainerikoksia koskevien säädösten tulkintaa. Esimerkiksi Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä (KKO 2005:62) arvioidaan huumausainerikoksen ja törkeän huumausainerikoksen rajaa laillisten lääkkeiden laittoman hallussapidon yhteydessä. Henkilöllä oli hallussaan 2 500 kappaletta huumausaineksi luettavia lääketabletteja. Kysymystä siitä, oliko rikoksen kohteena rikoslain 50 luvun 2 §:n 1 kohdassa

tarkoitettu suuri määrä huumausainetta ja oliko rikosta siten pidettävä törkeänä, arvioitiin tablettien sisältämän huumausaineen määrän ja niistä saatavien käyttöannosmäärien perusteella. Epäillyllä oli syyttäjän mukaan laittomasti hallussa eri määrä Diapam, Oxepam, Tenox, Xanor, Xanor Depot ja Rivatril nimisiä lääkkeitä tabletteina. Kaikissa vaikuttavina aineina on bentsodiatsepiineihin kuuluvia lääkeaineita, joita käytetään muun muassa ahdistuneisuuden ja univaikeuksien hoitoon. Näitä aineita pidetään Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaan YK:n vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen luettelossa tarkoitettuina huumausaineina. Bentsodiatsepiinien väärinkäyttö tapahtuu tavallisesti liuottamalla tabletit ja pistämällä aine suoneen taikka nauttimalla ainetta suun kautta sellaisenaan tai yhdessä alkoholin kanssa. Asiantuntijalausunnon mukaan aineet luokitellaan kolmeryhmäisessä vaarallisuusluokituksessa vaarallisuudeltaan lievään ryhmään kuuluviksi.

Epäillyllä oli lisäksi hallussaan Panacod ja Panacod Pore lääketabletteja, jotka ovat yhdistelmäkipulääkkeitä, joiden vaikuttavia aineita ovat parasetamoli ja kodeiini. Lääkkeet vaikuttavat kuten morfiini tai heroini ja kodeiinin takia ne ovat huumausaineena pidettäviä valmisteita YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen mukaan.

Asiantuntijoiden lausuntojen perusteella selvitettiin kuinka monta väärinkäyttöön soveltuvaa kerta-annosta epäiltyjen hallussa olevista aineista saisi. Lievään luokkaan kuuluvista lääketableteista olisi selvityksen mukaan saatu yhteensä 972 käyttöannosta ja keskimmaiseen luokkaan kuuluvista Panacod -tableteista yhteensä 210 käyttöannosta. Lisäksi selvitettiin, ettei lääkeaineita ja muita huumausaineita voida molempien kolmeryhmäisestä vaarallisuusluokituksesta huolimatta suoraan verrata toisiinsa. Esimerkiksi vaarallisuudeltaan lievään ryhmään kuuluvat bentsodiatsepiinit ovat kokonaisuudessaan kannabisvalmisteita haitallisempia, mutta vähemmän haitallisia kuin esimerkiksi amfetamiini ja ekstaasi. Korkeimman oikeuden perustelujen mukaan epäillyn hallussa olevien tablettien lääkeaineista saatavat käyttöannosmäärät jäävät alle sen, mitä oikeuskäytännössä vakiintuneina määrinä arvioiden voidaan pitää suurena määränä huumausainetta. Näin ollen Korkeimman oikeuden mukaan epäiltyjen hallussa pitämiä 2 500 lääketablettia ei voida pitää rikoslain 50 luvun 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuna suurena määränä huumausainetta.

Huumausaineen käyttörikos (2 a §) otettiin rikoslakiin vuonna 2001. Huumausaineen käyttörikokseen syyllistyy henkilö, joka laittomasti käyttää tai omaa käyttöönsä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta. Huumausaineen käyttörikoksessa tuomio on sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Huumausaineen käyttörikoksen rangaistusasteikko antoi poliisille mahdollisuuden määrätä sakon niin sanotussa

rangaistusmääräysmenettelyssä. Vähäisen määrän tulkinnasta on olemassa Korkeimman oikeuden päätöksiä (esim. KKO 2003:94) sekä Valtakunnan-syyttäjänviraston antamat ohjeet (VKS 2006). Vähäinen määrä arvioidaan eri huumeiden yleisesti tunnettujen käyttöannosten perusteella, eikä käyttäjän omalla toleranssilla.

Suurin osa poliisin tietoon tulevista huumausainerikoksista on huumausaineen käyttöririkoksia. Esimerkiksi vuonna 2010 noin 61 % poliisin tulostietojärjestelmään kirjatusta huumausainerikoksista oli huumausaineen käyttöririkoksia. Huumausaineen käyttörikosten kohdalla yleisin rikosoikeudellinen seuraamus on poliisialoitteisena rangaistusvaatimuksena rangaistusmääräysmenettelyssä annettu *sakko*, jonka syyttäjät tavallisesti vahvistavat. Esitutkintalain 4,1 § ja 43 § perusteella poliisi voi kuitenkin jättää vähäiset käyttöririkokset ilmoittamatta syyttäjälle ja antaa niistä rikoksentekijälle kirjallisen tai suullisen *huomautuksen*. Esitutkinta voidaan jättää toimittamatta, jos rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä. Vähäisyyttä arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota huumausaineen määrään, laatuun, käyttötilanteeseen, ensikertalaisuuteen ja muihin olosuhteisiin (VKS 2006).

Poliisin saatua tiedon teosta ja kirjattua sen huumausaineen käyttöririkokseksi, täytyy poliisin käynnistää esitutkinta. Selvitettyään rikoksen poliisin on päätettävä vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Pääsääntöisesti selvitetty rikos ilmoitetaan syyttäjälle syytetoimia varten. Poliisi voi myös jättää rikoksen ilmoittamatta syyttäjälle ja antaa rikoksentekijälle poliisialoitteisen huomautuksen. Rangaistusmääräysmenettelyä ei tulisi soveltaa, kun kyseessä on alle 18-vuotias ensikertalainen nuori, hoitoon hakeutuva tai hoitosuhteessa oleva huumeriippuvainen henkilö, tai kun teko on muuten kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Näissä tilanteissa asia saatetaan esitutkinnan jälkeen syyttäjälle syyteharkintaan.

Syyttäjä voi luopua toimenpiteistä ja tehdä seuraamusluonteisen syyttämättäjättämispäätöksen nuoren alaikäisen *puhuttelun* tai huumeriippuvaisen *hoitoon hakeutumisen* perusteella. Jos toimenpiteistä luopumista ei voida soveltaa, niin syyttäjä antaa rangaistusvaatimuksen tai nostaa syytteen. (Kainulainen 2009, 2006.) Rikoslain 50:7 mukaan huumausaineen käytöstä ei tarvitse nostaa syytettä tai tuomita rangaistukseen, jos rikos on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä (Laki 654/2001). Toimenpiteistä luopuminen on mahdollista myös soveltamalla Lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa (Laki 689/1997). Kyseeseen voi tulla vähäisyys-, nuoruus- tai konkurrenssiperuste, kohtuus- tai tarkoituksenmukaisuussyyt tai tekijän hakeutuminen sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon. Myös prosessuaalisia syyttämättäjättämispäätöksiä, yleensä näytön puutteen takia,

tehdään huumausainerikoksissa useita satoja kappaleita vuodessa (Lappi-Seppälä & Niemi 2010, 325). Alle 18-vuotiaan nuoren puhuttelu on syyttäjän järjestämä tilaisuus, jossa on nuoren lisäksi läsnä syyttäjä, poliisi, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomainen ja nuoren huoltaja(t). Nuori voi myös ottaa mukaan tukihenkilöksi kaverinsa tai esimerkiksi nuorisotyöntekijän. (VKS 2006.) Hoitoon hakeutumisen tilanne soveltuu vain huumausaineen käyttörikoksiin ja siihen liittyviin muihin RL 50 luvun rikoksiin, ei esimerkiksi huumausaineiden välittämiseen. Hoidon tulee olla sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää. Hoitoon hakeutumisesta on esitettävä hoitopaikan kirjallinen todistus. (VKS 2006.)

Vaikka puhuttelun tai hoitoon hakeutumisen jälkeinen syyttämättä jättämispäätös on syyttäjän tekemä, niin poliisin toiminnalla sekä syyttäjän ja poliisin yhteistyöllä on merkitystä lopputuloksen suhteen. Sisäasiainministeriön (SM 2006) ja Valtakunnansyyttäjänviraston (VKS 2006) ohjeissa korostetaan, että poliisin ja syyttäjän tulisi sopia yhdenmukaisista menettelytavoista huumausaineen käyttörikoksissa. Viranomaisyhteistyön pitäisi toimia myös päihdehuollon, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä lastensuojelun suuntiin. Poliisin tulisi aina selvittää rangaistusvaatimusasioissa, ettei toimenpiteistä luopumiselle ole perusteita. Alle 18-vuotiaiden ja hoitoon hakeutuvien kohdalla, tai muiden toimenpiteistä luopumisperusteiden soveltuessa, poliisin tulisi välttää poliisialoitteista rangaistuspäättämismenettelyä ja saattaa esitutkinnan jälkeen asia syyttäjälle syyteharkintaan. Vaikka nuori syöllistyi uudelleen huumausaineen käyttörikokseen, ei rangaistuspäättämisestä tulisi kirjoittaa automaattisesti, ennen kuin syyttäjä, poliisi ja sosiaali- ja terveysviranomainen on selvittänyt tarkoituksenmukaisen toimenpiteen. Poliisin tehtävänä on myös antaa hoitoon ohjausta, tukea hoitoon hakeutumisessa, tai osoittaa, mitä hoitoapua on saatavilla. Kunnan tehtävänä on puolestaan tarjota hoitoa ja sosiaalista tukea. (SM 2006; VKS 2006.)

1.2 Huumeiden kokeilu ja käyttö

Suomessa puhutaan kahdesta ”huumeaallostasta”, joista ensimmäinen alkoi 1960-luvulla ja saavutti huippunsa 1970-luvulla. Tämän jälkeen tilanne pysyi suhteellisen tasaisena 1990-luvulle tultaessa, jolloin alkoi toinen aalto. Huumeekokeilut lisääntyivät huomattavasti koko vuosikymmenen ajan. Kasvu tasaantui 2000-luvulle tultaessa. Huumausaineiden kokeilu ja käyttö eriytyi 1990-luvun loppupuolella. Perinteisesti huumeet ovat liittyneet Suomessa päihteiden ongelmakäyttöön. Nykyisin huumeiden asema on vahvistunut erityisesti nuorten kaupunkilaisten miesten juhlimistavoissa. (Tanhua ym. 2011.)

Huumeiden kokeilu ja käyttö ovat 2010-luvun alussa selvästi korkeammalla tasolla kuin 1990-luvun alussa. Suomessa on seurattu väestön huumeiden käyttöä ja kokeilua kyselyjen avulla vuodesta 1992 asti. Vuoden 2010 väestökyselyssä⁴ 17 % 15–69 -vuotiaista suomalaisista ilmoitti käyttäneensä ainakin kerran elämässään jotain laitonta huumausainetta. Vuoden 2010 aikana huumeita käyttäneitä oli 4,5 % ja kyselyn vastaushetkestä viimeisen kuukauden aikana huumeita käyttäneitä oli 1,5 %. Joskus elämänsä aikana jotain laitonta huumetta käyttäneiden osuudet ovat kasvaneet vuodesta 1992 vuoteen 2010 miehillä 7 prosentista 18 prosenttiin ja naisilla 4 prosentista 14 prosenttiin. Vuoden 2010 kyselyn perusteella joskus kannabista kokeilleiden osuus oli 16,9 %. Muita huumeita oli kokeiltu elämän aikana seuraavasti: amfetamiini 2,1 %, ekstaasi 1,7 %, kokaiini 1,5 % ja opiaatit 1,0 %. Taulukossa 1 on esitetty muiden huumausaineiden elinikäisprevalenssit⁵ kaikilla vastaajilla vuosina 1992–2010 ja nuorilla aikuisilla vuonna 2010. (Hakkarainen ym. 2011b.)

Taulukosta 1 on huomattava, että rauhoittavien lääkkeiden sekä uni- ja kipulääkkeiden ei-lääkinnällinen käyttö (väärinkäyttö) on heti kannabiksen käytön jälkeen tavallisinta. Ei-lääkinnällinen käyttö tarkoittaa sitä, että käyttö on tapahtunut ilman lääkärin määräämää reseptiä tai suurempina annoksina kuin lääkäri on määrännyt. Vuoden 2010 kyselyssä 6,5 % vastaajista ja 9,9 % nuorista aikuisista ilmoitti käyttäneensä rauhoittavia ja/tai uni- ja kipulääkkeitä ei-lääkinnällisiin tarkoituksiin. Stimulanttien käyttö on lisääntynyt, mutta on yhä lääkkeiden väärinkäyttöä harvinaisempaa. Ekstaasin ja kokaiinin käyttömäärät lähestyvät amfetamiinia. Muiden huumausaineiden käyttö näyttää kasvaneen vuodesta 1992 vuoteen 2010. Kasvu ei ole kuitenkaan ollut tasaista. Selkeintä kasvua on ollut rauhoittavien kipu- ja unilääkkeiden ei-lääkinnällisessä käytössä sekä huumaavien sienien sekä erilaisten liimojen ja liuottomien käytössä. (Hakkarainen ym. 2011b.)

4 Kyselyyn vastasi 2023 kappaletta 15–69 -vuotiaista suomalaista. Vastaajat poimittiin satunnaisesti väestötietojärjestelmästä. Vastausaktiivisuus oli 48 %. (Hakkarainen ym. 2011b, 398.)

5 Elinikäisprevalenssi tarkoittaa sitä, onko vastaaja joskus elämässään käyttänyt tai kokeillut huumausainetta. Vuosiprevalenssi tarkoittaa huumausaineen käyttöä viimeisen 12 kuukauden aikana.

Taulukko 1. Huumausaineiden elinikäisprevalenssit kaikilla vastaajilla vuosina 1992–2010 ja nuorilla aikuisilla vuonna 2010, %

Huumausaine	Vuosi						
	1992	1996	1998	2002	2006	2010	2010 (25-34 -vuotiaat)
Kannabis	5,6	7,9	9,7	12,0	13,3	16,9	36,1
Amfetamiini	0,3	0,9	1,1	2,0	2,0	2,1	6,4
Ekstaasi		0,3	0,5	1,3	1,5	1,7	5,9
Kokaiini	0,2	0,3	0,7	0,6	1,0	1,5	4,3
GHB (gamma) GBL (lakka)					0,4	0,6	2,8
MDPV						0,1	0,7
LSD	0,2	0,6	0,5	0,8	1,0	0,9	2,4
Huumaavat sienet	0,3	0,2	0,3	0,7	0,9	1,5	4,6
Heroiini*	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,4	1,1
Buprenorfiini**					0,6	0,8	2,6
Metadoni						0,2	0,6
Muut opioidit***						1,0	2,7
Rauhoittavat uni- ja kipulääkkeet (ei-lääkinnällinen käyttö)	2,8	3,4	4,8	6,9	6,6	6,5	9,9
Liimat, liuottimet yms. aineet	0,7	1,1	2,1	1,8	1,7	1,8	1,8

* Vuosina 1992-2002 kysytty heroiinia ja morfiinia, vuosina 2006-2010 vain heroiinia

** Vuonna 2006 kysyttiin samassa kysymyksessä muita opioideja (esim. Subutex)

*** Esimerkiksi Tramadol fentanyyli, kodeiini, oksikodoni, morfiini

Lähde: Hakkarainen ym. 2011b, 401.

Taulukosta 2 näkyy kannabista kokeilleiden elinikäis- ja vuosiprevalenssit ikäryhmittäin vuosina 1992–2010. Kannabiksen kokeilleiden elinikäisprevalenssi on noussut noin 5 prosentista 17 prosenttiin. Suurin osuus kannabiksen kokeiluista tapahtuu ikäluokassa 25–34 -vuotiaat (36 %), jossa tapahtui myös suurin kasvu vuodesta 1992 vuoteen 2010. Ero elinikäisprevalenssin ja vuosiprevalenssin välillä johtunee siitä, että kannabista kokeillaan satunnaisesti ja suurimmalla osalla kokeilu päättyy ikääntymisen myötä. (Hakkarainen ym. 2011b, 402-3.)

Taulukko 2. Kannabista kokeilleiden elinikäis- ja vuosiprevalenssit ikäryhmittäin vuosina 1992–2010, %.

	Vuosi					
	1992	1996	1998	2002	2006	2010
<i>Elinikäisprevalenssi</i>						
Kaikki	5	8	10	12	13	17
15–24	12*	14**	19	25	19	21
25–34	10	16	19	19	25	36
35–44	4	8	8	11	16	22
45–69	1	2	3	4	6	6
<i>Vuosiprevalenssi</i>						
Kaikki	1	2	3	3	3	4
15–24	6*	9**	10	11	9	12
25–34	2	3	3	4	7	11
35–44	0	1	0	1	2	1
45–69	0	0	0	0	1	0

* 18–24 -vuotiaat

** 16–24 -vuotiaat

Lähde: Hakkarainen ym. 2011b, 402.

Kun kannabiksen käyttöä tarkastellaan iän ja sukupuolen suhteen, niin eniten kannabista käytetään 25–34 -vuotiaiden miesten ryhmässä. Heistä 15 % kertoi käyttäneensä kannabista vuoden sisällä ja 5 % kuukauden sisällä. Koko väestössä vuonna 2010 miehet (20 %) olivat kokeilleet kannabista suhteellisesti useammin kuin naiset (13 %). Nuorimmassa ikäryhmässä (15–24 -vuotiaat) miesten ja naisten kannabiksen käyttö on samalla tasolla, mutta vanhemmissa ryhmissä naisten käyttö vähenee miehiä nopeammin, eikä uusia käyttäjiä juuri tule. (Hakkarainen ym. 2001b, 403.)

Suomessa huumeiden käyttö liittyy kiinteästi alkoholin käyttöön. Runsaasti alkoholia käyttävät ihmiset ovat taipuvaisia käyttävät huumeita ja väärinkäyttämään rauhoittavia, uni- tai kipulääkkeitä. Huumeiden käyttäjillä on keskimääräistä tiheampi alkoholin humalakulutus ja riskijuominen on paljon yleisempää kuin huumeita käyttämättömien keskuudessa. Nykyisistä huumeiden käyttäjistä 48 % kuuluu enintään vähäisen tai lievästi kohonneen riskin⁶

⁶ Hakkarainen ym. (2011, 402) käyttävät ns. Audit-mittaria, jonka kymmenellä kysymyksellä mitataan alkoholin käytön määrää, tiheyttä ja humalahakuisuutta, juomisen hallintaa ja seurauksia. Mittarista voi saada 0–40 pistettä: 0–7 tarkoittaa enintään vähäistä riskiä, 8–10 pistettä lievästi kohonnutta riskiä, 11–14 pistettä selvästi kasvanutta riskiä ja 15–40 pistettä suurta riskiä.

ryhmään alkoholinkulutukseltaan. 52 % kuluneen vuoden aikana huumeita käyttäneistä kuuluu selvästi kasvaneen tai suuren riskin ryhmään. Huumeita käyttämättömistä vain 13 % kuuluu näihin kahteen ryhmään. Huumeiden käyttäjistä 28 % kuului enintään vähäisen riskin ryhmään, kun taas huumeita käyttämättömistä tähän ryhmään kuului peräti 75 % vastaajista. Huumeiden, lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttö on miehillä huomattavasti tavallisempaa kuin naisilla. (Hakkarainen ym. 2011b, 404-6.) Luvut osoittavat, ettei huumausaineiden käyttö käytännössä korvaa alkoholin käyttöä.

Kyselyissä on tiedusteltu myös suomalaisten käsityksiä eri aineiden kokeilun ja käytön terveysriskeistä. Suomalaisten suhtautuminen säännölliseen alkoholin käyttöön ja päivittäiseen tupakointiin on muuttunut kielteisempään suuntaan. Heroiinin kokeiluun on suhtauduttu jatkuvasti hyvin kielteisesti. Huolestuttavaa huumausaineiden vastaisen työn kannalta on se, että kannabikseen asennoidutaan aikaisempaa myönteisemmin, eikä sen riskejä pidetä enää niin vakavina. Muutos näkyy erityisesti 25–34 -vuotiaiden miesten keskuudessa, joista 19 % piti kannabiksen säännöllisen käytön riskejä vähäisinä. Kolmasosan mielestä hasiksen polttamisesta ei pitäisi rangaista ja viidesosa jättäisi kannabiksen kotikasvatuksesta rankaisematta. (Hakkarainen ym. 2011b, 406-7.)

Marihuana on ohittanut hasiksen suosituimpana kannabistuotteena. Hakkaraisen ym. (2011a) kyselytutkimuksen mukaan Suomessa on tavallista kasvattaa marihuanaa itse tai hankkia sitä tutun kasvattajan kautta. Kolmas vaihtoehto on ostaa marihuanaa suoraan huumemarkkinoilta. Kyselyn tietojen perusteella jopa 40 000 - 60 000 suomalaista on jossain vaiheessa kokeillut kannabiksen kasvattamista. Aktiivikasvattajia lienee tuhansia. Sato käyteen pääasiassa itse tai se jaetaan tuttujen kesken. Itse kasvatettua marihuanaa tarjotaan myös jonkin verran myyntiin. Kotikasvattajista yli puolet on joko myynyt tai vaihtanut kasvattamaansa kannabista. Kyselyn mukaan myynti oli kasvattamisen tärkein peruste 7 prosentilla kasvattajista.

Huumekuolemien kasvu on Huumausainepoliitiikan koordinaatioryhmän raportin (2009) mukaan keskeisiä ongelmia Suomessa. Huumekuolemien kasvu näkyy Tanhuan ym. (2011, 94) esittämästä kuolinsyytilastosta (Kuvio 1) ja ainelöydöksistä (Taulukko 3). Huumekuolemien kasvun taustalla arvellaan olevan opioidien, kuten buprenorfiinin, kodeiinin, tramadolin ja oksikodonin käytön lisääntyminen. Nämä aineet esiintyvät myrkytyskuolemissa lähes aina yhdessä alkoholin ja bentsodiatsepiinien kanssa. (Huumausainepoliitiikan koordinaatioryhmä 2009, 12–13.)

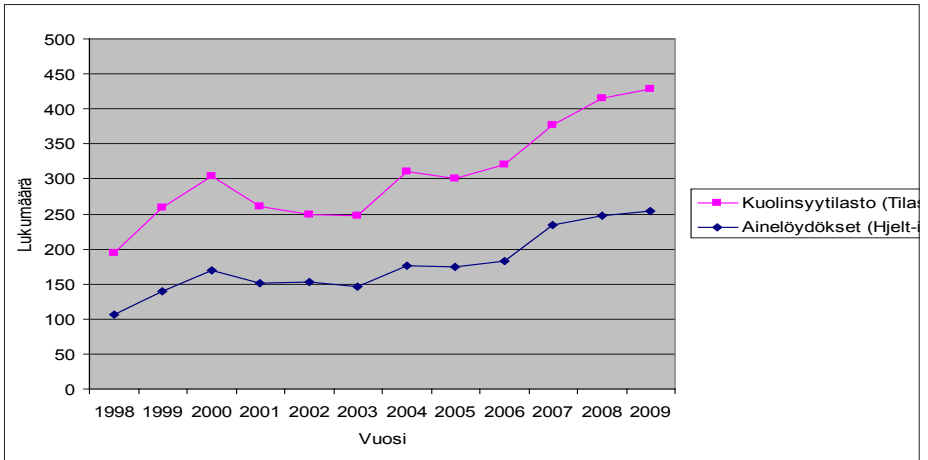
Taulukko 3. Oikeuskemiallisissa kuolinsyytuskimuksissa todetut huumaus-
ainelöydökset vuosina 2003–2009

<i>Huumausaine</i>	<i>Vuosi</i>						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Heroini	4	0	3	2	1	3	3
Buprenorfiini	73	72	83	88	97	104	111
Kannabinoidit	82	80	71	99	94	93	119
Amfetamiinit	51	52	66	64	94	73	94
Metadoni	3	11	14	21	26	33	34
Kokaiini	1	3	2	1	3	3	4
Gamma	1	1	2	6	2	1	9
Yhteensä	147	176	179	191	234	247	254

Lähde: Tanhua ym. 2011, 95 (Alkuperäinen lähde Hjelt-instituutti).

1.3 Huumausainerikollisuus ja -markkinat

Poliisin tulostietojärjestelmään rikoslain 50. luvun mukaisina huumausainerikoksina kirjatut ilmoitukset ovat lisääntyneet huomattavasti viimeisen 10 vuoden ajan. Huumausainerikoksina kirjattujen tapausten määrä on kasvanut noin 50 % vuodesta 2000 vuoteen 2010. Taulukkoon 4 on koottu ilmoitusten määrät vuodesta 2000 vuoteen 2010 joka toiselta vuodelta. Luvuissa on mukana myös tullin ja rajavartiolaitoksen ilmoitukset. Rajavartiolaitos ei juuri tee ilmoituksia, mutta Tulli ilmoitti vuonna 2010 huumausaineen käyttörikoksia 106 kappaletta, huumausainerikoksia 800 kappaletta ja törkeitä huumausainerikoksia 162 kappaletta. Vuosittain tulostietojärjestelmään kerätään myös tiedot niistä ilmoituksista, joissa rikosta ei lopulta todeta tapahtuneen. Tällaisten tapausten prosentuaalinen suhde kaikkiin huumausainerikoksina kirjattuihin ilmoituksiin on vaihdellut viimeisen kymmenen vuoden aikana 4,4 ja 8,0 prosentin välillä.

Kuvio 1. Huumekuolemat 1998–2009 (Lähde: Tanhua ym. 2011, 94)

Taulukko 4. Poliisin tulostietojärjestelmään kirjatut rikoslain 50. luvun mukaiset huumausainerikokset* vuodesta 2002 vuoteen 2010

Rikosnimike	Vuosi					
	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Kaikki huumausainerikokset**	14 065	15 558	16 242	15 329	17 973	21 241
Huumausaineen käyttörikos***	0	7 716	9 759	9 185	10 822	13 008
Huumausainerikos	13 275	6 936	5 777	5 276	6 190	7 033
Törkeä huumausainerikos	773	863	687	855	924	1 158

* Luvuissa on mukana myös Tullin ja rajavartiolaitokset tiedot.

** Muita rikoslain 50. luvun huumausainerikoksista on ollut erittäin vähän kirjauksia viimeisen kymmenen vuoden aikana: huumausainerikoksen edistäminen ja edistämisen yritys 87 kpl, huumausainerikoksen valmistelu ja valmistelun yritys 230 kpl, törkeä huumausainerikoksen edistäminen ja edistämisen yritys 38 kpl.

*** Huumausaineen käyttörikos (2 a §) otettiin rikoslakiin vuonna 2001

Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat)

Kirjattujen huumausainerikosten ilmoitusten lukumäärän kasvua voitaisiin selittää poliisin tehostuneella toiminnalla, eikä niinkään huumeiden käytön ja huumausainerikollisuuden kasvulla. Tämä tulkinta ei kuitenkaan ole perusteltu. Kasvaneet luvut eivät kerro vain poliisin (sekä Tullin ja Rajavartiolaitoksen) tehostuneesta huumausaineiden vastaisesta toiminnasta. Taustalla on myös todellinen huumeiden laittoman käytön lisääntyminen. Tämä tulkinta saa tukea edellä esitetystä huumeiden kokeilua ja käyttöä koskevien väestökyselyjen tiedoista (Taulukot 1 ja 2) ja huumekeuolemien kasvusta (Kuvio 1 ja Taulukko 3). Vaikka suomalaisessa väestössä huumeiden kokeilu ja käyttö tasaantui 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä 1990-luvun ”huumeaallon” jälkeen, niin tasaisen kasvun tuloksena nykyinen huumeiden käyttö ja kokeilu ovat selvästi korkeammalla tasolla kuin 1990-luvun alussa.

Joskus elämänsä aikana jotain laitonta huumetta käyttäneiden elinikäisprevalenssi nousi vuodesta 1992 vuoteen 2010 miehillä 7 prosentista 18 prosenttiin ja naisilla 4 prosentista 14 prosenttiin. Myös kannabiksen käyttö on lisääntynyt. Väestökyselyt osoittavat myös kannabikseen kohdistuneiden asenteiden liberalisoituneen ja kannabiksen kotikasvatuksen lisääntyneen. (ks. Hakkarainen ym. 2011a ja 2011b.) Lisäksi valtakunnallinen 12–18 -vuotiaiden nuorten terveystapatutkimus osoittaa, että nuorten sosiaalinen altistuminen huumeille on myös kasvusuunnassa. Nuorilta kysyttiin, onko kukaan heidän tutuista henkilöistä käyttänyt huumeita ja onko heille itselleen tarjottu huumeita. Indikaattorit osoittivat sosiaalisen altistumisen kasvaneen koko 1990-luvun ja kääntyneen laskuun 2001. Indikaattorit osoittavat jälleen lievää kasvua vuodesta 2007 lähtien. (Raisamo ym. 2011.) Huumausaineiden käyttöä ja kokeilua sekä huumausainerikollisuutta koskevien indikaattorien perusteella voidaan varovaisestikin arvioida todeta, että huumausaineiden käyttö ja sen seurauksena myös muu huumausainerikollisuus on ollut kasvussa Suomessa.

Poliisin tulostietojärjestelmään kirjatuista kaikista huumausainerikoksista noin 61 % oli huumausaineen käyttör rikoksia vuonna 2010. Taulukkoon 5 on koottu poliisin tulostietojärjestelmästä huumausaineen käyttör rikokset viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Huumausaineen käyttör rikoksen nimike otettiin huumausainerikoksia koskevaan rikoslain 50 lukuun vuonna 2001. Huomaamme taulukosta, että käyttör rikoksista tehdyt ilmoitukset ovat olleet tasaisesti kasvussa. Uusi rangaistusasteikko mahdollisti poliisialoitteisen sakon määräämisen rangaistusmääräysmenettelyssä. Näiden lukumäärä saavutti huippunsa vuonna 2006 (3878 kappaletta). Tämän jälkeen lukumäärä on laskenut, ollen vuonna 2010 3202 kappaletta. Niiden tapausten lukumäärä, joissa on myöhemmin todettu, ettei rikosta ole tapahtunut on säilynyt tasaisena viimeisen neljän vuoden aikana.

Perustunnusmerkistön mukaisia huumausainerikoksia oli noin 33 % kaikista huumausainerikoksista. Huumausainerikosten kasvu johtuneekin osittain kannabiksen kotikasvatuksen lisääntymisestä (Hakkarainen ym. 2011a; Tanhua ym. 2011, 42–43). Myös törkeiden huumausainerikosten lukumäärä on ollut kasvusuunnassa viimeisten vuosien aikana. Törkeitä huumausainerikoksia oli vajaa 5 % kaikista huumausainerikoksista vuonna 2010. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välinen niin sanottu PTR -yhteistyö on kyennyt tehostamaan toimintaansa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Samalla huumausainerikostutkinnassa on tehostettu rikoshöydyn jäljittämistä ja poisottamista, joka heikentää huumausainerikollisuuden toimintaedellytyksiä. (Tanhua ym. 2011, 112.)

Taulukko 5. Huumausaineen käyttörikokset, rangaistusmääräykset ja eirikosta kirjaukset, 2001–2010.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rikos	1 913	6 810	7 966	7 956	7 093	4 725	6 994	6 885	8 066	8 624
Rangaistusmääräys*	21	513	1 251	1 354	2 300	3 878	3 411	3 047	3 202	3 561
Ei rikosta	69	393	405	449	536	581	910	889	867	823
Yhteensä**	2 003	7 716	9 622	9 759	9 929	9 185	11 316	10 822	12 135	13 008

* Huumausaineen käyttörikokset, joissa on kirjoitettu poliisin rangaistusmääräysmenettelyssä sakko.

** Kunakin vuonna 2006, 2007 ja 2008 annettiin yksi rikesakko.

Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat)

Taulukko 6. Huumausainerikoksista epäillyt henkilöt

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Huumausaineen käyttörikos*	2 029	7 712	9 854	9 565	9 633	8 760	10 524	10 065	11 392	12 233
Huumausainerikos	13 948	7 110	6 787	5 652	5 492	4 965	4 971	5 712	6 230	6 454
Törkeä huumausainerikos	1 073	914	903	667	689	875	1 017	968	938	1 145

* Huumausaineen käyttörikos (2 a §) otettiin rikoslakiin vuonna 2001

** Muita rikoslain 50. luvun huumausainerikoksista on ollut erittäin vähän kirjauksia viimeisen kymmenen vuoden aikana: huumausainerikoksen edistäminen ja edistämisen yritys 87 kpl, huumausainerikoksen valmistelu ja valmistelun yritys 230 kpl, törkeä huumausainerikoksen edistäminen ja edistämisen yritys 38 kpl.

Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat)

Poliisin tulostietojärjestelmässä olevat huumausainerikoksista epäiltyjen henkilöiden lukumäärät viimeisen kymmenen vuoden aikana on esitetty Taulukossa 6. Huumausainerikoksista epäiltyjä henkilöitä oli noin 20000 vuonna 2010. Sama henkilö on voinut tehdä useita huumerikoksia vuoden aikana. Poliisin tilastojen mukaan vuonna 2010 huumausainerikoksista epäiltyjä *eri* henkilöitä oli 5909, kun luku vuonna 2006 oli 4307. Törkeistä huumausainerikoksista epäiltyjä *eri* henkilöitä oli 506 vuonna 2006 ja 759 vuonna 2010. Ulkomaalaisten epäiltyjen osuus törkeissä huumausainerikoksissa on viime vuosina ollut 15–35 % kaikista epäillyistä. Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät ovat olleet virolaiset, venäläiset ja vironvenäläiset epäillyt, mutta joukossa on ollut myös nigerialaisia, gambialaisia, irakilaisia, iranilaisia, alankomaalaisia ja liettualaisia. (KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 113, 124.)

Vaikka poliisin ja Tullin tilastoima huumausainerikollisuus on kasvanut viime vuosina, niin seuraamusten puolella kasvua ei ole ollut yhtä voimakasta. Rangaistusmääräysmenettelyssä sakotettuja oli vuonna 2009 melkein 3300 henkilöä. Käräjäoikeudessa sakotettuja oli noin 3650 henkilöä. Vankeusrangaistukseen tuomitusta lähes 4000 henkilöstä yli puolet eli 2548 sai ehdottoman vankeusrangaistuksen. Syyttämättä jätettiin noin 390 henkilöä ja rangaistukseen tuomitsematta 41 henkilöä. (Kainulainen 2011b; Tanhua 2011, 114.)

Poliisin rangaistusmääräysmenettelyssä antama rangaistus oli keskimäärin 15 päiväsakkoa. Kun käyttör rikoksia tarkastellaan päärikosperusteisesti, niin seuraamuksena oli rangaistusmääräys 87 % (3756), tuomioistuimen sakko 9 % (367) ja syyttämättä jättäminen 4 % (189) tapauksista. 15 henkilöä jätettiin rankaisematta ja 11 henkilöä tuomittiin vankeuteen. Huumausainerikoksesta (RL 50:1) tuomittiin keskimäärin 37 päiväsakkoa vuonna 2009. Rankaistaessa yhdestä huumausainerikoksesta ehdottomaan vankeusrangaistukseen, vankeusajan keskipituus oli 4,4 kuukautta. Vastaavasti ehdollisen vankeusrangaistuksen keskipituus oli 4,1 kuukautta. Ehdoton vankeus oli yleisin seuraus törkeissä huumausainerikoksissa, vankeusajan keskipituuden ollessa 41,7 kuukautta vankeutta. (Kainulainen 2011b.; Tanhua ym. 2011, 115.)

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa (2008, 11) huumausaineisiin liittyvä rikollisuuden nähdään liittyvän rajat ylittävään rikollisuutta. Keskusrikospoliisin (KRP, 2011) mukaan Suomen lähialueet ovat lähtö-, tuotanto- ja kauttakulkumaita. Virolaiset, venäläiset ja liettualaiset rikollisryhmät salakuljettavat pääosan Suomen huumeista. Kotimaiset järjestäytyneet rikollisryhmät ovat huumeiden vastaanottajia ja hoitavat suuren osan Suomen sisäisistä huumausainemarkkinoista. Rikollisilla moottoripyöräjengeillä on tiiviit suhteet ulkomaille, varsinkin Viron järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ja erityisen vahva asema huumausainekaupassa. Myös liettualaisen järjestäytyneen rikollisuuden asema on vahvistunut Suomeen suuntautuvassa huumausaine-

kaupassa. Järjestäytyneen huumausaine- ja omaisuusrikollisuuden arvellaan laajentuneen talous- ja petosrikollisuuteen. Rahanpesu on elimellinen osa huumausainerikollisuutta.

Perälän (2011) etnografisen väitöstutkimuksen mukaan Helsingin huume-markkinat koostuvat kolmesta kerroksesta. Ylintä tasoa hoitavat maahan-tuojat ja tukkurit, keskitasoa välittäjät ja alinta tasoa ovat myyjät. Vaikka huumausainemarkkinat näyttävät ammattimaisilta ja organisoituneilta, niin alemman tason myyjien elämään liittyy usein myös päihderiippuvuutta ja muita sosiaalisia ongelmia. Suomessa ei kuitenkaan ole avoimia huume-markkinoita kuten Etelä-Euroopassa, vaan suurin osa huumausaineen laitto-masta myynnistä ja käytöstä tapahtuu yksityisasunnoista.

Perinteisen huumekaupan ohella erilaisten huumeiden ja huumaavien ai-neiden hankkiminen Internetin kautta on yleistynyt. Esimerkiksi kannabiksen kasvatuksessa tarvittavien siementen ja välineiden hankkiminen Internetistä on helppoa. Myös huumaavia rohdoksia ja GBL:ää eli lakkaa tilataan Interne-tin kautta posti- ja pikarahtilähetyksinä. (KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 123.)

Kannabiksen kotimaisen kasvatuksen suosion lisääntyminen näkyy myös poliisin ja tullin takavarikoimien kannabiskasvien määrän kaksinker-taistumisena vuodesta 2007 vuoteen 2010 (KRP 2011). Kannabiksen viljely, kylväminen, istuttaminen tai siementen hallussapito voi tulla rangaistavaksi huumausainerikoksena. Oikeuskäytännössä kannabiksen kasvatusta koske-vat tapaukset on viety tuomioistuimeen. Pienimuotoisesta viljelystä tavallisin rangaistus on sakko. Samalla epäilty voi saada rangaistuksen huumausaineen käyttörikoksesta. Levitykseen tai myyntiin tarkoitettusta suuresta viljelykses-tä voi seurata vankeustuomio. Valtakunnansyyttäjänviraston ohjeessa yhden kannabiskasvin keskituotoksi arvioidaan 25 grammaa. Syyttäjä voisi vaatia vankeutta yli kymmenen kasvin viljelystä. (Hakkarainen ym. 2011a, 159–160; VKS 2010.)

Huumeita tuodaan Suomeen maanteitä pitkin kulkuneuvoihin kätket-tynä sekä matkustajien mukana kehoon, vaatteisiin ja matkatavaroihin pii-lotettuina. Myös vesi- ja ilmareittejä käytetään, jolloin huumeita tuodaan pääasiassa rahdin mukana. Huumeiden tukkukaupassa myydään ja ostetaan maastokätköjä ilmaisevia karttoja tai gps -koordinaatteja. (KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 124.)

Huumausaineet tulevat Suomeen useita reittejä pitkin riippuen aineis-ta. Amfetamiinia tuodaan Keski-Euroopasta, mutta myös liettualaisrikolliset ovat ryhtyneet salakuljettamaan maassa valmistettua amfetamiinia ja metamfetamiinia Suomeen. Arvioiden mukaan amfetamiinin valmistus lisääntyy myös Pietarin seudulla Luoteis-Venäjällä. Noin 90 % Suomeen tulevasta amfetamiinista saapuu maahan Viron kautta. Hasista tuodaan Suomeen suoraan Marokosta, Espanjasta, Alankomaista ja Saksasta tai Pohjoismaiden tai Bal-

tian maiden kautta. Ekstaasia ilmeisesti valmistetaan Venäjällä ja levitetään sieltä myös Suomeen. Rikostorjunnassa tulee olla valppaana, sillä Luoteis-Venäjän suurimmat huumausaineongelmat johtuvat kuitenkin heroiinista. Somalialaisten suosiman khat -huumeen takavarikot ovat moninkertaistuneet kymmenen vuoden aikana. Kannabistuotteita salakuljetetaan Pietarin ja Murmanskien seuduille esimerkiksi Hollannista käsin. Myös Suomen kautta tapahtuu huumausaineiden, kuten hasiksen, salakuljetusta Venäjälle. (Huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä 2009; KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 124-5.)

Suomalaiset päihderiippuvaiset käyttävät erilaisia huumaavia lääkkeitä. Koska lääkevalvonta ei ole keskitettyä, voidaan lääkemääräyksiä hakea useilta lääkäreiltä, myös ulkomailta. Varsinkin bentsodiatsepiineja tuodaan Virosti Suomeen niin paljon, että on alettu puhua ns. ”huumelääketurismista”. Lääkkeitä tilataan myös Internetin kautta eri puolilta maailmaa. Subutexin salakuljetetaan myös Ranskasta, Ruotsista ja Iso-Britanniasta. Lisäksi Kaukoita on merkittävä ”huumelääketurismien” kohde. Synteettisten huumausaineiden valmistamoja ei ole paljastunut Suomessa. Huumausaineiden valmistamisessa tarvittavien lähtöaineiden laillinen, rajat ylittävä kauppa sisältää kuitenkin riskejä, sillä osa laillisista aineista voi päätyä huumausaineiden valmistamiseen. (KRP 2011; Tulli 2011; Tanhua ym. 2011, 125-6.)

Alla olevissa Taulukoissa 7 ja 8 on esitetty poliisin ja Tullin takavarikoimien huumausaineiden kokonaismäärä kilogrammoissa ja kappaleissa sekä takavarikkoerien lukumäärät vuosina 2006–2010. Kannabistuotteita takavarikoissa on vuotuista vaihtelua. Takavarikoitujen kannabiskasvien lukumäärä on kaksinkertaistunut viidessä vuodessa. Takavarioidun marihuanan kokonaispaino on yli kaksinkertaistunut viidessä vuodessa. Hasista puolestaan takavarikoitiin vuonna 2010 hiukan vähemmän kuin 2006. Amfetamiinin takavarikkomäärät ovat pysytylleet samoissa lukemissa vuosittain mutta metamfetamiinin takavarikkoluvut ovat kasvussa. Metyleenidioksiypyrovaleronia (MDPV) takavarikoitiin vuonna 2010 jo 9,5 kiloa. (KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 130.)

Ekstaasin takavarikkomäärä kasvoi vuodesta 2009 vuoteen 2010, mutta kokonaismäärä on huomattavasti alhaisempi kuin muutamina muina viime vuosina. Tilastot näyttävät muuntohuumeiden tulleen markkinoille⁷. Ekstaasin vaihtoehtona markkinoituja mCPP -pillereitä⁸ takavarikoitiin noin 5500 kappaletta vuonna 2010. LSD:tä esiintyy takavarikkotilastoissa suhteellisen

7 Ekstaasin vaihtoehtona tarjotun bentsyyli-piperatsiin (BZP) jälkeen Euroopassa on markkinoitu mm. 1-(3-kloorifenyyli) piperatsiinia (mCPP) sisältäviä pillereitä, jotka ovat useissa EU-maissa laillisia. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) luokitteli bentsyyli-piperatsiin Suomessa huumausaineeksi 1.9.2008

8 Fimea on luokitellut mCPP:n lääkeaineeksi 25.8.2005.

vähän, mutta Bromo-Dragonfly -tuotetta⁹ takavarikoitiin jo yli 7600 käyttöannosta. Kokaiinia takavarikkomäärät ovat pysyneet vuonna 2006 takavaroidun 6,5 kilogramman alapuolella. ”Lakan” (GBL) ja ”gamman” (GHB) takavarikot ovat vähentyneet huippuvuosista. Khat -kasvin takavarikkomäärässä oli vuonna 2010 huomattavaa kasvua.. Heroiinia on Suomen markkinoilla vähän (KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 131.)

Heroiinin korvanteen Subutexin (buprenorfiinivalmiste) takavarikkomäärät ovat laskeneet edellisestä vuodesta. Muita huumausaineiksi luokiteltuja lääkevalmisteita, erityisesti bentsodiatsepiineja, takavarikoitiin vuonna 2010 runsaasti, noin 90000 tablettia (KRP 2011; Tanhua ym. 2011, 131).

Taulukko 7: Poliisin ja tullin tekemät huumausainetakavarikot (2006–2010): takavarikoitujen aineiden määrä

	2006	2007	2008	2009	2010
Hasis, kg	282,7	360	47	440	250
Marihuana, kg	32,9	36	56	100	80
Kannabiskasvit, kpl/kg	7510/ 36,2	7600/ 87	14000/ 41	12500/ 45	15000/ 31
Amfetamiini/metamfetamiini, kg	126/4	130/22	130/17	110/ 5	113/39
MDPV, kg				4	9,5
Ekstaasi, kpl	39185	83000	34000	15100	27000
mCPP, kpl				2000	5500
LSD, kpl	171	2138	3082	620	790
Bromo dragonfly, kpl				1200	7600
Lakka (GBL)/gamma (GHB), l	24	91	150/9	84/2	37/5
Heroini, kg	0,24	0,4	0,2	2	0,4
Kokaiini, kg	6,5	4	3	2,8	4,2
Subutex, kpl	22979	20600	12000	17000	15000
Khat, kg	3283,1	3300	2250	3300	4700
Muut huumelälääkevalmisteet (poislukien Subutex), kpl	74924	64000	180000	96000	90000

Lähde: Keskusrikospoliisi (2011); katso myös Tanhua ym. 2011, 128.

9 Fimea on luokitellut Bromo-Dragonflyn lääkeaineeksi 1.1.2010.

Taulukko 8: Poliisin ja Tullin tekemät huumausainetakavarikot (2006–2010): kirjauserien lukumäärä

	2006	2007	2008	2009	2010
Hasis	2599	1900	1500	1940	1933
Marihuana	2269	2400	3000	3700	4018
Kannabiskasvit	1378	1900	2100	2650	2716
Amfetamiini/ metamfetamiini	3101	2990	2900/ 120	2910/ 125	3154/ 199
MDPV				225	319
Ekstaasi	297	340	250	190	229
LSD	15	50	73	52	73
Lakka (GBL)/gamma (GHB)	54	184	170/80	112/28	69/40
Heroiini	25	20	25	26	9
Kokaiini	82	92	107	102	126
Subutex	840	800	850	940	1126
Khat	180	194	130	220	227
Muut huumelääke- valmisteet (pl. Subutex)	3525	3300	3800	3320	3102

Lähde: Keskusrikospoliisi (2011); katso myös Tanhua ym. 2011, 129.

1.4 Muuntohuumeet Tullilaboratorion tietojen perusteella

Valtioiden väliset tulliyhteistyösopimukset ovat tärkeitä välineitä kansainvälistyvän huumeikaupan vastaisessa torjunnassa. Huumausainepoliitikan kertomuksen (2009) mukaan vuoden 2008 aikana Suomi allekirjoitti uuden tulliyhteistyösopimuksen Uzbekistanin kanssa ja aloitti sopimusneuvottelut Valko-Venäjän ja Azerbaidzhanin kanssa. Tullin kansainvälinen yhteistyö tehostaa huumerikollisuuden torjumista. (Huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä, 22.)

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön valvontakeskuksen (EMCDDA:n) mukaan muuntohuumeiden määrä on kasvanut suuresti Euroopassa. Muuntohuumeet ovat aineita, joiden kemiallista rakennetta on muokattu, jolloin niitä ole vielä luokiteltu huumeiksi. Eurooppalaisen niin sanotun varhaisen varoitusjärjestelmän (EWS) kautta on vuosina 1997–2010

ilmoitettu yli 150 uudesta psykoaktiivisesta aineesta. Vuonna 2009 uusia huumausaineita ilmoitettiin 24 kappaletta, mutta vuonna 2010 jo 41 kappaletta. Muuntohuumeiden kauppa on erityisen vilkasta Internetissä. EMCDD on tunnistanut yli 600 verkkokauppaa, joiden alkuperämaa näyttää useimmiten olevan Britannia. (EMCDDA 2011 93–97.) Suomen uudistetun huumausainelain (373/2008) avulla muuntohuumeet voidaan kieltää aikaisempaa paljon nopeammin kansallisella tasolla.

Saamme tarkemman kuvan muuntohuumeiden ja Internetistä tilattujen aineiden määrien kehityskulusta Tullilaboratorion tilastotiedoista vuodelta 2010. Päihtymistarkoituksessa käytettävien lääkkeiden ja muuntohuumeiden nimikkeet ja määrät tulevat ilmi Tullilaboratoriossa tutkituista rikosepäilyihin liittyvistä näytteistä. Kaikista näytteistä 60 % saatiin postilähetyksistä, 20 % tullitarkastuksista ja 20 % kotietsinnöistä. Postilähetysten suuri määrä kertoo Internetin kautta tehtyjen tilausten määrän kasvusta. Lääkenäytteistä yli 80 % oli postitse ulkomailta Suomeen tulleita lähetymiä. Lääke-epäilyistä 70 % todettiin reseptilääkkeiksi tai itsehoitovalmisteiksi. Vaikka lääkerikosepäilyihin liittyvien näytteiden määrä laski, ne ovat silti suurin testattu tuoteryhmä ennen huumausaineita ja huumelääkkeitä. (Tullilaboratorio 2011.)

Design- eli muuntohuumeiden näytteiden määrä kasvoi kaikista näytetyypeistä eniten eli 119 %. Muuntohuumeet ja huumaaviin tarkoituksiin käytetyt rohdokset muodostivat 9,3 % kaikista Tullilaboratorioon lähetetyistä näytteistä. Varsinaisten designhuumeiden osuus kaikista näytteistä oli noin 6 %. Suosituimmat designhuumeet olivat 4-MMC (mefedroni), bufedroni, bk-MDMA (metyloni), 4-MEC (4-metyyli-N-etyylikatinoni), 2-DPMP (deksosipipradroli), FMC sekä synteettiset kannabinoidejauheet. Internetistä tilattujen designhuumeiden paino on kasvanut. Vuonna 2009 designhuumeiden yhteispaino oli noin puoli kiloa (keskiarvo 5 g/erä), kun vuonna 2010 yhteispaino oli jo yli 6 kiloa (keskiarvo 25 g/erä). Myös huumaaviin tarkoituksiin käytettävien rohdoksien määrät jatkoivat kasvuaan. Kaiken kaikkiaan tavattiin 52 erilaista huumaaviin tarkoituksiin käytettävää ainetta. (Tullilaboratorio 2011.)

Vuonna 2010 huumausaineeksi todetuista näytteistä kannabistuotteita oli noin 51 %, amfetamiinia tai metamfetamiinia oli 18,7 % (vuosina 2007–2009 alle 10 %), khat -kasvia 14,4 % ja MDPV:tä 7,1 %. MDPV luokiteltiin kansallisella tasolla huumeeksi kesäkuussa 2010. (Tullilaboratorio 2011.)

Huumelääkkeet ovat myös kasvattaneet suosiotaan vuosi vuodelta. Tullin takavarikkotilastojen mukaan huumelääkkeitä saapuu eniten postin kautta ja toiseksi eniten matkustaja-alusliikenteessä, käytännössä Tallinnan ja Helsingin välisessä lauttaliikenteessä. Bentsodiatsepiinit, joita käytetään laillisesti monien fyysisten ja psyykkisten sairauksien hoitoon, ovat erityisen suosittuja päihdetarkoitukseen käytettyjä huumausaineeksi luokiteltuja lääkkeitä. Subutexin takavarikoitiin viime vuonna kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin vuonna 2009. (Tulli 2011.)

2 HUUMAUSAINERIKOSTEN TUTKINTA

2.1 Huumausainerikostorjunnan strateginen tausta

Poliisiylijohtajan 15.2.2006 asettaman huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostamista selvittävän asiantuntijatyöryhmän tavoitteeksi annettiin huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategian ja keskeisten toimintalinjojen valmistelu. Työryhmän tehtävänä oli myös etsiä keinoja, joilla voidaan tehokkaasti ennalta estää, paljastaa ja selvittää huumausaine- ja järjestäytyneitä rikollisuutta ja pysäyttää huumausaineiden maahantuonti viimeistään rajoilla. Samalla tulee tehostaa rikosvastuun toteutumista rikoksentehtäjän koti- tai oleskelumaassa sekä varmistaa eri toimijoiden välinen kansallinen ja kansainvälinen rikostorjuntayhteistyö. Työryhmän tehtävä oli myös poliisin huumausainestrategian päivittäminen sekä uusien tiedonhankintakeinojen käytön linjaaminen. (SM 2007, 3.)

Rikostorjunnalla tarkoitetaan rikosten estämistä, paljastamista ja selvittämistä (esitutkinta). (SM 2007, 9). Poliisin huumausaineiden vastaisessa strategiassa vuosilta 2003–2006 tavoitteena oli huumausainerikollisuuden vähentäminen. Keskeisinä keinoina oli huumausaineiden tarjonnan rajoittamisen ohella kysynnän ehkäiseminen. Strategiassa esitettiin muun muassa kiinnijäämisriskin lisääminen törkeissä huumausainerikoksissa, Suomen markkinoille tarkoitettujen huumausaineiden maahantuonnin torjunta, katutason valvonnan lisääminen, huumausainerikoksiin liittyvän oheisrikollisuuden ja rikoshyödyn paljastamisen tehostaminen, neuvonnan lisääminen huumausaineiden käyttäjien hoitoon hakeutumisessa ja ennalta estävän toiminnan tehostaminen. (SM 2007, 36; SM 2002.)

Strategian mukaan monialaistuneen järjestäytyneen rikollisuuden merkittävimpanä toimialana on edelleen huumausainerikollisuus. Huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on myös osattava hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia toimivaltuuksia, välineitä ja menetelmiä riippumatta siitä, minkä rikoslajin torjunnasta on kulloinkin kysymys. Huumausaineiden kysyntää on kyettävä vähentämään myös poliisin toimenpiteillä. (SM 2007, 68.)

Strategiassa esitetyn toimenpidesuosituksen mukaan huumausaineiden käytön vähentämisellä pyritään vaikuttamaan huumausaineiden kysyntään, koska sen oletetaan vähentävän oheisrikollisuutta, kuten omaisuusrikoksia. Erityisesti nuorten ajautuminen rikolliselle uralle pyritään ennalta ehkäisemään ja katkaisemaan varhaisessa vaiheessa. Ennalta ehkäisyssä korostu viranomaisyhteistyön merkitys. Tavoitteena on myös heikentää järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä ja nuorten rekrytoitumista järjestäytynei-

siin rikollisryhmiin. Keskeisinä vastuutahoina toimivat paikallispoliisit. (SM 2007, 71.)

Huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan pääasiallisia välineitä ovat rikostiedustelu- ja analyysi sekä vakavan rikollisuuden kohdetorjuntamenettely. Näitä on strategian mukaan hyödynnettävä entistä tehokkaammin ja niitä on kehitettävä edelleen. Tiedon hallinta ja sen hankinta ovat keskeisessä asemassa kohdennettaessa rikostorjuntatoimenpiteitä. Torjuntatoimet on suunnattava oikeisiin kohteisiin oikealla hetkellä. Torjuntatoimenpiteet edellyttävät telepakkokeinojen todistemerkityksen vähetessä muiden tiedonhankintakeinojen käyttöä ja kehittämistä. Olennaista on hankitun tiedon hyödyntäminen suunnitelmallisesti ja tehokkaasti. Tämä edellyttää rikostorjunnan kannalta relevantin tiedon tallentamista tietojärjestelmiin sekä sen hyödyntämistä operatiivisessa ja strategisessa rikosanalyysissä. (SM 2007, 68–69.)

Maahan tulevat huumausaineet pysäytetään viimeistään rajalla, jollei rikollisen toiminnan kokonaisvaltainen selvittäminen edellytä valvottua läpilaskua tai muita vastaavia toimenpiteitä. Vastuutahoina toimivat Keskusrikospoliisi, joka sopii toimenpiteistä tarvittaessa Tullin sekä Rajavartiolaitoksen kanssa. Lisäksi poliisiyksiköt huolehtivat informaation kulusta valvottuihin läpilaskuihin liittyen PTR rikostiedustelu- ja analyysikeskukselle tai alueelliselle PTR -ryhmälle. Ne myös huolehtivat rikostorjuntatoimenpiteiden yhteensovittamisesta Tullin ja Rajavartiolaitoksen kanssa. (SM 2007, 79). Suomessa on yli 90 vuotta vanhat perinteet poliisi-, tullin ja rajavartiolaitosviranomaisten yhteistoiminnasta eli PTR -yhteistyöstä, joka nykyisin keskittyy erityisesti rajat ylittävän huumausainerikollisuuden, laittoman maahantulon, talousrikollisuuden, parituksen ja ihmiskaupan torjuntaan. Sisärajojen tarkastuksista luopuminen on avannut uusia mahdollisuuksia rikollisille. Varsinkin Baltian alueen järjestäytyneiden rikollisryhmien vaikutuksen arvioidaan vahvistuvan Suomessa. (Lahti 2011, 84–85.) Käytännössä PTR -yhteistyössä kiinnitetään huomiota vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntakohteiden valintaan, rikosten sarjoittamiseen ja yli maan rajojen ulottuvan rikollisuuden torjunnan tehostamiseen. Aikaisemmin asetukseen ja yhteistyösopimukseen perustuva toiminta vahvistui, kun laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (2009/687) tuli voimaan 1.1.2010. Viranomaisten harjoittamalla yhteisellä rikostiedustelu ja -analyysitoiminnalla on kyetty tukemaan operatiivista toimintaa ja ylläpitämään tilannekuvaa rikollisuudesta.

2.2 Huumausainerikostutkinnan ominaispiirteet

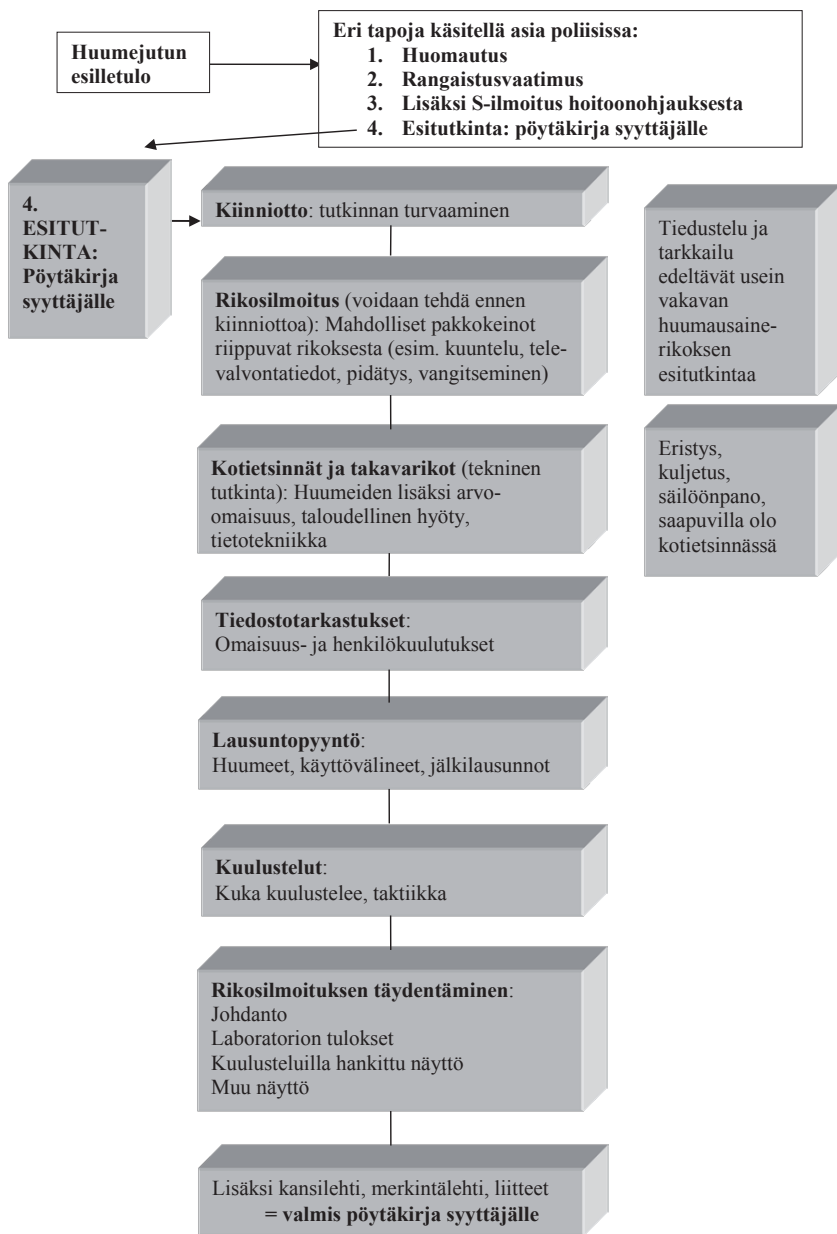
Huumausainerikollisuus on Suomessa niin sanottua piilorikollisuutta, josta kansalaiset eivät kovin usein ilmoita viranomaisille. Vaikka poliisin ja tul-

lin kirjaamat huumausainerikokset viime vuosina ovat lisääntyneet huomattavasti, on edelleen varsinkin pienemmällä paikkakunnilla harvinaista, että huumausainekauppa tai huumeiden käyttö olisi julkista. Siten se on myös rikollisuutta, joka harvoin tulee poliisin tietoon muuten kuin poliisin oman toiminnan seurauksena (ks. myös Kainulainen 2009, 296). Tavanomaisimmin poliisi kohtaa huumausainerikollisuutta tarkastaessaan näpistelijoita, laittaessaan juopuneita säilöön, suorittaessaan liikennevalvontaa ja käydessään kotihälytyksillä. Usein myös muiden rikosten esitutkinnan yhteydessä havaitaan merkkejä huumausainerikollisuudesta. Vakavamman huumausainerikollisuuden havaitseminen on lähes aina poliisin oman tutkintatoiminnan tulosta.

Suurin osa suomalaisista huumausainerikoksista liittyy huumausaineen käyttöön. Käyttöön liittyvien rikosten ohella varsinkin poliisi, mutta myös tulliviranomaiset, tutkivat vuosittain huomattavan määrän huumausainerikoksia ja törkeitä huumausainerikoksia. Jälkimmäisten rangaistusasteikko on ankarampi ja mahdollistaa kovempien, usein oikeuden päätöksellä tehtävien pakkokeinojen käytön. Huumausainerikoksen edistäminen ja valmistelu ovat suhteellisen harvinaisia rikoksia, ja koska huumausainerikoksen tunnusmerkistö pitää sisällään esimerkiksi maahantuonnin, tulee salakuljetusrikos kyseeseen usein enemmän huumausaineiden lähtöaineiden osalta, jollei niitä ole luokiteltu huumausaineksi. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea on lääkelain perusteella luokitellut päihdyttäviä aineita lääkkeeksi, jos niistä on keskushermostovaikutusten ja väärinkäyttöriskin takia vaaraa terveydelle. Lääkkeiksi luokiteltujen aineiden käyttö ei ole rangaistavaa, ja maahantuonnissa syyllistytään lähinnä lääkerikokseen ja salakuljetukseen. Huumausainerikosten saralla merkittävää on ollut viime vuosina lisääntynyt kannabiksen kotikasvatus ja lukuisat muuntohuumeet eli design -huumeet.

Kuviossa 2 on esitelty tavanomaiset huumausainerikoksen käsittelytavat ja erityisesti huumausainerikokseen (RL 50:1 §) ja törkeään huumausainerikokseen (RL 50:2 §) usein liittyviä esitutkintatoimenpiteitä. Esitutkintatoimenpiteet ja niiden kirjaukset pohjautuvat Poliisihallituksen ohjeeseen POHAD-no/2010/2069, 1.7.2010 ja sen liitteeseen 1: Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta (Poliisihallitus 2010), Ohjeeseen huumeasiodien kirjaamisesta (SM 2007)¹⁰ ja kirjoitusvaiheessa voimassa olevaan esitutkinta- ja pakkokei-

10 Huumausaineen kirjaamisesta on tullut uusi ohje 21.5.2012 (Poliisihallituksen ohje huumausainerikosten kirjaamisesta (2020/2012/2072), joka tarkentaa aikaisempaa ohjetta.

Kuvio 2. Huumausainerikoksen esitutkinta

nolakiin¹¹. Esitutkintaviranomaisen toiminta perustuu aina lakiin ja toimenpiteet on voitava perustella. Tekstissä on aluksi kerrottu kuvioon 2 nojautuen huumausainerikosten tutkinnasta yleisellä tasolla. Tutkintatoimenpiteiden suoritusjärjestys voi vaihdella kuviossa esitetystä. Seuraavassa alaluvussa on käsitelty tarkemmin tyypillisiä rikostapauksia ja niihin liittyviä asiakirjoja. Aivan ensiksi on kuitenkin syytä todeta, että Suomessa tutkija (konstaapeli, ylikonstaapeli) tutkii rikoksen ja tutkinnanjohtaja (komisario, ylikomisario) johtaa tutkintaa sekä päättää useista pakkokeinoista ja esittää tuomioistuimelle niiden pakkokeinojen käyttöä, joiden käytöstä tuomioistuin päättää.

Huumausaineen käyttö on rangaistusvaatimuksella (sakko¹²) käsiteltävä asia, josta on säädetty rikoslain RL 50:2a pykälässä, huumausaineen käyttörikos. Myös tämä rangaistusasteikoltaan alhaisin rikoslain huumausainerikos antaa mahdollisuuden käyttää esitutkintakeinona eräitä yleisimpiä pakkokeinoja, kuten henkilöntarkastusta, henkilönkatsastusta ja kotietsintää. Esitutkintalaki antaa kuitenkin poliisille mahdollisuuden käsitellä vähäisen, huumausaineen käyttöriskostyyppisen teon myös huomautuksella. Esitutkintalain neljäs pykälä käsittelee esitutkintaa suorittavan viranomaisen toimenpiteistä luopumista (ETL 4 §). Pykälän ensimmäisen momentin mukaan teko, josta seurauksena on sakko ja joka on kokonaisuudessaan vähäinen, voidaan käsitellä huomautuksella. Sisäasiainministeriö on 18.12.2006 päivätyssä ohjeessaan (SM 2006) korostanut poliisin toimien porrasteisuutta huumausaineen käyttöriskostyyppisissä rikoksissa¹³. Lievimpinä keinoina on edellä mainittu toimenpiteistä

- 11 Vuoden 2014 alussa astuvat voimaan uusi esitutkintalaki (805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011). Oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos Janne Kanervan (Haaste 2/2011) mukaan edellä mainittuja lakeja on muutettu ja täydennetty siten, että ne muodostavat ehjemmän ja vähemmän tulkinnanvaraisen kokonaisuuden. Lakiusitus korostaa julkisen vallan käytön lainmukaisuutta ja perus- ja ihmisoikeusnäkökulmaa, mutta pyrkii samalla vastamaan tekniseen kehitykseen ja rikollisuuden uusiin muotoihin. Esitutkintamenettelyä säädetään entistä tarkemmin, eikä rikoksesta epäillyllä ole velvollisuutta myötävaikuttaa rikoksen selvittämiseen, josta häntä epäillään. Suhteellisuusperiaate ja esitutkintaviranomaisen velvollisuus huolehtia asianosaisen avustajan käyttöoikeudesta korostuvat. Pakkokeinolaissa sovelletaan suhteellisuus- vähemmän haitan- ja hienotunteisuusperiaatteita. Vapauden menettäneen oikeusturvaa parannetaan, ja esimerkiksi kotietsintä on mahdollista saattaa edellytysten ja menettelyn laillisuuden suhteen tuomioistuimen ratkaistavaksi sen jälkeen, kun etsintä on tehty. Salaisista pakkokeinoista säädetään entistä täsmällisemmin.
- 12 Tässä tekstissä sakkomenettelyllä (sakko) tarkoitetaan rikoksesta seuraavaa taloudellista seuraamusta, joka käynnistyy poliisin esittämällä ja tiedoksiantamalla rangaistusvaatimuksella, jonka syyttäjä harkinnan jälkeen vahvistaa rangaistusmääräykseksi.
- 13 Vuoden 2012 alusta tuli voimaan poliisihallituksen uusi ohje menettelystä huumausaineen käyttöriskosta koskevista asioista (2020/2011/4437). Ohjeen mukaan seuraamusmenettely on porrastettu samalla tavalla kuin aikaisemmassa sisäasiainministeriön ohjeessa vuodelta 2006.

luopuminen ja huomautus sekä esitutinnan rajoittaminen, ankarimpina puolestaan rangaistusvaatimuksen (sakko) antaminen ja syytteen nostaminen. Valtakunnansyyttäjän yleisessä ohjeessa (VKS 2006) kiinnitetään kuitenkin huomiota huumausaineen käyttöön, hallussapitoon ja välittämiseen kohdistuvaan tehokkaaseen puuttumiseen niissäkin tilanteissa, joissa toimenpiteistä luovutaan. Alle 18-vuotiaiden toimintaan puututaan puhuttelulla ja sosiaalisilla toimenpiteillä, ongelmakäyttäjät pyritään ohjaamaan hoitoon. Huumeasioiden kirjaamisohjeen (SM 2007; POHA 2012)¹⁴ mukaan hoitoonohjauksesta tulisi kirjata rikosilmoitusjärjestelmään sekalaisilmoitus nimikkeellä ”Huumausaineen käyttäjän hoitoonohjaus” (S-ilmoitus). Aikuisen (18 vuotta täyttäneen) huumeidenkäyttäjän osalta teon vähäisyyttä osoittavat ja huomautusmenettelyä puoltavat esimerkiksi rikosprosessuaalinen ensikertalaisuus, huumausaineen käyttö yksityisellä paikalla tai hyvin vähäinen määrä huumausainetta. Poliisilaitteista huomautusmenettelyä ei sovelleta, jos kyseessä on alle 18-vuotias ensikertalainen, käyttötilanne on johdattanut muitakin käyttämään huumausainetta, kyseessä on erittäin vaarallisen huumausaineen käyttö tai huumausaineen käyttörikoksen lisäksi henkilö on syyllistynyt myös muihin rikoksiin. Tehokas puuttuminen huumausaineen käyttöön voi siten tarkoittaa sakkorangaistuksen sijaan joko sosiaalisia toimenpiteitä, hoitoon ohjausta tai syytteen nostamista.

Huumausaineen käyttörikostyyppinen teko käsittää käytön lisäksi siis myös huumausaineen hallussapidon ja hankkimisen yrityksen. Näihin tekemuotoihin ei voi soveltaa toimenpiteistä luopumista niissä tapauksissa, jolloin huumetta on hallussa tai sitä on yritetty hankkia omaan käyttöön vähäistä suurempi määrä tai kyseessä on välittäminen, maahantuonti tai kasvatus/valmistus. Väärennettyä reseptiä hyväksi käyttäen hankittu huumealäke ei myöskään kuulu rangaistusvaatimuksella käsiteltäviin asioihin.

Suuri osa huumausainerikoksista tutkitaan edelleen tavanomaisen esitutinnan toimenpitein, jolloin rikostutinnan esitutkimateriaalista kirjoitetaan esitutkintapöytäkirja. Myös huumausaineen käyttörikoksen tutkinta sisältää monia tällaisen esitutinnan elementtejä, mutta esimerkiksi erillinen kuulustelupöytäkirjaan kirjattu kuulustelu puuttuu ja kyseeseen tulevat pakkokeinot ovat teon rangaistusasteikosta johtuen vähäisemmät. Huumausaineen käyttörikoksen seuraamuksen tarkoitus ei ensisijaisesti ole rangaista huumeiden käyttäjää, vaan saada hänet lopettamaan huumeiden käyttö.

Huumausainerikoksen esitutkinta ei tutkinnan aloittamisen lisäksi (tutkinta alkaa yleensä poliisin oman toiminnan seurauksena) juuri eroa muiden rikosten esitutkinnasta, vaikka siihen sisältyy joitakin tyypillisiä piirteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi säännönmukaisesti tehtävät kotietsinnät lisänäytön hankkimiseksi, kriminaalilaboratoriolta pyydettävät lausunnot, televalvontatiedot ja törkeissä huumerikoksissa mahdollisuus puhelinliittymien kuunte-

14 Poliisihallituksen huumausainerikosten kirjaamisohje (2020/2012/2072)

luun. Huumausaineen käyttörikoksen perusteella epäillyn kiinnipitoaika on maksimissaan 12 tuntia (Esitutkintalaki). Törkeämissä huumausainerikoksissa kyseeseen tulevat lisäksi epäillyn pidättäminen ja vangitseminen esitutinnan turvaamiseksi (Pakkokeinolaki).

Huumausainerikoksissa, joiden rangaistusmaksimi on kaksi vuotta vankeutta, ja erityisesti törkeissä huumausainerikoksissa, joiden rangaistusasteikko on yhdestä kymmeneen vuoteen vankeutta, esitutkinta pitää usein sisällään erilaista teknisin välinein suoritettavaa etukäteistarkkailua. Myös erilaiset vihjetiedot (ks. esim. Rainiala 2009) ovat usein merkittävässä asemassa humerikosten tutkinnan kannalta. Esitutkinnassa, erityisesti kuulemis- ja tutkintapöytäkirjojen kirjauksissa, näiden tietojen käyttäminen on useimmiten ongelmallista, sillä tietolähteen saattaminen vaaraan on estettävä. Varsinaisten esitutkintatoimenpiteiden suuntaamisen ja ajoittamisen kannalta vihjetiedot ja poliisin tietolähdetoiminta ovat kuitenkin ensiarvoisen tärkeitä (ks. myös Kainulainen 2009, 295).

Ulkopuoliselle näkyvä osa esitutkintaa alkaa rikoksesta epäiltyjen kiinniotolla ja sitä usein välittömästi seuraavilla kotietsinnöillä sekä epäiltyjen huumeiden, huumerekvisiitan ja muun todistusaineiston haltuunotolla. Hyvät pohjatiedot tutkittavasta rikoksesta ja siihen mahdollisesti liittyvistä henkilöistä ovat tärkeitä menestyksellisen tutkinnan ja työturvallisuuden kannalta. Poliisi pyrkii etukäteen selvittämään esimerkiksi kohteena olevan asunnon pohjapiirroksen varmistaa turvallisen lähestymissuunnan ja estääkseen mahdolliset pakoyritykset. Samoin etukäteen pyritään selvittämään, kuinka asuntoon päästään sisälle niin, etteivät kohdehenkilöt ehdi hävittää tilassa olevia huumeita. Etukäteistarkkailulla ja muilla kyseeseen tulevilla keinoilla yritetään mahdollisuuksien mukaan päästä perille huumeatkäköistä.

Epäiltyjen humerikosten esitutkinnan kannalta on tärkeää eristää kiinniotetut toisistaan, jotta nämä eivät voi keskenään sopia, mitä aikovat kuulemis- ja tutkintapöytäkirjoissa kertoa. Usein kiinniotettavilla on myös hallussaan huumausaineita, joiden hävittäminen syömällä tulee estää myöhemmän todistelun turvaamiseksi sekä yliannostuksen välttämiseksi. Kiinniotetut pyritään kuljettamaan erillisillä kuljetuksilla poliisiasemalle ja huomioimaan rikoksen luonne sijoitettaessa epäiltyjä kiinniotettujen tiloihin.

Koska humerikoksesta epäillyn kiinniottoa seuraa usein hyvinkin pian suoritettava kotietsintä, on pakkokeinolain mukaan asunnon haltijalle varattava tilaisuus olla läsnä kotietsinnässä, vaikka tämä olisi kiinnioton kohteena. Apulaisoikeusasiamies on useissa kanteluratkaisuisaan vuosina 2009 ja 2010 arvostellut poliisin menettelyä tältä osin. Lisäksi kanteluratkaisuisissa on kiinnitetty huomiota kotietsinnän dokumentointiin esimerkiksi kuvaamalla ja etsinnän asialliseen toimittamiseen. Kuvaaminen on tärkeä toimenpide myös todistelutarkoituksessa. Siksi kotietsinnällä tehdyistä löydöistä tehdään tar-

vittaessa kuvaliite. Kaikissa tapauksissa etsinnästä on kirjattava pakkokeino-pöytäkirja. Tieto etsinnästä toimitetaan ilman viivytystä asunnon haltijalle, jollei hän ole ollut etsinnässä paikalla.

Kotietsinnät huumeiden löytämiseksi tehdään mahdollisimman pian kaikkiin mahdollisiin paikkoihin, joihin rikoksen esitutkinnan johdosta on edellytykset etsintä ulottaa. Tämä on tärkeätä siksi, että huumausainerikollisuus on usein sosiaalista rikollisuutta. Huumausaineita käytetään monissa tapauksissa yhdessä muiden kanssa, ja usein huumausaineen käyttäjillä on vakituiset kontaktihenkilöt, joilta he huumeensa hankkivat. Usein tieto epäiltyjen kiinnittämisestä kiirii varsin pian muiden huumerikollisten korviin. Kotietsintöjen tekeminen huumeiden löytämiseksi huomattavasti kiinnioton jälkeen saattaa siksi tuottaa huonon tuloksen. Samasta syystä huumerikoksista epäiltyjen puhelimet otetaan poliisin haltuun. Puhelinten avulla on myös mahdollista saada lisätietoa tutkittavasta rikollisesta toiminnasta ja verkostoista. Tarvittaessa etsittävässä tilassa tehdään poliisin toimesta myös teknistä tutkintaa. Tavallisesti huumerikosten tekninen tutkinta käsittää todisteiden ja teko-olosuhteiden kuvaamisen sekä erilaisten näytteiden taltioinnin jatkotutkimuksia varten. Lisäksi etsinnöissä käytetään aina mahdollisuuksien mukaan huume-etsintään koulutettua koiraa, joka yleensä ohjaajansa kanssa suorittaa etsittävän tilan tarkastuksen ennen poliisien suorittamaa kotietsintää. Yhä useammin tekninen tutkinta tarkoittaa erilaisen tietotekniikkaan, kuten tietokoneisiin ja tallenteisiin kohdistuvaa tutkintaa.

Huumerikollisuuteen liittyy usein myös muuta rikollisuutta, mitä voi pitää tyypillisenä piirteenä suomalaisessa huumerikollisuudessa (ks. esim. Kainulainen 2009, 299; Koskinen 1997; Kinnunen 1996). Poliisi luonnollisesti yrittää selvittää kaikki tietoonsa tulleet rikokset jo valtion sille asettaman perustehtävän takia, mutta myös siksi, että huumausainerikollisuutta rahoitetaan usein tekemällä muita rikoksia. Puuttumalla siten esimerkiksi varkausrikoksiin ja varastettuun omaisuuteen voidaan samalla vaikeuttaa huumausainerikollisuutta. Samaan tematiikkaan liittyy rikollisilta löydetty käteinen raha ja muu arvo-omaisuus, sillä takavarikoimalla kyseistä omaisuutta voidaan vaikeuttaa tulevaa huumekauppaa. Talousrikokset ja rahanpesu liittyvät erityisesti laajamittaiseen ja järjestäytyneeseen huumausainerikollisuuteen. Huumerikosten tuottama hyöty on mahdollista oikeuden päätöksen jälkeen ohjata rikosten aiheuttamien haittojen hoitoon ja ennaltaehkäisyyn.

Rikollinen elämäntapa aiheuttaa se, että kiinniotettavat henkilöt ovat saattaneet syyllistyä aikaisempiin rikoksiin, ja he ovat jo saattaneet jäädä niistä myös kiinni, mutta rikosasian hoitaminen on jostain syystä kesken. Siten kiinniotettuihin henkilöihin voi kohdistua etsintäkuulutuksia, joissa pyydetään esimerkiksi kuulustelemaan heitä tietystä rikoksesta epäiltynä tai kiinniotettavaan jonkun rikoksen esitutkintaa varten. Etsintäkuulutusten, ”hakkujen”, tiedustelu kuuluu siten rutiinitoimenpiteisiin kiinniototilanteessa.

Poliisi lähettää haltuun saamansa huumausaineet Keskusrikospoliisin rikoslaboratorioon tutkimuksia ja hävittämistä varten. Jos kyseessä on vähäinen, käyttörikokseksi luokiteltava teko ja sen sallima pieni huumausainemäärä omaan käyttöön, huumeet ainoastaan lähetetään hävitettäväksi. Huumausainepakkauksia voidaan tutkia myös muuten ja itse aine-eriä analysoida monin tavoin. Niissä tapauksissa, joissa on kyse kannabiksen kotikasvatuksesta, toimitaan rikoslaboratorion ohjeiden mukaan. Eri kasvuvaiheista olevista kasveista otetaan näytteet, jotka lähetetään rikoslaboratorioon tutkimuksia varten. Näytteistä tutkitaan tarvittaessa the -pitoisuus (tetrahydrokannabinoli). Marihuanan kuivapainon määrittämisen sijaan kannabiksen kotikasvatusjutuissa pyritään nykyisin määrittelemään keskimääräinen tuottoarvio, josta laboratorio antaa lausuntonsa. Tällä pyritään välttämään kiinniottohetken satunnaisuuden aiheuttama vääristymä tuomioihin: muutaman kasvin kasvatuskauden loppuvaihe tuottaa enemmän marihuanaa kuin lukumääräisesti huomattavasti suuremman viljelmän paljastuminen jo alkuvaiheessa. Tuottoarviosta, samoin kuin muistakin laboratorion tekemistä tutkimuksista tehty lausunto liitetään esitutkintapöytäkirjaan.

Huumausaineen valmistaminen esimerkiksi lähtöaineista kemiallisen reaktion seurauksena asianmukaisin välinein on ollut Suomessa suhteellisen vähäistä. Lääkelaitos (Fimea) valvoo ja antaa luvan huumausaineen valmistukseen soveltuvien kemikaalien maahantuonnille ja -viennille. Poliisi antaa tarvittaessa virka-apua lääkelaitokselle. Poliisi suorittaa rikoksen esitutkinnan silloin, kun epäillään huumausaineen valmistusta. Tällöin rikoslaboratorio antaa esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten asiantuntijalausannon valmistusprosessista ja tarvittaessa myös käytetyistä ja tuotetuista aineista.

Esitutkintalaki ohjaa poliisin toimintaa kuulustelussa. Esimerkiksi avustajan tapaamisoikeutta ei voi estää, ja muutoinkin on pidettävä kiinni vähimmän haitan ja kohtuullisuuden periaatteista (ETL 7 ja 8 §; ks. myös uusi Esitutkintalaki ja Pakkokeinolaki). Eniten eroja on kuulusteluissa sen suhteen, kuinka vakavasta huumausainerikoksesta jotakuta epäillään. Teosta säädetty rangaistus määrittelee puolustajan käytöstä siten, että mikäli rikoksesta (myös yrityksestä tai osallisuudesta) ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin 4 kuukautta vankeutta, on epäilylle pyynnöstä määrättävä puolustaja (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 2:1 §). Luonnollisesti kuulustelujen kulkuun vaikuttaa se, kuinka pitkän ajan kuulusteluihin voi käyttää; onko asia hoidettava kiinniottajan puitteissa (enintään 1 vuorokausi) vai voidaanko epäilty pidättää tai vangita. Vangitsemisvaatimus on otettava käsittelyyn viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta (Pakkokeinolaki 1:14 §). Usein huumausainerikosten esitutkinta käsittää vain epäiltyjen kuulustelemisen, mutta esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa apteekkeista on yritetty saada laittomasti huumausaineiksi luokiteltuja lääkkeitä, kuulustellaan väärennösrikoksen osalta myös asianomistajia ja todistajia.

Kun kaikki esitutkintatoimenpiteet on tehty, kirjoittaa tutkija esitutkintamateriaalista esitutkintapöytäkirjan syyttäjää ja oikeudenkäyntiä varten. Asia on mahdollista käsitellä kirjallisessa menettelyssä (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 5a:1 §), jos:

1. mistään syyttäjän syytteessä tarkoitettusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta;
2. vastaaja tunnustaa syyttäjän syytteessä kuvatun teon sekä käräjäoikeudelle antamallaan nimenomaisella ilmoituksella luopuu oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä;
3. vastaaja on teon tehdessään ollut täysi-ikäinen;
4. asianomistaja on esitutkinnassa tai kirjallisesti myöhemmin ilmoittanut, ettei vaadi pääkäsittelyn toimittamista ja
5. pääkäsittelyn toimittaminen on asian selvitettyyn tilaan nähden myös kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta.

Kirjallisessa menettelyssä rangaistukseksi ei voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta. Huumausainerikos, jonka rangaistusmaksimi on kaksi vuotta vankeutta ja minimirangaistus sakkoa, soveltuu usein tekona kirjallisen menettelyn piiriin. Sen sijaan törkeät huumausainerikokset käsitellään poikkeuksetta käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä. Käsiteltiinpä rikosta kirjallisessa menettelyssä tai suullisessa pääkäsittelyssä, on esitutkintapöytäkirjasta tultava ilmi teon tunnusmerkistö. Lisäksi siinä on oltava kaikki sellainen aineisto, jonka perusteella tuomiosta voidaan päättää, myös epäillyn syyttömyyttä tukeva materiaali.

Rikosnimike ”salakuljetus” ei yleensä liity huumausainerikosten rikosnimikkeisiin, sillä huumausainerikoksen tunnusmerkistö sisältää maahantuonnin. Salakuljetus -rikosnimikettä on sen sijaan sovellettu huumausaineen valmistamisen lähtöaineen eli prekursorin maahantuontiin. Jotkut lähtöaineet, kuten gamma-huumeen lähtöaine lakka eli gammabutyrolaktoni (GBL), soveltuvat sellaisenaankin huumausainekäyttöön.

2.3 Tyypillisiä huumausainerikostapauksia ja niihin liittyviä asiakirjoja

Edellä on hahmoteltu huumausainerikosten tutkintaa erilaisissa tapauksissa ja niiden esitutkintaan liittyvää porrasteisuutta. Kuten voidaan nähdä, tutkin-

tatoimenpiteisiin vaikuttaa usein eniten rikoksen vakavuus. Seuraavaksi on esitelty joitakin tyypillisiä tapauksia ja tapoja, joilla huumausainerikoksia voidaan käsitellä.

2.3.1 Huumausaineen käyttörikos

Huumausaineen käyttö, aineesta riippumatta, on aina huumausaineen käyttörikos, jonka rangaistusmaksimi on 6 kuukautta vankeutta. Se on siten pääsääntöisesti sakolla käsiteltävä asia, jollei jokin seikka, kuten teon vähäisyys ja/tai täysi-ikäisen (yli 18 vuotta) ensikertalaisuus, puolla toimenpiteistä luopumista: huomautusta tai esitutinnan rajoittamista. Myös pienen huumausainemäärän hallussapito tai hankkimisen yritys omaa käyttöä varten kuuluu huumausaineen käyttörikoksen piiriin, kuten edellisessä luvussa todettiin.

Tyypillinen huumausaineen käyttörikostapaus voi olla esimerkiksi sellainen, jossa poliisipartio kutsutaan kauppaliikkeeseen näpistysrikoksen johdosta. Vaatteisiinsa kaupan omaisuutta kätkenyt henkilö tarkastetaan omaisuuden löytämiseksi. Lisäksi hänelle tehdään turvallisuustarkastus kuljetuksen turvaamiseksi ja tarvittaessa henkilöntarkastus. Löytyipä huumausaine turvallisuustarkastuksessa tai henkilöntarkastuksessa, siitä kirjataan asianomainen pöytäkirja, jonka omaisuusluetteloon löydetty huumausaine-erä kirjataan. Tutkinnanjohtaja tekee omaisuuden osalta takavarikkopäätöksen. Takavarikko- ja henkilöntarkastuspöytäkirjan ovat rikoslakiperusteisia pakkokeinoasiakirjoja, ja ne edellyttävät rikosilmoituksen kirjaamista.

Poliisipartio tekee kiinniottopäätöksen ja kuljettaa epäillyn henkilön poliisilaitokselle rangaistusvaatimuksen (sakon) tiedoksiantoa varten sekä harkitsee tapauskohtaisesti kotietsinnän tarpeellisuuden. Jos päädytään tekemään kotietsintä, on epäilylle henkilölle varattava tilaisuus olla etsinnässä paikalla. Mikäli kotietsinnän tuloksena ei enää löydy enempää huumausainetta tai muuta laitonta omaisuutta, kirjoittaa poliisipartio epäilylle henkilölle sakon. Sakkomenettely edellyttää selvyyttä siitä, että epäillyn henkilön hallusta löytenyt aine on varmuudella tunnistettu (varmistukseen käytetään huumausaineen pikatestiä) eikä epäilty henkilö kiistä asiaa. Tässä esimerkkitapauksessa kirjoitetaan yhteinen sakko (Liite 1) sekä näpistyksestä että huumausaineen käyttörikoksesta. Sakko voidaan kirjoittaa paperilomakkeelle tai suoraan sähköisessä muodossa, jolloin rikosilmoitusjärjestelmään kirjautuu myös rikosilmoitus, eikä sitä tarvitse kirjata erikseen.

Sähköiseen rikosilmoitusjärjestelmään kirjattua rikosilmoitusta täydennetään tässä tapauksessa täydennetään asianomistajan tiedoilla ja vaatimuksilla sekä eräillä tilasto- ja analyysitiedoilla. Rikosilmoitukseen liitetään myös kirjaus käytetyistä pakkokeinoista löydetyn huumausaineen osalta. Pakkokeinokirjauksen laji riippuu siitä, onko huumausaine löytenyt turvallisuustarkastuksessa, henkilöntarkastuksessa (epäillyn henkilön ulkoinen tar-

kastus) vai kotietsinnässä. Huumausaineen käyttörikoksen ollessa kyseessä olisi edellytykset suorittaa myös henkilönkatsastus, mutta koska katsastus käsittää kehon onteloiden tarkastamisen, ei poliisi saa sitä suorittaa. Henkilönkatsastuksen voidaan katsoa edellyttävän lääketieteellistä asiantuntemusta, joten sen saa suorittaa vain lääkäri (Pakkokeinolaki 12 §). Henkilönkatsastus saattaisi olla tarpeen, jos esimerkiksi epäiltäisiin henkilön kuljettaneen autoa huumausaineen vaikutuksen alaisena.

Esimerkkitapauksessa oletetaan, että huumausaine (esimerkiksi 5 grammaa hasista) on löytynyt turvallisuustarkastuksessa lähdettäessä kuljettamaan henkilöä poliisiautolle ja edelleen poliisilaitokselle. Samalla huumausaineen laatu ja paino on varmistettu. Epäillyn henkilön kertoman ja muiden seikkojen perusteella voidaan huumausaineen olettaa olleen hänen hallussaan omaa käyttöä varten. Rikosilmoituksen pakkokeinokirjausosaan kirjataan siksi pöytäkirja takavarikosta (Liite 2), jonka omaisuusluetteloon huumausaine merkitään. Omaisuusluetteloon tulee lisäksi kirjata maininta huumausaineen takavarikoinnista ja myöhemmästä hävittämisestä. Myös rangaistusvaatimukseen tulee tieto huumausaineen hävittämisestä. Tiedoksi annettu rangaistusvaatimus sisältää valitusohjeet ja tarvittavat tiedot sakon maksamiseksi.

2.3.2 Huumausainerikos ja törkeä huumausainerikos

Huumausainerikoksen ja törkeän huumausainerikoksen tutkinta ei johda poliisin tiedoksiantamaan rangaistusvaatimukseen, vaan kyseeseen tulee täysimittainen rikoksen esitutkinta, josta valmistuu esitutkintapöytäkirja asian ratkaisemiseksi oikeudessa joko kirjallisessa (huumausainerikos) menettelyssä tai pääkäsittelyssä, jossa epäillyt ovat henkilökohtaisesti paikalla.

Esimerkkitapauksessa poliisipartio pysäyttää liikenteessä henkilöautoa kuljettavan miehen liikennerikkomuksen johdosta. Kuljettajaa puhuttaessaan poliisit havaitsivat autossa huumausaineen käyttövälineitä ja huumausaineeksi epäiltyä jauhetta. Kuljettaja otetaan kiinni huumausainerikoksesta epäiltyinä. Sekä kiinniotettu kuljettaja että hänen autonsa viedään poliisilaitokselle jatkotutkimuksia varten. Ennen kuljetusta epäillylle henkilölle tehdään kuitenkin turvallisuustarkastus, hänet puhallutetaan alkometrillä alkoholin käytön toteamiseksi ja hänelle tehdään tarvittaessa pikatesti huumausaineen käytön selvittämiseksi. Epäillyn huumerikollisen auton kuljettamiseen poliisilaitokselle käytetään yleensä hinausautoa.

Poliisilaitoksella kiinniotetulle henkilölle tehdään tässä tapauksessa henkilöntarkastus. Se tarkoittaa tarkastamista sen toteamiseksi, onko henkilöllä huumausainetta kätkeytyä päälly- tai alusvaatteisiinsa. Esimerkkitapauksessa oletetaan, että tarkastettavan henkilön alusvaatteista löytyy epäiltyä amfetamiinia. Jos kiinniotettu henkilö ei ole alkoholin tai huumausaineen vaikutuksen alainen, laitetaan hänet esitutkinnan turvaamiseksi poliisivankilaan.

Kiinnioton ja säilöönpanon jälkeen poliisipartio suorittaa kotietsinnän epäillyn henkilön asuntoon ja autoon. Epäillylle ja hänen nimeämälleen todistajalle varataan mahdollisuus olla läsnä etsinnässä. Jos se ei ole mahdollista ilman, että toimitus viivästyy, ilmoitetaan toimenpiteestä sille, jonka luona se on toimitettu. Kiireellisten toimenpiteiden jälkeen kirjataan asiasta rikosilmoitus ja tehdyistä kotietsinnöistä laaditaan pöytäkirja rikosilmoituksen pakkokeino-osaan. Pakkokeinopöytäkirjasta annetaan todistus sille, jonka luona etsintä toimitetaan. (Pakkokeinolaki 5 luku.) Oletetaan, että kotietsintöjen tuloksena löytyi esimerkin epäillyn henkilön asunnosta 50 grammaa epäiltyä amfetamiinia. Yhdessä alusvaatteista löytyneen aineen kanssa amfetamiinia on 53 grammaa.

Esimerkkitapauksessa amfetamiinin määrä on niin suuri, että kiinniotettu henkilö luultavasti ainakin pidätetään, mutta myös vangitseminen voisi tulla kyseeseen. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yli 100 grammaa amfetamiinia tuottaa sellaisen määrän yksittäisiä käyttöannoksia, että rikoksesta epäilty tuomitaan törkeästä huumausainerikoksesta ja seurauksena voi olla vähintään vuoden vankeustuomio, mikäli myös muut edellytykset täytyvät (Laatuhanke 2006). Jos poliisi löytäisi yli 100 grammaa amfetamiinia, niin rikosnimikkeeksi kirjattaisiin törkeä huumausainerikos.

Löydetyt huumausaineet taltioidaan ja pakataan etsinnässä niin, että niiden koostumus voidaan tutkia rikoslaboratoriossa luotettavasti. Koska löytöolosuhteita voidaan käyttää oikeudessa todistelutarkoituksessa, tulee nekin dokumentoida esimerkiksi valokuvaamalla löytöpaikat. Pakkaamisen jälkeen huumausaineet lähetetään rikoslaboratorioon. Laboratorio tutkii näytteet ja kirjoittaa niistä lausunnon, joka liitetään syyttäjälle menevään esitutkintapöytäkirjaan.

Huumausainerikoksesta epäillyn henkilön kuulusteluissa pyritään selvittämään kaikki tuomion ratkaisua varten tarvittavat seikat, niin epäillyn henkilön syyllisyyttä kuin syyttömyyttäkin puoltavat asiat. Huumausainerikoksen tutkinnassa tavoitteena on selvittää totuus kuulusteltavan huumeisiin liittyvistä tekemisistä ja mahdollisesta syyllisyydestä, sekä se, mistä huumausainetta on hankittu. Arne Kinnunen (1996, 50) on määritellyt huumemarkkinoiden toimijoita ja rakennetta. Kinnusen määritelmän mukaan huumemarkkinat, joista myös poliisi on hyvin tietoinen, ovat hierarkkinen järjestelmä. Jotta rikostutkinta olisi vaikuttavaa, tulisi huumestikotutkinnassa päästä huumeorganisaatioissa niin ylös kuin mahdollista (ks. myös Perälä 2011). Siksi kuulustelujen tavoitteena on myös hankkia mahdollisimman paljon tietoa huumausaineen henkilölle myyneestä kauppiasta. Usein tutkinnan tässä vaiheessa on tapana kirjata erillinen rikosilmoitus huumausaineen myynnistä, jos myyjän henkilöllisyys saadaan selville.

Vakavammissa huumausainerikoksissa epäiltyjen henkilöiden kuulustelua on pidetty merkittävänä keinona selvittää rikos. Yleisesti huumestikotutkintaa tekevät poliisit pitävät tärkeänä saada kuuluvista mahdollisimman paljon etu-

käteis- ja taustatietoa. Nämä tiedot ovat osa huolellista kuulusteluun valmistautumista. Lisäksi pidetään tärkeänä, että kuultavia kohdellaan reilusti ja heidän kanssaan pyritään tulemaan hyvin toimeen. Tällä katsotaan olevan myönteisiä seurauksia erityisesti ammattimaisempien huumerekollien kanssa toimittaessa. (Ks. esim. Kainulainen 2009, 313; Karstinen 1998; Koskinen 1997.) Reilu kohtelu tarkoittaa samalla epäillyn oikeusturvanäkökohtien huomioimista (ks. uusi Esitutkintalaki).

Huumausaineen myyjän osalta rikostutkinta voi johtaa hyvinkin laajamittaiseen rikosvyyhteen. Sellaista voisi tässä tapauksessa kuvata Kinnusen (1996, 55) kuvaama esimerkki, jossa kerrotaan, kuinka jutun 37- ja 28-vuotiaat päätekijät tuottivat vuonna 1994 Hollannista maahan 25 kiloa amfetamiinia ja lisäksi muita huumausaineita. Rikolliset kävivät itse sopimassa huumausainekaupat Hollannissa, mutta saivat muilta tahoilta varoja huumekauppojen rahoittamiseen. Rikoksen tunnuspiirteisiin kuuluivat lisäksi toiminnassa mukana olleiden henkilöiden järjestäytyneisyys, aseiden hallussapito ja epäillyillä hallussa ollut huomattava määrä käteistä rahaa.

Edellä mainitun rikosvyyhden tutkintatoimenpiteisiin olisi mahdollista soveltaa oikeuden päätöksellä erilaista teknistä tarkkailua ja seurantaa, myös puhelinliittymien kuuntelua. Esitutkintavaiheessa päätekijät luultavasti vangittaisiin. Kotietsinnöillä takavarikoidut huumausaineet tutkittaisiin samalla tavalla kuin huumausainerikoksenkin osalta. Lisäksi tutkinnassa tulisi huomioida rikollisen toiminnan taloudelliset vaikutukset niin, että kaikki rikoksella saatu taloudellinen hyöty voitaisiin jäljittää ja tuomita valtiolle menetetyksi. Tämä voi esitutkinnassa tarkoittaa pyrkimystä selvittää erilaisen kiinteän omaisuuden omistussuhteita ja rahoitusta. Kinnusen esimerkin päätekijät saivat yhdistetyistä rikoksistaan kumpikin 12 vuoden vankeustuomiot.

2.3.3 Kannabiksen kotikasvatus

Kannabiksen kotikasvatus on yksi eniten viime vuosina osuuttaan lisänneistä huumausainerikosten osa-alueista. Vuoden 2010 huume-kyselyaineistoon pohjautuvan selvityksen mukaan jopa 75 % nuorista aikuisista miehistä katsoo, että kannabiskokeilu sisältää korkeintaan vähäisen terveydellisen riskin (Hakkarainen ym. 2011b). Väestöryhmistä nuorten miesten osuus on suuri myös kannabiksen kotikasvatuksessa (Hakkarainen ym. 2011a). Lainlaattija ei kuitenkaan pidä kannabiksen kasvattamista vähäisenä tekona, sillä sitä ei voi käsitellä huumausaineen käyttörikoksena ja siten sen mahdollistamalla sakkomenettelyllä. Kannabiksen kotikasvatus, samoin kuin huumausaineen valmistus, on rajattu sakkomenettelyn ulkopuolelle. Kasvatustapauksissa on siten kyseessä joko huumausainerikos tai, jos kasveja on paljon, törkeä huumausainerikos. Viime aikoina on ollut merkkejä siitä, että myös järjestäytyneet rikollisryhmät ovat ottaneet ohjelmaansa laajamittaisen kannan-

biksen kasvatuksen ja myynnin. Huumausainesseminaarissa vuonna 2010 huumeasioista vastaava valtiosyyttäjä Leena Metsäpelto on esittänyt, että 51 kannabiskasvin laskennallinen tuotto olisi 1275 grammaa ja tuomio siinä tapauksessa vuosi vankeutta. Siten yli viidenkymmenen kannabiskasvin kasvattaminen huumausainetarkoituksessa voisi johtaa muiden edellytysten täytyessä rikosnimikkeeseen törkeä huumausainerikos.

Kannabiksen kasvatukseen liittyvän rikoksen esitutkinta noudattelee pääpiirteissään huumausainerikoksen esitutkintaa. Tunnuksmerkittävää kannabiksen kasvatukselle on kuitenkin, että esitutkinnassa pitäisi pystyä näyttämään toteen kasvatuksen laittomuus, sillä vain kasvatusta huumausainetarkoituksessa on laitonta. Esitutkinnassa korostuvat siksi kotietsinnällä hankittava tekninen näyttö ja rikoslaboratorion lausunnot kasvin thc-pitoisuudesta ja/tai tuottoarvio sadosta sekä mahdolliset lausunnot itse kasvatusprosessista.

Esimerkkitapaus voi olla sellainen, jossa poliisi saa hälytyksen asuntoon häiriökäyttäytymisen vuoksi ja havaitsee asunnossa merkkejä huumausaineen käytöstä ja kasvatuksesta. Kotietsinnässä asunnon vaatehuoneesta löytyy 20 eri kasvuvaiheessa olevaa kannabiskasvia. Kasvit, samoin kuin kasvatuslaitteet, otetaan valokuvauksen jälkeen poliisin haltuun. Keskusrikospoliisin rikoslaboratorion ohjeen mukaisesti kasveista leikataan edustavat näytteet, jotka lähetetään rikoslaboratorioon ja sovitaan menettelystä jäljelle jääneiden kasvien hävittämisen osalta. Kuulusteluissa selvitetään kasvattamisen tarkoitus ja muut asian ratkaisemiseksi oikeudessa tarvittavat seikat.

2.3.4 Huumausaineiden hankkiminen väärennetyllä reseptillä apteekista

Suomalaiselle huumeekulttuurille on tunnusomaista huumeiden, lääkeaineiden ja alkoholin sekakäyttö, eikä tämä trendi näytä laantuneen viimeisen, vuoden 2010 huumeenkyselyn tulosten valossa (Hakkarainen ym. 2011b). Kyseessä ei ole mikään uusi ilmiö, sillä jo 1960-luvulla huumausaineen käyttäjät hankkivat huumausainetarkoituksessa huumausaineeksi luokiteltavia lääkkeitä reseptillä (Koskinen 1997). 1980-luvulla kuuluisuutta sai niin sanottu Dolorex -juttu ja sittemmin 1990-luvun lopulla puitiin julkisuudessa Subutexiin liittyvää rikollisuutta. Esille tullesiiin tapauksiin liittyi epäilyjä sekä lääkäreiden syyllistymisestä vääriinkäyttöksiin että lääkäreiden erehdyttämisestä, jotta nämä saataisiin kirjoittamaan huumelääkkeitä. Lääkäreiden vääriinkäytökset ovat kuitenkin olleet melkoisen harvinaisia. Erityisesti apteekista väärennetyllä reseptillä hankittavien huumelääkkeiden hankinta tulee vaikeutumaan huomattavasti, kun sähköinen lääkemääräys otetaan käyttöön koko Suomessa. Oma lukunsa ovat lisäksi lääkkeiden salakuljetus maahan ja erilaiset lääkevarkaudet.

Tyypillinen reseptinväärennysjuttu on sellainen, jossa väärennetään aikaisemmin laillisesti saatuun reseptilomakkeeseen jokin merkintä, tai toisaalta väärennetään kokonaan anastettu reseptilomake, joka allekirjoitetaan ja leimataan jonkun lääkärin nimissä. Viime vuosina on myös yleistynyt Internetistä ladatun sähköisen reseptilomakkeen käyttäminen. Tekona väärentämisrikos estää huumausaineen käyttörikossakon soveltamisen, ja on huomattava, että sekä huumausainerikoksen että väärennöksen osalta jo yritys on rangaistava teko.

Yleensä väärentäjä pyrkii menemään apteekkiin myöhään illalla tai viikonloppuna, jotta apteekki, joka tarkistaa lääkemääräyksen laillisuuden, ei saisi reseptin kirjoittajaksi merkittyä lääkäriä kiinni. Poliisin tietoon nämä tapaukset tulevat niin, että apteekki ilmoittaa asiasta hätäkeskuspäivystykseen, joka lähettää poliisipartion tapahtumapaikalle. Esitutkinnassa poliisi selvittää lääkemääräyksen epäaitouden, toisin sanoen onko rikoksesta epäilty syylistynyt väärennökseen, ovatko reseptiin kirjatut lääkkeet huumausaineeksi luokiteltavia (huumausainerikos), onko lääkkeitä saatu kela-korvaus (lievä petos), onko reseptilomake ja leimasin anastettu (näpistys) ja onko epäillyllä henkilöllä hallussaan väärennösaineistoa (väärennösaineiston hallussapito). Asiasta tehdään normaali esitutkintapöytäkirja kuulusteluineen. Odotettava tuomio on näissä rikoksissa yleensä sellainen, että ne soveltuvat kirjalliseen menettelyyn, jos menettelyn edellytykset muuten toteutuvat.

3 SUOMEN HUUMAUSAINEPOLITIikka

Huumausaineongelma on maailmalaajuinen, joten huumeiden vastaisen toiminnan tulee olla myös valtioiden välistä. Suomalaista huumausainepoliittikkaa ohjaa kansallinen lainsäädännön, strategioiden ja toimintaohjelmien ohella myös monet kansainväliset sopimukset, strategiat ja toimintaohjelmat. Suomen huumausainepoliittikan tavoitteena on huumausaineiden kysynnän ja tarjonnan vähentäminen, huumausaineiden aiheuttamien haittojen minimointi, huumeongelmista kärsivien mahdollisimman varhainen hoitoon saattaminen sekä laittomaan toimintaan syyllistyneiden henkilöiden asettaminen rikosoikeudelliseen vastuuseen. Suomi noudattaa huumausainepoliittikkassaan Yhdistyneiden Kansakuntien huumausaineiden vastaisia sopimuksia ja Euroopan Unionin huumausainestrategiaa. (Tanhua ym. 2011, 16–38.)

Suomen huumausainepoliittikka on kirjattu valtioneuvoston periaatepäätökseen huumausainepoliittisesta yhteistyöstä vuosille 2008–2011 (Valtioneuvosto 2007). Kyseinen asiakirja ohjaa Suomen huumausaineiden vastaista työtä jatkaen aikaisempien periaatepäätösten työtä. Valtioneuvoston periaatepäätös jakaa huumausaineiden vastaisen työn eri toimenpidealueille, joita ovat: 1. Ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen, 2. huumausainerikollisuuden torjunta, 3. huumausaineriippuvuuden hoito ja huumausaineongelman haittojen vähentäminen, 4. päihdeongelmien hoidon tehostaminen rikosseuraamusten yhteydessä, 5. Euroopan unionin huumausainepoliittikka ja kansainvälinen yhteistyö, 6. huumausainepoliittikkaa koskeva tiedonkeruu ja tutkimus, ja 7. huumausainepoliittikan koordinaatio. (Ibid., 13–15.)

Suomen huumausainepoliittikka korostaa pitkäjänteistä perustyötä, eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja tasapainoista lähestymistapaa huumausaineiden kysynnän ja tarjonnan vähentämiseen. Yleistavoitteena on ”huumausaineiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat taloudelliset, terveydelliset ja sosiaaliset haitat ja kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi.” (Valtioneuvosto 2007, 11.) Lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä tukemalla pyritään vähentämään tarjontaa. Huumeiden käytön ennalta ehkäisyllä ja varhaisella puuttumisella sekä huumeriippuvaisten hoidolla ja kuntoutuksella pyritään vähentämään huumausaineiden kysyntää (Ibid., 7).

Huumausainepoliittikan koordinaatio on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla. Keskeinen koordinaatioelin on sosiaali- ja terveysministeriön johtama kansallinen huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä. Elimessä on edustettuina sisäasiainministeriö, Poliisihallitus, oikeusministeriö, Valtakunnansyyttäjänvirasto, valtiovarainministeriö, Tulli, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, ulkoasiainministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea). Ryhmä

käsittelee huumausainepoliittisesti merkittäviä valmistelussa olevia asioita, lainsäädäntömuutoksia ja tutkimustuloksia. Ryhmä voi tehdä myös erilaisia aloitteita. Koordinaatioryhmä raportoi hallitukselle huumausainetilanteesta ja uusista toimenpiteistä, joita huumausainepoliitikan tavoitteiden toteuttamiseksi on ryhdytty. Koordinaatioryhmä myös valmistelee vuosille 2011–2015 uutta ohjelmaa huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi. (Tanhua ym. 2011, 25.)

Suomen yleiseen huumausainepoliittikkaan kytkeytyvät myös monet muut hallituksen ohjelmat ja työryhmät. Tällaisista ohjelmista ja työryhmistä mainittakoon muun muassa päihde- ja mielenterveyspalveluiden kehittäminen useissa ohjelmissa ja työryhmissä, Terveys edistämisen politiikkaohjelma (2007–2011), Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma (2007–2011) ja Sisäisen turvallisuuden ohjelma (2008–2011 ja 2012–2015).

Vuonna 2008 uudistettiin huumausainelaki (373/2008) ja päätettiin useista siihen liittyvistä asetuksista¹⁵. Suomen huumausainepoliittinen peruslinja säilyi kuitenkin muuttumattomana. (Huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä 2009, 27.) Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus (2011-) jatkaa aikaisempaa huumausainepoliittista linjaa. Hallitusohjelmassa kirjataan tavoitteiksi huumausaineiden käyttäjien matalan kynnyksen palvelujen lisääminen, terveysneuvonnan ja poliisin tekemän hoitoonohjauksen tehostaminen sekä päihdeongelmien hoitomahdollisuuksien lisääminen vankeuden aikana. (Valtioneuvosto 2011).

Huumausainepoliitikan vaikuttavuutta seurataan useilla eri mittareilla: huumausaineiden käytön laajuus ikäryhmittäin, huumausaineiden ongelmakäyttäjien määrä, sairaanhoitajakset, huumausainekuolemat, huumausaineiden käyttöön liittyvät tartuntatautipaukset, huumausainerikokset, huumausainetakavarikot ja poliisin suorittamien hoitoonohjausten määrä (Valtioneuvosto 2007, 13).

Vuoden 2008 huumausainepoliitikan toimintakertomuksen mukaan Suomessa on pystytty toteuttamaan haittojen vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä, kuten matalan kynnyksen terveysneuvontapalveluja, ilman että samanaikaisesti olisi jouduttu luopumaan rajoittavasta huumepoliitikasta. Raportin mukaan huumetilanne on tasaantunut niin kutsutun toisen huumeaallon jälkeen 1990-luvulla, mutta eri hallinnonalojen on syytä edelleen tiivistää ja kehittää yhteistyötä perustyön kehittämiseksi ja ongelmakohtien tunnistamiseksi. (Huumausainepoliitikan koordinaatioryhmä 2009.)

15 Valtioneuvoston asetukset huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008) ja huumausaineiden valvonnasta (548/2008) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön asetukset opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta erällä lääkkeillä (33/2008) ja lääkkeen määräämisestä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta (490/2008).

Huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä antoi vuoden 2011 keväällä loppuraportin, jossa arvioitiin hallituksen periaatepäätöksen toteutumista kuuden ensimmäisen toimenpidealueen kohdalla. Raportissa kiinnitettiin huomiota siihen, että huumeiden tilanne on ollut kauden 2007–2011 aikana vakaa. Huumeiden käyttö, kokeilu ja haitat lisääntyivät huomattavasti 1990-luvulla, mutta tämä kasvu tasaantui 2000-luvulla. Huumeiden käyttö ja haitat ovat kuitenkin nykyisin korkeammalla tasolla kuin 1990-luvulla, joten hallituskauden lopussa on merkkejä huumeiden käytön lisääntymisestä. Tämä tulee ilmi tilastoista, jotka koskevat esimerkiksi nuorten kouluterveyskyselyn tuloksia huumeiden kokeiluista, poliisin tietoon tullutta huumausainerikollisuutta ja huumausainekuolemia. (STM 2011, 6-8; ks. myös tämän kirjoitukset luvut 1.2 ja 1.3.)

Ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimenpidealueella poliisi on tehnyt yhteistyötä koulujen kanssa. Joissain poliisilaitoksissa on nimennyt kouluille yhteyspoliisi. Koulu- ja lähipoliisitoiminnan avulla on pystytty luomaan toimivat yhteistyösuhteet alueen muihin viranomaisiin ja kansalaisiin. Lisäksi poliisi on tiedottanut paikallisesti ja valtakunnallisesti huumausainerikollisuuteen liittyvistä ilmiöistä, muuntohuumeista, tutkinnassa olleista huumausainerikoksista ja niiden taustoista. (STM 2011, 9.)

Suomen kansallinen huumausainepolitiikka kytkeytyy kansainvälisiin strategioihin, kuten EU:n neuvoston marraskuussa 2004 hyväksymään Euroopan Unionin huumausainestrategiaan vuosille 2005–2012 ja YK:n huumausainetoimikunnan korkean tason kokouksessa maaliskuussa 2009 hyväksymään huumausainetorjunnan julkilausumaan ja toimintasuunnitelmaan. Tärkeimmät kansainväliset kontekstit suomalaiselle huumausainetorjunnalle ovat Yhdistyneet Kansakunnat, Euroopan unioni, Pohjoismaiden yhteistyö, sekä muu lähialueyhteistyö. Keskeisinä toimintatapoina puolestaan ovat sitoutuminen kansainvälisen huumausainepolitiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen erityisesti EU:n puitteissa, sekä osallistuminen huumausainepoliittisiin foorumeihin, Yhdistyneiden Kansakuntien, Euroopan neuvoston sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston puitteissa (Valtioneuvosto 2010, 7).

Euroopan unionin huumausainestrategian (2005–2012) keskeisenä päämääränä on terveydenhuollon ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kautta ehkäistä ja vähentää huumausaineiden käyttöä ja huumausaineriippuvuutta. Strategia pyrkii myös rajoittamaan huumausaineiden tuotantoa ja rajat ylittävää salakuljetusta. Unionitason koordinaatiolla varmistetaan kansallisen, alueellisen sekä kansainvälisen tasojen toimenpiteiden vastaavuus. (EU 2004.)

EU:n huumausainestrategian mukaisesti suomalaisen huumausainetorjunnan tavoitteet ovat myös osa ulko-, turvallisuus-, ja kehityspolitiikkaa. Suomi on edellä mainitun tasapainoisen lähestymistavan mukaisesti toiminnut aktiivisesti kansainvälisessä huumausaineiden vastaisessa yhteistyössä

YK:ssa, EU:ssa, Euroopan Neuvostossa ja Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Lisäksi Suomi on tukenut huumeiden vastaista työtä lähialueillaan. Etenkin Suomen EU:n puheenjohtajuuskaudella 2006 huumeiden vastaista yhteistyötä tehostettiin Venäjän kanssa ja käynnistettiin yhteistyö Ukrainan kanssa. Suomi on tukenut huumeidenvastaista työtä myös Afganistanissa. (Valtioneuvosto 2010, 12.)

Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa keskeisimpinä eliminä ovat huumausainetoimikunta CND (the Commission on Narcotic Drugs), sekä huumausaine- ja rikosasioiden toimisto UNODC (United Nations' Office on Drugs and Crime). Euroopan unionin puitteissa keskeinen toimielin on Euroopan Unionin huumausaineseurantakeskus EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction).

Suomalaisen huumausainepolitiikan kansainvälisinä päätavoitteina ovat CND:n ja UNDOC:n johtavan aseman tukeminen kansainvälisen huumausainetorjunnan suunnittelussa ja toteuttamisessa, UNODC:n kehittäminen huumausainepolitiikan innovaattorina, EMCDDA:n, UNODC:n sekä WHO:n (World Health Organization) toimesta tehtävän huumausaineisiin liittyvän tutkimuksen edistäminen, sekä EU:n huumausainepoliittisten linjausten juurruttaminen Yhdistyneiden Kansakuntien yhteisesti hyväksytyyn huumausainepolitiikkaan. Suomalaisen viitekehysten mukaan huumausainetorjunnan tulee ensisijaisesti perustua tutkittuun tietoon ja vaikuttaviin toimintakäytäntöihin. (Valtioneuvosto 2010, 7-8.)

Huumausainerikollisuuden torjunta on olennainen osa rikostorjuntaa. Rikostorjunnan käsite on yleisnimike toimenpiteille, joilla ehkäistään ja kontrolloidaan rikoksia. Rikostorjunnassa voidaan yleensä nähdä vaikuttavan kaksi näkökulmaa, joista toinen korostaa rikosoikeudellista kontrollia ja toinen sosio-ekonomisia tekijöitä rikollisuuden vähentämiseksi. Ensimmäisen viitekehysten mukaan rikosten paljastamiseen ja rankaisemiseen perustuva rikoskontrolli on tehokkainta rikosten ehkäisyssä. Jälkimmäinen viitekehys nojaa ajatukseen, jonka mukaan tehokkainta rikostorjuntaa edustavat toimet, joilla paneudutaan niihin sosiaalisiin ja taloudellisiin syihin, joiden on todettu aiheuttavan syrjäytymistä ja rikollista käyttäytymistä. Tavoitteena sosiaalisia tekijöitä korostavassa rikoksen ehkäisyssä on estää ihmisiä ajautumasta rikoksiin, vaikuttaa potentiaalsiin rikosentekijöihin, sekä vähentää uusintarikollisuutta kohentamalla sosiaalisia olosuhteita, vahvistamalla paikallisia toimijoita ja tarjoamalla vapaa-ajanviettoon, koulutukseen ja työntekoon liittyviä mahdollisuuksia. (Kekki 2009, 17.)

Rikosentorjuntaneuvoston määritelmässä rikosten ehkäisemisen strategia, tilanetorjunta, perustuu olettamukseen, että ihmiset tekevät jossakin määrin rationaalisia valintoja tehdessään rikoksia ja että näihin valintoihin voidaan vaikuttaa. Sosiaalinen rikollisuuden ehkäisemisen strategia nojaa

ajatukseen, jonka mukaan rikoksia voidaan ehkäistä vaikuttamalla niihin ominaisuuksiin, joiden vuoksi eräät ihmiset muita todennäköisemmin syylistyvät rikoksiin. Ajatuksena on, että monet tulevaa rikollisuutta ennustavat riskitekijät, kuten puutteelliset kotiolot, vanhempien alkoholismi, ristiriitainen kasvatusta, seksuaalinen hyväksikäyttö lapsuudessa, keskittymishäiriöt koulussa jne. ovat tunnistettavissa jo varhain ja siksi lähestymistavassa korostetaan varhaisia toimia rikollisuuden ehkäisemiseksi. Syrjäytymisen ehkäiseminen on keskeistä, koska tekijät, jotka edistävät rikollisuutta ovat yhteydessä huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen. Sosiaalinen rikosten ehkäisy voi kohdistua myös aikuisiin rikoksenuusijoihin, joiden rikosura pyritään katkaisemaan mahdollisimman varhain. (Rikoksentorjuntaneuvosto.)

Keskeisten suomalaisten huumausainepoliittisten asiakirjojen¹⁶ perusteella tärkeitä periaatteita huumausaineiden torjunnassa ovat poikkihallinnollinen ja kansainvälinen yhteistyö laaja-alaisessa turvallisuuden viitekehityksessä, jossa korostuu yhteiskunnan vakaus ja kansanvaltaisuus sekä köyhyyttä vähentävä taloudellinen kehitys niin sisäpoliittisesti kuin kansainvälisesti. Painopiste on sisäisen turvallisuuden ohjelman (2008) linjausten mukaisesti varhaisessa puuttumisessa ja ennalta ehkäisevässä työssä. Huumausainerikollisuuden torjunnassa pyritään hyvään kansalliseen ja kansainväliseen viranomaisyhteistyöhön. Huumeongelmien haittojen vähentämisessä sekä päihdeongelmien hoidossa korostetaan terveydenhuollon laatua sekä hoitoon hakeutumisen helpoutta ja päihdekuntoutuksen tuloksia. Kansainvälistä yhteistyötä toteutetaan aktiivisesti useilla foorumeilla tukemalla erityisesti ennalta ehkäiseviä hankkeita. Huumausaineongelmaa koskeva tiedonkeruu ja tutkimus varmistaa, että käytössä on ajantasaiset ja luotettavat tiedot kansallisesta ja kansainvälisestä huumausainetilanteesta.

16 Huumausainepoliitiikan toimintakertomus 2009; Valtioneuvoston periaatepäätös: Suomen toimintalinja kansainvälisessä huumausainetorjunnassa 2010; Valtioneuvoston periaatepäätös 2007 huumausainepoliittisesta yhteistyöstä vuosille 2008–2011.

LÄHTEET

- EMCDDA (2011) The State of Drugs Problem in Europe. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_143743_EN EMCDDA_AR2011_EN.pdf katsottu 15.11. 2011
- EU (2004) EU drugs strategy (2005-12). Council of the European Union. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_drugs/c22569_en.htm katsottu 19.12.2011
- Hakkarainen, P. Perälä, J. ja Metso, L. (2011a) Kukkaa pukkaa – kannabiksen kotikasvatus Suomessa *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2): 148–168.
- Hakkarainen, P., Metso, L. ja Salasuo, M. (2011b) Hampuikäpolvi, seka- käyttö ja doping. Vuoden 2010 huumeikyselyn tuloksia. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011): (4): 397–411.
- Huumausainepolitiikan koordinaatioryhmä (2009) Huumausainepolitiikan kertomus vuodelta 2008 valtioneuvostolle. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, 1/2009. Helsinki.
- Kainulainen, H. (2011a) Huumausaine-, alkoholi- ja dopingrikokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia.
- Kainulainen, H. (2011b) Seuraamuskäytäntö huumausainerikoksissa. Teoksessa Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia.
- Kainulainen, H. (2009) Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 245. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Karstinen, E. (1998) Keskustelusta pöytäkirjaksi. Kuulustelijoiden ja rikoksesta epäiltyjen viestintä poliisikuulusteluissa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 2/1998. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Kekki, T. (2009) Huumeet ja rikostorjunta. Poliisien käsitykset huumerikollisuuden ja poliisitoiminnan muutoksista. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 76/2009. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Kinnunen, A. (1996) Isännät, rengit ja pokat. Huumemarkkinat ja oheisrikollisuus Helsingissä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 182. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- Kohtamäki, E. (2011) Muuntohuumeet ja uusi laki. Evidenssi 4/2011: 4-7.
- Koskinen, T. (1997) Helsingin huumeet 1966 - 1996. Helsinki: Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto.
- KRP (2011) Keskusrikospoliisin rikollisuuskatsaus 2011. Huumaus- ja dopingaineita sekä korkeasti verotettuja tuotteita koskeva rikollisuus. Keskusrikospoliisi. Julkaisematon.

- Laatuhanke (2006) Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. Huumetyöryhmä 2006. Rangaistuskäytännön yhtenäisyys koskien huumaussaine-, lääke- ja dopingrikoksia. http://www.oikeus.fi/uploads/roevng_1.pdf katsottu 19.12.2011
- Lahti, Ari (2011) Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteisen rikostiedusteluorganisaation kehityslinjat, nykytila ja tulevaisuus. Sivut 73–94 teoksessa Tero Kurenmaa, Klaus Kaartinen ja Katri Kivilaakso (toimi.) Kansainvälisen rikostorjunnan edelläkävijä: Keskusrikospoliisi 85 vuotta. Jyväskylä: Kopijyvä.
- Lappi-Seppälä, T. ja Niemi, H. (2010) Kontrolliviranomaisten toiminta. Sivut 299–386 teoksessa Rikollisuustilanne 2009. Rikollisuus- ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia, 250. Helsinki: Hakapaino.
- Perälä, J. (2011) ”Miksi lehmät pitää tappaa”. Etnografinen tutkimus 2000-luvun alun huume-markkinoista Helsingissä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksia 56. Helsinki.
- Poliisihallitus (2010) Ohje esitutkintapöytäkirjan laadinnasta. DNro 2010/2069 ja sen liite 1: Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta. Poliisihallitus, Rikostorjuntayksikkö.
- Rainiala, P. (2009) Tiedottajan käyttö poliisin tiedonhankintamenetelmänä. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 36. Tampere.
- Raisamo, S. Pere, L. Lindfors, P. Tiirikainen, M. ja Rimpelä, A. (2011) Nuorten terveystapatutkimus 2011. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2011. http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1563268 katsottu 4.11.2011
- Rikoksantorjuntaneuvosto. Rikoksantorjunnan strategiat: Rikosten tilannetorjunta ja sosiaalinen ehkäiseminen <http://www.rikoksantorjunta.fi/Etusivu/Rikoksantorjunta/> katsottu 20.12.2011
- Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2008–2009 (2008) Valtioneuvoston yleisistunto 8.5.2008, [http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/STO%20080508/\\$file/STO%20080508.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/STO%20080508/$file/STO%20080508.pdf) katsottu 15.12.2011
- SM (2002) Poliisin huumaussaineiden vastainen strategia vuosille 2003–2006. Dnro SM-2002-1161/50-5. Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto. [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/8D6FA0AA1B69B281C2256C2A004642A8/\\$file/huumaussainestrategia.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/8D6FA0AA1B69B281C2256C2A004642A8/$file/huumaussainestrategia.pdf) katsottu 19.12.2011
- SM (2007a) Huumeasioiden kirjaaminen. Dnro SM-2004–02411/Ri-2. Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto.
- SM (2007b) Huumaussaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostaminen 2007. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 6/2007, Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto.
- SM (2006) Menettely huumaussaineiden käyttörrikosta koskeissa asioissa. Sisäasiainministeriö ohje. Dnro SM-2006-03634/Ri-2. Sisäasiainministeriö.

- STM (2011). Huumausainepoliittisen koordinaatioryhmän hallituskauden 2007–2011 loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:6. Helsinki.
- Tanhua, H. Virtanen, A. Knuuti, U. ja Kotovirta. E. (2011) Huumetilanne Suomessa 2011. Kansallisen huumausaineiden seurantakeskuksen huumevuosiraportti EMCDDA:lle (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction). Terveyden ja hyvinvoinnin laitokset raportteja 62/2011. Tampere: Juvenes.
- Tulli (2011) Tullirikostorjunnan vuosikirja 2010. Kopijyvä/Suomen graafiset palvelut oy. http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/julkaisut_ja_esitteet/vuosikertomukset/Rikostorjunta_vuosik_10.pdf katsottu 24.11.2011
- Tullilaboratorio (2011) Rikostutkimuksen Tullilaboratoriossa vuonna 2010. http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/tullilaboratorio/toiminta_2010/tiedostot/tullirikostutkimukset_2010.pdf katsottu 24.11.2011
- UNODC (2011a) United Nations Office on Drugs and Crimes Crimes: Treaties, <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/index.html> katsottu 19.12.2011
- UNOCD (2011b) Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/single-convention.html> katsottu 19.12.2011
- UNOCD (2011c) Convention on Psychotropic Substances, 1971 <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/psychotropics.html> katsottu 19.12.2011
- UNOCD (2011d) United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988 , <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/illicit-trafficking.html> katsottu 19.12.2011
- UNODC United Nations Office on Drugs and Crimes Crimes, <http://www.unodc.org/unodc/index.html> katsottu 19.12.2011
- Valtioneuvosto (2011) Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. <http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf332889/fi.pdf> katsottu 15.11.2011
- Valtioneuvosto (2007). Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliittisesta yhteistyöstä vuosille 2008–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:22, Helsinki. <http://www.vn.fi/toiminta/periaatepaatokset/periaatepaatos/fi.jsp?oid=210089> katsottu 15.11.2011
- Valtioneuvosto (2010). Suomen toimintalinja kansainvälisessä huumausainetorjunnassa. Valtioneuvoston periaatepäätös Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:14. Helsinki.
- VKS. 2006. Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttöririkoksesta. Valtakunnansyyttäjän yleinen ohje syyttäjille. Dnro 34/31/06. Valtakunnansyyttäjänvirasto
- VKS. 2011. Suositus syyttäjän seuraamuskannanotoksi kannabiskasvien sisäkasvatustapauksissa. Valtakunnansyyttäjänvirasto.
- YK:n huumausainetoimikunta (Commission on Narcotic Drugs) <http://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/cnd-more-information.html> katsottu 19.12.2011

LIITTEET:

Liite 1: Rangaistusvaatimusilmoituksen etusivu. Asiakkaan tulosteesta on maksuohje

Rangaistusvaatimusilmoitus

Hae

Ilmoituksen tunniste: Kirjaaja: Hae

R.V.-numero: Vuosi: Tilaisuuksien määrä: Kirjaaja:

Sivu 1 Sivun 2 Sivun 3 Tiedoksianto Sivun 4 Lisätiedot

Pennittämättömät: Tutkiva yksikkö: Hae

LP:n nro: Hae

Tekoaika: Hae

Paikka: Hae

Alue: Hae

Osoite: Hae

Rikosten laatu: Hae

Teon kuvaus / tekotapa: Päivämäärät: Hae

Asianomistaja on ilmoittanut rikkomuksen syytteen esempää varten

Luonnollinen henkilö: Hae

Ajokortti: Hae

Kieli: Hae

Nettotuotot: Euroa/kk Elatusvelvollisuus: Puoliso: Lapset alle 18v

Peruste: Varallisuus: Hae

Ajoneuvo/liikk. väline: Rekisterinumero: Hae

Sallittu nopeus: km/h Todettu nopeus: km/h Yityys: km/h

Nopeus rajoitettu: liikenneväline ajoneuvokohitteisesti LM:n päätöksellä

Rikosten R.V. Uusi ilmoitus: Päättämättömät: Tutkinnan päätös: Edellinen: Seuraava: Uusi: Tallenna: Sulje

Liite 2: Takavarikkopöytäkirjan omaisuusluettelo, esimerkkikirjaus

2200(R)/587511 - Omaisuusluettelo

Järjestysnumero: **1** Ilmoituksen omais...
 Saliytyspaikka: **TUTKIJA** Ryhmäpäivitys...
 Saliytyspaikan lisätiedot: Hyily: Suurena
 Omaisuuslaji: **HASIS, HUUMAUSAINEET** Avaa...
 Merkki:
 Määrä1: **5** Yksikkö1: **G** Suurena
 Määrä2: **5** Yksikkö2: **G**
 Arvo: **50.00** EUROA
 Selostus: **Vanhemmi konstaapeli N.N. löysi hasiksen X:n taskusta turvallisuu tarkastuksen yhteydessä**

Tunniste: Lisää Poista

Erityistunniste:
 Sarjatunniste:

Päästötiedot:

Alotuspäätös:	TAKAVARIKKO	Päivämäärä:	23.11.2011	Ryhmäpäivitys...
Lopetuspäätös:	HÄVITETTÄVÄ	Päivämäärä:	23.11.2011	Ryhmäpäivitys...
Lopetusloimenpide:		Päivämäärä:		Ryhmäpäivitys...
Huomautus:		Päivämäärä:		Ryhmäpäivitys...

Avaa...

Kuulutus... Kopioi Eriksimeri Saunavaa Uusi Tallenna Sulje

Liite 3: Ote rikoslaboratorion lausunnosta, joka koskee kannabiksen thc-pitoisuutta ja tuottoarviota

Tutkimustulokset ja johtopäätökset

Tutkimusnäyte		Yhteenveto		
Näyte	Nro	Kuvaus	Todettu aine	Todettu aineen luokittelu
1	1	kasveja	tetrahydrokannabinoli (THC)	H
2	2	kasveja	tetrahydrokannabinoli (THC)	H
3	3	kasveja	tetrahydrokannabinoli (THC)	H
4	4	kasvi	tetrahydrokannabinoli (THC)	H

Todetun aineen luokittelu H
 Todettu aine on huumausainelain (373/2008) nojalla annettun valtioneuvoston asetuksen (543/2008) mukaan huumausainetta.

Lisätietoja

Häv Näytettä säilytetään vähintään neljä kuukautta, minkä jälkeen se hävitetään.
 Tk THC on hampun vaikuttava aine.
 Tm Kirjallisuuden (UNODC 2009; Recommended methods for the identification and analysis of cannabis and cannabis products) ja rikosteknisen laboratorion havaintojen perusteella hampukasvista on keskimäärin saatavissa 25 g marihuanaa. Marihuanaaksi käsitetään tässä kasvinosat (kukinnot ja ylälehdet), jotka sisältävät eniten THC:ta.

Tutkimusmenetelmät RLAB-HUUU1, RLAB-HUUU16

OSA 2

Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Venäjän federaation luoteisosassa

Perustuu alkuperäiseen venäjänkieliseen teokseen:
Противодействие незаконному обороту наркотиков в Финлянской
Республике и Северо-Западном регионе Российской Федерации:
научно-практическое пособие

Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta
Suomessa ja Luoteis-Venäjällä:
Tieteellis-käytännöllinen opas.
Pietari: Venäjän sisäasiainministeriön
Pietarin yliopiston kustantamo, 2011. 88 sivua.

Kirjoittaneet:
Roganov, Sergej
oikeustieteiden tohtori, dosentti
Abravitova, Julija
oikeustieteiden kandidaatti
Gottšina, Larisa
sosiologisten tieteiden kandidaatti, dosentti
Leonova, Jelena
oikeustieteiden kandidaatti

Toimittaneet: Ševtšenko, I.V., Lukjanova G.V.
Tietokonetaitto: Udaltsov A.A.

Venäjän kielestä suomen kieleen kääntänyt: Ari Kääntä
Suomenkielistä tekstiä toimittanut: Jarmo Houtsonen

JOHDANTO

Huumausainerikosten vastainen taistelu on poikkeuksellisen tärkeää ja ajankohtaista, koska huumausaineita esiintyy laajasti Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Lainvastaiseen toimintaan osallistuu suuri määrä ihmisiä ja huumausainerikoksista aiheutuu peruuttamattomia seurauksia miljoonien ihmisten terveydelle ja elämälle.

Luoteis-Venäjällä desimorfiinia käyttävien narkomaanien (ns. 'lääke- ja apteekkinarkomania') määrä on kasvanut. Nämä narkomaanit käyttävät raaka-aineena apteekkien käsikauppamyynnissä olevia kodeiinia sisältäviä valmisteita. Ennen maaliskuuta 2010 narkomaanien keskuudessa olivat erittäin suosittuja polttosekoitukset. Osalla näiden sekoitusten aineosista oli narkoottisia ominaisuuksia.

Huumausainerikollisuuden vastaisen toiminnan ongelma liittyy tiiviisti kansalliseen ja kansainväliseen turvallisuuteen. Luoteis-Venäjän kautta kulkee huomattavia huumereittejä. Myös Suomi on huumeryhmien huomiota kohteena. Nämä ryhmät pyrkivät hankkimaan turvallisia huumeiden toimitus- ja myyntikanavia sekä järjestämään ja turvaamaan huumausaineiden tuotannon. Voidaan todeta, että Luoteis-Venäjä ja Suomi muodostavat toisiaan osittain kansainvälistä huumekauppajärjestelmää. Rikolliset näkevät nämä alueet lupaavina ei ainoastaan huumausaineiden käytön kannalta, vaan myös huumaavien synteettisten valmisteiden tuotannon kannalta.

Luoteis-Venäjänä ja Suomi voivat auttaa toisiaan huumausainerikollisuuden vastaisessa taistelussa, sekä näyttää esimerkkiä, miten kahden maan lainvalvontaviranomaiset voivat huumekaupan vastaisen taistelun tehostamiseksi sovittaa yhteen toimintojaan.

1 HUUMAUSAINERIKOLLISUUDEN YLEISIÄ KYSYMYKSIÄ VENÄJÄLLÄ

1.1 Oikeudellisia näkökohtia huumausainerikosten vastuukysymyksiin

Venäjän federaatiossa valtiolla on yksinoikeus keskeisiin huumausaineiden lailliseen kauppaan liittyviin toimintoihin, esimerkiksi huumekasvien viljelyyn, huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden jalostukseen, jakeluun, maahantuontiin, maastavientiin ja tuhoamiseen (ks. liite 1). Lisäksi erityisvalvonnan piiriin kuuluvat huumeiden tuotannossa ja valmistuksessa käytettävät välineet ja laitteet. Venäjän federaation hallituksella on oikeus päättää henkilöiden pääsystä työhön, jossa käsitellään huumeita. Tämän lisäksi on säädetty, millä tavoin huumausaineita voidaan käyttää kauttakulkumatkustajien hoidossa, eläinten hoidossa, tiede- ja opetustarkoituksissa, asiantuntijatyössä ja operatiivis-etsinnällisessä toiminnassa. Huumausainepropaganda on kielletty sekä huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja niiden esiasteiden mainontaa on rajoitettu.

Venäjän federaatiossa huumausainerikoksista seuraa sekä hallinnollinen että rikosoikeudellinen rangaistus. Vastuu huumausainerikoksista määrätään Venäjän federaation rikoslaissa ja Venäjän federaation hallinnollisia rikkeitä koskevassa laissa¹⁷.

Rikoslaissa on kymmenen pykälää, joissa määritellään rikosoikeudellinen vastuu huumausainerikoksista. Rikoslain pykälän 228 ensimmäinen osa edellyttää rikosoikeudellista vastuuta huumausaineiden, psykotrooppisten tai vastaavien aineiden laittomasta hankinnasta, hallussapidosta, kuljetuksesta, valmistamisesta ja jalostamisesta suurissa määrin ilman myyntitarkoitusta, kuten myös huumausaineita tai psykotrooppisia aineita sisältävien kasvien tai niiden osien laittomasta hankinnasta, hallussapidosta ja kuljetuksesta suurissa määrissä. Saman pykälän toinen osa määrittelee tilanteet, joissa on kyse erittäin suurista määristä huumausainetta.

Venäjän federaation hallitus vahvistaa kriteerit, joilla huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden määrä katsotaan suureksi tai erittäin suureksi

17 Toimittajan huomautus: Hallinnollinen oikeusrikkomus on lievempi oikeuden vastainen teko, jota ei ole määritelty Venäjän rikoslaissa ja jonka seuraamuksista säädetään hallinnollisia rikkomuksia ja Venäjän hallinnollisia alueita koskevassa koodeksissa. Koodeksissa listatut rikkomukset koskevat viranomaisia sekä juriidisia että oikeushenkilöitä. (ks. Heusala, A.-L., Lohiniva, A. ja Malmi M. 2008. Samalla puolella - eri puolilla rajaa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 30/2008, 329–330)

tämän pykälän kuten myös Venäjän federaation rikoslain pykälien 228.1 ja 229 tarkoittamissa tapauksissa. Huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden analogien suuri ja erittäin suuri määrä vastaavat niiden huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden suurta ja erittäin suurta määrää, joiden analogeja ne ovat.

Henkilö, joka aktiivisesti myötävaikuttaa huumausainerikoksen selvittämiseen tai estämiseen kuten myös rikoksen tehneiden paljastamiseen ja rikollisin keinoin hankitun omaisuuden löytämiseen, vapautetaan rikosoikeudellisesta vastuusta tämän rikoksen osalta.

Venäjän federaation rikoslain pykälä 228.1 edellyttää rikosoikeudellista vastuuta huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien laittomasta tuottamisesta, myynnistä ja lähettämisestä kuten myös huumausaineita tai psykotrooppisia aineita sisältävien kasvien tai niiden osien laittomasta myynnistä ja lähettämisestä. Niissä tapauksissa kun henkilö eläimiä lääkitäkseen käyttää laittomasti hankittua huumausainetta tai psykotrooppista ainetta (esimerkiksi ketamiinia, ketamiini hydrokloridia), hänen tekojensa ei katsota täyttävän sellaisen rikoksen tunnusmerkkejä, josta seuraa rikosoikeudellinen vastuu näiden välineiden tai aineiden laittomasta kaupasta. Venäjän federaation rikoslain pykälä 228.1 edellyttää rikosoikeudellista vastuuta vastaavista sellaisista teoista, jotka koskevat suuria tai erittäin suuria määriä, jotka on keskinäisestä sopimuksesta suorittanut ryhmä henkilöitä, järjestäytynyt ryhmä tai henkilö, joka käyttää hyväkseen virka-asemaansa.

Venäjän federaation rikoslain pykälä 228.2 edellyttää rikosoikeudellista vastuuta huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden, huumausainetta tai psykotrooppista ainetta tai niiden esiasteita sisältävien kasvien tai niiden osien laillista kauppaa koskevien sääntöjen rikkomisesta. Tämän pykälän mukaisen rikoksen tekijänä voi olla ainoastaan henkilö, jonka velvollisuuksiin sovitun järjestyksen mukaisesti (esimerkiksi virkaohjeiden, käskyn tai ylempään viranomaisen määräyksen) sisältyy asiaankuuluvien sääntöjen noudattaminen tai sääntöjen noudattamisen valvominen.

Venäjän federaation rikoslain pykälän 228.2 osa 2 edellyttää rikosoikeudellista vastuuta samoista teoista, jotka on tehty omaa etua tavoitellen tai joiden tekijät ovat varomattomuuttaan aiheuttaneet vahinkoa henkilön terveydelle tai muita raskaita seurauksia.

Venäjän federaation rikoslain pykälä 229 määrää rikosoikeudellisen vastuun huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden, huumausainetta tai psykotrooppista ainetta sisältävien kasvien tai niiden osien anastamisesta tai niiden hankkimisesta kiristämällä. Tämän pykälän momentit 2 ja 3 edellyttävät rikosoikeudellista vastuuta mainituista teoista, kun niihin liittyy raskauttavia tekijöitä: kyseessä on suuri määrä, rikoksen on tehnyt ryhmä henkilöitä ennalta tehdyn sopimuksen mukaisesti tai rikoksen on tehnyt järjestäytynyt

ryhmä, rikos on tehty käyttäen väkivaltaa tai hengelle tai terveydelle vaarallista väkivaltaa tai uhaten sen käytöllä tai rikoksen on tehnyt henkilö käyttäen hyväkseen virka-asemaansa.

Venäjän federaation rikoslaki 230 pykälä edellyttää rikosoikeudellista vastuuta myös houkuttelemisesta huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden käyttöön. Tämän pykälän 2-3 momentit edellyttävät rikosoikeudellista vastuuta samoista teoista, kun niihin liittyy raskauttavia tekijöitä: rikoksen on tehnyt ryhmä henkilöitä ennalta tehdyn sopimuksen mukaisesti, rikoksen on tehnyt järjestäytynyt ryhmä, rikos on kohdistunut kahteen tai useampaan henkilöön, rikos on tehty käyttäen väkivaltaa tai uhaten sen käytöllä, rikos on kohdistunut alaikäiseen tai rikoksen tekijät ovat varomattomuuttaan aiheuttaneet henkilön kuoleman tai muita raskaita seurauksia.

Venäjän federaation rikoslain pykälä 231 määrittää rikosoikeudellisen vastuun huumausaineita, psykotrooppisia aineita tai niiden esiasteita sisältävien kasvien laittomasta viljelystä. Viljely sisältää seuraavat rikolliset teot: viljelykielossa olevien kasvien kylvö ja kasvattaminen sekä hampun-, unikko- tai muiden huumausaineita sisältävien lajikkeiden viljely. Venäjän federaation rikoslain 231 pykälän 1 momentti koskee ”huumausaineita, psykotrooppisia aineita tai niiden esiasteita sisältävien kasvien laitonta suurimittaista viljelyä”. Venäjän federaation rikoslain 231 pykälän 2 momentti edellyttää rikosoikeudellista vastuuta samoista teoista, mutta silloin, kun ne on tehnyt ryhmä henkilöitä ennalta tehdyn sopimuksen mukaisesti, teot on tehnyt järjestäytynyt ryhmä tai kyseessä on erittäin suuri määrä, siten kuin Venäjän federaation hallitus sen määrittelee.

Venäjän federaation rikoslain 232 pykälä edellyttää rikosoikeudellista vastuuta huumeluolien perustamisesta tai ylläpidosta. Pykälässä mainitaan raskauttavat ja erittäin raskauttavat tunnusmerkit: rikoksen on tehnyt ryhmä henkilöitä ennalta tehdyn sopimuksen mukaisesti tai rikoksen on tehnyt järjestäytynyt ryhmä.

Venäjän federaation rikoslain 233 pykälä koskee ”lääkemääräysten tai muiden huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden saantiin oikeuttavien asiakirjojen laitonta antamista tai jäljentämistä”. Näiden rikostekojen katsotaan kuuluvan Venäjän federaation rikoslain 233 pykälän alaisuuteen riippumatta siitä, onko lääkemääräyksessä tai muussa asiakirjassa mainittu aine faktisesti saatu vai ei.

Lääkemääräyksen tai muun huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden saantiin oikeuttavan asiakirjan laitton jäljentäminen kuuluu kokonaan Venäjän federaation rikoslain 233 pykälässä kuvattujen rikoksen tunnusmerkkien alaisuuteen eikä rikoksen määrittämistä lisäksi 327 pykälän mukaan tarvita.

Pykälän 2-4 momentit edellyttävät rikosoikeudellista vastuuta teoista, jotka on tehnyt ryhmä henkilöitä ennalta tehdyn sopimuksen mukaisesti tai jotka on tehnyt järjestäytynyt ryhmä tai jotka kohdistuvat suureen määrään voimakasvaikutteisia aineita. Rikosoikeudellisesti rangaistavaa on myös voimakasvaikutteisten tai myrkyllisten aineiden valmistusta, hankintaa, säilytystä, kirjanpitoa, myyntiä, kuljetusta ja lähettämistä koskevien määräysten rikkominen, mikäli tämä on johtanut varomattomuutta aiheutettuun mainittujen aineiden anastukseen tai muuhun tuntuvaan vahinkoon.

Teot, jotka liittyvät huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden taikka voimakasvaikutteisten tai myrkyllisten aineiden laittomaan kuljetukseen Venäjän federaation tullirajan yli tulee luokitella rikoslain 188 pykälän 2 momentin mukaisesti. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden taikka voimakasvaikutteisten tai myrkyllisten aineiden määrällä, joka on kuljettu tullirajan ylitse ohi tullitarkastuksen tai tullitarkastukselta kätkien, käyttäen petollisesti asiakirjoja tai tunnistautumiskeinoja, jättämällä tulli-ilmoitus tekemättä tai tekemällä vääriä tietoja sisältävä tulli-ilmoitus.

Venäjän federaation rikoslain 151 pykälä edellyttää rikosoikeudellista vastuuta 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka houkuttelee lupauksin, petoksella, uhkaamalla tai muilla keinoin alaikäisen tekemään yhteiskunnan vastaisia tekoja, muiden muassa käyttämään säännöllisesti huumaavia aineita (voivat olla lääkevalmisteita tai muita järkeä sumentavia aineita). Rikoksen tekotavan tarkentavia määreitä ovat: rikoksen ovat tehneet vanhemmat, opettaja tai muu henkilö, jolla lain mukaan on alaikäisen kasvattamisvelvollisuus; rikos on tehty väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten.

Rikos katsotaan tapahtuneeksi alaikäiseen kohdistuneiden, yhteiskunnan vastaiseen käytökseen houkuttelevien tekojen suoritushetkellä riippumatta siitä, onnistuiko houkuttelu vai ei. Kuitenkin vastuu alaikäisen houkuttelemisesta käyttämään huumaavia aineita syntyy siinä tapauksessa, että syyllinen on suorittanut nämä teot useammin kuin kaksi kertaa, mikä vahvistaa niiden säännöllisen luonteen.

Hallinnollisen vastuun huumausainerikoksista määrittelevät seuraavat Venäjän federaation *hallinnollisia rikkomuksia* koskevan lakikokoelman pykälät. Pykälä 6.8 määrää vastuun huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden ilman myyntitarkoitusta tapahtuvasta hankinnasta, hallussapidosta, kuljetuksesta, valmistuksesta ja jalostamisesta. Niissä tapauksissa, joissa mainitut teot on tehty aineilla, joiden määrät kutakin ainetta kohden eivät ylitä näiden aineiden osalta määriteltyä suurta määrää, teot luokitellaan Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälän 6.8 mukaan.

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälä 6.9 määrää hallinnollisen vastuun huumausaineiden tai psykotroop-

pisten aineiden käytöstä ilman lääkärin määräystä lukuun ottamatta tapauksia, jotka on määritelty samaisen lakikokoelman 20.20 pykälän 3 momentissa ja 20.22 pykälässä. Kuitenkin henkilö, joka vapaaehtoisesti hakeutuu hoitoon ilman lääkärin määräystä tapahtuvan huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden käytön takia, vapautuu hallinnollisesta vastuusta tämän rikkomuksen osalta.

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälä 6.13 ”Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden propaganda” käsittää edellä mainittujen laittoman mainonnan. Kuitenkaan tiedon levittäminen lääkintäkäytössä sallituista huumausaineista, psykotrooppisista aineista tai niiden esiasteista lääkintä- ja farmasia-alan työntekijöille suunnatuissa erikoisjulkaisuissa ei ole hallinnollinen rikkomus (lisähuomautus pykälään 6.13).

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälä 6.15 määrää vastuun huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden valmistuksessa käytettäviä välineitä ja laitteita koskevien sääntöjen rikkomisesta. Nämä säännöt koskevat tuotantoa, valmistamista, muokkausta, säilytystä, kirjanpitoa, luovutusta, realisointia, myyntiä, jakoa, kuljetusta, lähetystä, hankintaa, käyttöä, maahantuontia, maastavientiä ja hävittämistä. Vastuullisena tahona on juridinen henkilö.

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälää 6.16 ”Huumausaineita, psykotrooppisia aineita ja niiden esiasteita koskevat rikkomukset” sovelletaan näiden aineiden tuotantoon, valmistamiseen, jalostukseen, säilytykseen ja hallussapitoon, kirjanpitoon, luovutukseen, realisointiin, jakoon, kuljetukseen, hankintaan, käyttöön, maahantuontiin, maastavientiin tai hävittämiseen. Vastuullisena tahona on juridinen henkilö.

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälä 20.20 edellyttää hallinnollista vastuuta huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden käytöstä ilman lääkärinmääräystä tai muiden huumaavien aineiden käytöstä kaduilla, urheilukentillä, puistikoissa, puistoissa, julkisessa kulkuvälineessä ja muissa julkisissa paikoissa.

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälä 20.22 määrää hallinnollisen vastuun vanhemmille ja muille alle 16-vuotiaiden alaikäisten laillisille edustajille, mikäli alaikäinen esiintyy päihtyneenä tai mikäli hän käyttää huumausaineita tai psykotrooppisia aineita ilman lääkärinmääräystä tai muita huumaavia aineita kaduilla, urheilukentillä, puistikoissa, puistoissa, julkisessa kulkuvälineessä ja muissa julkisissa paikoissa.

1.2 Lyhyt katsaus pääasiallisiin laittomiin huumeisiin

Huumausaineet jaetaan kolmeen luokkaan sen mukaan, miten ne vaikuttavat ihmisen elimistöön. Sedatiiviset huumausaineet, kuten oopium, morfiini, metadoni, fentanylit rauhoittavat ja unettavat.

Stimuloivat huumausaineet vaikuttavat keskushermostoon kiihottavasti ja aktiivisesti. Tällaisia huumausaineita ovat esimerkiksi amfetamiini, kokaani ja pervitiini. Hallusinogeeniset huumausaineet muuttavat yksilön tietoisien tilan. Hallusinogeenisiä huumausaineita ovat esimerkiksi marihuana, hasis, psilosybiini ja fensyklidi. Analgeettiset huumausaineet, kuten metadoni, fentanylit, 3-metyylifentanylit lievittävät kipua.

Seuraavaksi esitellään Venäjän federaation lounaisalueella yleisemmin tavattavia huumausaineita. Hampusta saatavat huumeet (kannabinoidit) ovat marhihuana, hasis ja hasisöljy. *Marihuana* on hampun erilaisia kuivattuja ja hienonnettuja osia. Sen väri vaihtelee vaaleanvihreästä ruskeaan.

Käyttötapa on polttaminen sekoituksena tupakan kanssa tai puhtaassa muodossa. *Hasis* valmistetaan hampukasvin hartsista ja siitepölystä kasvin kukinnan aikana käyttäen latvaosiin kohdistettavaa mekaanista painetta. Väri vaihtelee vaaleanharmaasta mustaan. Väri riippuu hampun kasvupaikasta ja valmistusolosuhteista. Mitä tummempaa hasis on, sitä kauempaa idästä se on peräisin. Käyttötapana on tupakan kanssa polttaminen piipulla tai vesipiipulla tai nauttimalla suun kautta. *Hasisöljy* näyttää tahmealta nesteeltä. Sitä saadaan uuttamalla liuottimen, alkoholin tai rasvojen avulla tetrahydrokannabinolia (THC) hampukasvin eri osista. Hasisöljyn väri vaihtelee tummanvihreästä tummanruskeaan. Sitä käytetään polttamalla imeytettynä savukkeeseen tai nauttimalla ruuan kanssa.

Polttaessa THC imeytyy nopeasti vereen (suurin pitoisuus saavutetaan 10–30 minuutin kuluttua polttamisesta). Vaikutus säilyy 2–3 tuntia. Suun kautta nautittuna THC:n vaikutus tuntuu vähitellen (vaikutus on suurimmillaan 1,5–3 tunnin kuluttua nauttimisesta). Hampusta valmistettavat huumeet vaikuttavat ihmisen elimistöön usealla tavalla. Huumeen vaikutusta voi verrata alkoholin vaikutukseen ja se ilmenee havaintomaailman muutoksina (värien kirkkaus, musiikin heleys, kehon keveys, euforia). Myöhemmin tulee rentouden, uneliaisuuden ja nälän tunne, muistitoiminta heikkenee. Suuren huumeannoksen nauttiminen johtaa silmien punotukseen ja pupillien laajentumiseen.

Unikosta saatavat huumeet eli opiaatit saavat käyttäjässä aikaan tietokynnyksen nousemisen, jolloin samanlaisen tehon saavuttamiseksi vaaditaan yhä suurempia annoksia. Itsenäisten valtioiden yhdistyksen¹⁸ (IVY) alueella

18 Itsenäisten valtioiden yhdistys on eräiden entisen Neuvostoliiton neuvostotasavaltojen muodostama yhteisö, jonka jäseninä ovat Azerbaidžan, Armenia, Valko-Venäjä, Kazakstan, Kirgisistan, Moldova, Venäjä, Tadžikistan ja Uzbekistan.

kasvaa noin 50 unikkolajia, jotka sisältävät huumealkaloideja ja joiden kylvö ja viljeleminen on kokonaan kielletty ilman asianmukaista lupaa. Esimerkiksi oopiumunikko sisältää jopa 50 alkaloidia, joista neljä morfiini, kodeiini, tebaiini ja oripaviini mainitaan huumausaineluettelossa. Unikon kypsät siemenet eivät sisällä aktiivisia huumealkaloideja. Oopiumunikolla on korkea alkaloidipitoisuus eli sen morfiinipitoisuus on suurin.

Oopiumi on kypsymättömiin unikon siemenkotiin tehdyistä viilloista erittynyttä maitiaisnestettä, joka on kuivattu auringossa. Aineella on useita ulkomuotoja ja värejä. Tahmeana hartsimaisena massana sen värikirjo vaihtelee tummanruskeasta mustaan. Luonnollisen kosteuden haihduttua se voi olla hauras kimpale. Oopiumia voi esiintyä myös vesiliuoksena. Useimmiten oopiumi jalostetaan morfiiniksi, kodeiiniksi tai heroiiniksi.

Unikon varsi ("маковая соломка") käsittää minkä tahansa unikkolajin kaikki osat jauhettuina, kokonaisina, kuivattuina tai kosteina lukuun ottamatta kypsiä siemeniä. Unikon varresta tehdään uutetta keittämällä vedessä tai asetyloitua oopiumia uuttamalla liuottimen avulla. Käyttötapa voi olla suonensisäinen pistos tai keitteen juominen.

Morfiinia saadaan oopiumista. Morfiini on kipua lievittävä ja unen saantia auttava aine. Sen väri riippuu aineen puhdistusasteesta. Kuivatuksen jälkeen morfiini painaa vain 10 % siitä oopiumin painosta, josta se on valmistettu. Yksi morfiiniannos vastaa kahtakymmentä vastaavanpainoista oopiumiannosta. Aineen ulkomuoto on joko kirkas liuos tai ruskea puristettu levy.

Heroiinia saadaan morfiinista monivaiheisen puhdistusprosessin avulla. Huumausteholtaan heroiini on moninkertaisesti morfiinia vahvempaa. Käyttötapoja ovat polttaminen, ruiske tai kuumennetun heroiinihöyryn vetäminen keuhkoihin (inhalointi). Aineen ulkomuotoja ovat valkoinen, ruskea tai musta jauhe tai valkoiset, ruskeat tai mustat rakeet. Heroiinin väri riippuu puhdistusasteesta sekä täyte- ja lisäaineista, joita ovat glukoosi, tärkkelys ja analgiini.

Opiaatien vaikutukset ihmisen elimistöön ovat hyvin voimakkaita. Opiaatit aiheuttavat käyttäjälle vahvan psyykkisen ja fysiologisen riippuvuuden, jonka seurauksena hänen on käytettävä yhä suurempia ja suurempia annoksia aineen tehon säilyttämiseksi. Oopiumriippuvainen voi ajan myötä ottaa annoksen, joka ylittää 50-kertaisesti tavalliselle ihmiselle tappavan määrän. Opiaatien vaikutuksen alaisena olevalle narkomaanille tyypillistä on hyväntahtoisuus, passiivisuus, ajatusten ja puheen hitaus, uneliaisuus ja luonnotoman kapeat pupillit, jotka eivät reagoi valoon.

Huumeen poistuttua elimistöstä käyttäjällä on vieroitusoireita, jotka ilmenevät nivelkipuina, päänsärkynä, yleisenä kunnon heikkoutena, pahoinvointina, oksenteluna, silmien punoittamisena tai pupillien voimakkaana laajentumisena. Oireet alkavat 12–16 tuntia huumeen nauttimisen jälkeen. Yleensä oopiumiriippuvainen kuolee yliannostukseen 1-3 vuoden kuluessa.

Erityissienestä (psilosybiini) saadaan myös erilaisia huumeita. Sienet muistuttavat ulkomuodoltaan ruskeita myrkkysieniä. Ne ovat kooltaan noin 1-7 senttimetriä ja niillä on kellomainen, violettisävyinen lakki ja ohut jalka. Laittomilla markkinoilla voidaan myydä kokonaisina kuivattamattomina sieninä tai hienonnettuina kuivatettuina sieninä. 10–15 sienen annos vastaa noin yhtä LSD -annosta. Käyttötapoina on suun kautta nauttiminen tai sieniuutteen pistäminen lihaksensisäisesti. Huume alkaa vaikuttaa 30–60 minuutin kuluttua suun kautta nautittuna ja 10–15 minuutin kuluttua lihakseen pistettynä. Aineen vaikutus saavuttaa huipun 1-1,5 tunnin kuluessa ja säilyy 4-12 tuntia riippuen annoksesta ja elimistön ominaisuuksista.

Synteettisiä huumeita ovat esimerkiksi MDA (3,4-metyleenidioksiamfetamiini), sekä sen analogit MDEA (N-etyyli-3,4-metyleenidioksiamfetamiini) ja MDMA (3,4-metyleenidioksi-N-metamfetamiini), MDE, DOB (2,5-dimetoksi-4-bromiamfetamiini), MBDB (N-metyyli-1-(3,4-metyleenidioksifenyyli)-2-butaaniamiini) ja BDB (L-(3,4-metyleenidioksifenyyli)-2-butaaniamiini).

MDA:n synonyymejä ovat tenamfetamiini, a-metyyli-(3,4-metyleenidioksi) fenetyyliamiini. Nämä ovat valkoisia jauhemaisia aineita, jotka liukenevat hyvin veteen. Ne voivat olla myös tablettimuodossa. Huonosti puhdistettuina valmisteet voivat olla harmaansävyisiä.

Metkatinoni tunnetaan Venäjällä nimellä efedron ja valmistetaan liuoksena. Metkatinoni on valkoista jauhetta ja vaikuttaa elimistöön kiihottavasti. Käyttötapoja ovat nenän kautta sisään hengittäminen 1/10-1/4 gramman annoksina tai polttamalla. Huume kulkeutuu keuhkojen kautta nopeasti aivoihin.

Metadoni (fenadoni) on joko valkoista jauhetta tai väritöntä liuosta. Aine on analgeettinen, toisin sanoen kipua poistava aine. Metadonin aiheuttama euforia on varsin pieni ja tämän takia metadonia käytetään harvoin, lähinnä silloin, kun muita opiaatteja ei ole saatavilla. Se aiheuttaa psyykkisen riippuvuuden lisäksi erittäin voimakkaan fyysisen riippuvuuden.

Fenamiini (amfetamiini) on keskushermostostimulantti. Se on muodoltaan valkoinen tai vaaleanruskea kidemäinen jauhe ja maultaan melko kitkerä. Sitä nautitaan joko suonensisäisinä ruiskeina tai suun kautta.

Fentanyyli on valkoista kidemäistä jauhetta. Käytännössä se ei liukene veteen, mutta liukenee helposti alkoholiin. Kyseessä on synteettinen analgeetti, jota voidaan käyttää sairaanhoidossa.

Desomorfiini on morfiinin synteettinen analogi. Sitä saadaan kodeiinia sisältävistä valmisteista. Sen analgeettinen vaikutus on kymmenkertainen verrattuna morfiiniin. Desomorfiini aiheuttaa riippuvuuden 2-3 käyttökerran jälkeen.

1.3 Katsaus Venäjän luoteisen liittovaltiopiirin huumausainerikoksiin: rakenne, dynamiikka ja kehityssuunnat

Lainvalvontaviranomaisten tilastot antavat kuvan huumausainerikosten rakenteesta ja kehityssuunnista Luoteis-Venäjällä. Pietarissa huumausainerikoksia kirjattiin vuosien 2005 ja 2010 välisenä aikana seuraavasti: 3787 rikosta vuonna 2005, 5831 rikosta vuonna 2006, 8025 rikosta vuonna 2007, 8609 rikosta vuonna 2008, 10406 rikosta vuonna 2009 ja 11153 rikosta vuonna 2010¹⁹.

Koko Venäjän luoteisen liittovaltiopiirin alueella on paljastettu vuonna 2008 kaikkiaan 18767 huumausainerikosta. Vuonna 2009 huumausainerikoksia oli 20861 ja vuonna 2010 jo 22389. Rakenteeltaan huumausainerikokset ovat suurelta osin törkeitä tai erittäin törkeitä rikoksia, joita koskevat Venäjän federaation rikoslain pykälän 228.1 kohdat 2 ja 3 sekä pykälän 229 kohta 3. Kaikkiaan vuonna 2010 Pietarin kaupungin ja Leningradin piirin alueella on tullut ilmi 8979 törkeää tai erittäin törkeää huumausainerikosta.

Ilmi tulleiden huumausainerikosten rakenteelle²⁰ on tyypillistä rikostyyppien epätasainen jakauma. Ensiksi huumausaineiden ja psykeen vaikuttavien aineiden salakuljetuksesta (Venäjän federaation rikoslain pykälän 188 kohdat 2-4) on nostettu rikosjuttuja vuonna 2008 78 kappaletta, vuonna 2009 156 kappaletta ja vuonna 2010 119 kappaletta. Toiseksi Venäjän federaation rikoslain pykälän 228 perusteella on vastaavina vuosina nostettu 7371 (2008), 8988 (2009) ja 8250 (2010) rikosjuttua. Kolmanneksi Venäjän federaation rikoslain pykälän 228.1 perusteella on vuonna 2008 nostettu 10251 rikosjuttua, vuonna 2009 10664 ja vuonna 2010 13051 rikosjuttua. Nämä luvut sisältävät huumausaineiden ja psykeen vaikuttavien aineiden kauppaa koskevia rikoksia vuonna 2008 9595 kappaletta, vuonna 2009 9930 kappaletta ja vuonna 2010 12296 kappaletta.

Mielenkiintoa herättää myös Venäjän federaation rikoslain pykälässä 230 mainittujen rikosten (houkuttelu huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden käyttöön) määrän kehitys. Vuonna 2009 näitä oli kirjattu vain 28 kappaletta ja vuonna 2010 40 kappaletta. Venäjän federaation rikoslain pykälässä 231 mainittuja rikoksia (laiton viljely) on tullut ilmi myös vähän: vuonna 2009 75 kappaletta ja vuonna 2010 101 kappaletta.

Vuonna 2008 Venäjän luoteisessa liittovaltiopiirissä on tullut ilmi 274 tapusta, jotka liittyvät huumeluolien perustamiseen ja ylläpitoon. Vuonna

19 Tämän kappaleen tilastotiedot koskien vuosia 2007–2010 on saatu Venäjän sisäasiainministeriön informaatio- ja analyysikeskuksesta.

20 Rikoslain huumausainerikoksia koskevat pykälät on kuvattu tämän teoksen sivuilla 58–61.

2009 näitä tapauksia ilmeni 289 kappaletta. Venäjän sisäasianministeriö ja Venäjän huumekaupan valvontaelin FSKN paljastavat vuosittain operatiivisten toimien yhteydessä suuren määrän huumeluolia. Kuitenkin rikoksen tunnusmerkkien täyttymisen todistaminen voi olla vaikeaa, mikä johtaa siihen, että vaikka syylliset joutuvatkin ennaltaehkäisytoimien piiriin, he voivat välttää rikosoikeudellisen vastuun. Tästä johtuen tosiasiallisesti altistuminen huumeiden tai psykeen vaikuttavien aineiden käytölle lisääntyy ja huumealuolia perustetaan yhä enenevässä määrin.

Lainvalvontaviranomaisten tietojen perustella yleisimmät huumealuolisissa käytettävät huumeet ovat marihuana, amfetamiiniryhmän huumeet, joita valmistetaan efedriiniä sisältävistä valmisteista (Teofedrin-N, Solutan, Trifid) sekä heroini ja asetyloitu oopiumi.

Vuosina 2008–2010 Venäjän luoteisessa liittovaltiopiirissä takavarikoitujen laittomien huumeiden määrät on esitetty seuraavan sivun Taulukossa 1. Vuonna 2010 Pietarin ja Leningradin piirin alueella takavarikoitiin kaikkiaan 1291796 grammaa kiellettyjä aineita.

Tällä hetkellä kehitys kulkee siihen suuntaan, että nuoriso korvaa ensimmäiset ”säännöllisten” huumeiden kokeilut desomorfiniin, yleensä heti sen jälkeen, kun se on valmistettu huumealuolassa. Hyvin toksiininen desomorfiini johtaa riippuvuuteen nopeasti, jopa 2-3 käyttökerran jälkeen.

Perinteisten huumeiden korvaaminen muilla aineilla johtuu siitä, että lainvalvontaviranomaisten menestyksekkäät toimenpiteet ovat johtaneet niiden saatavuuden heikkenemiseen. Muista syistä voidaan mainita se, että kodeiinipitoisia lääkevalmisteita (Tetralgin, Sedal-M, Pentalgin) on saatavilla lääkemääräyksettä ja ne ovat edullisia (50–100 ruplaa/ml). Vuonna 2010 Venäjän luoteisen liittovaltiopiirin alueella takavarikoitiin 3655 grammaa desomorfiinia.

Joillakin Venäjän alueilla järjestäytyneen nuorisorikollisuuden osuus huumeusainerikoksista on yli 70 % tapauksista. Venäjän luoteisen liittovaltiopiirin alueella järjestäytyneen rikollisuuden osuus on yli 50 %. Tässä yhteydessä pidätettiin vuonna 2010 huumorikoksiin syyllistyneinä 11027 henkilöä, joista alaikäisiä oli 193, nuoria (18–29 vuotta) 5818 ja naisia 1894 henkilöä.

Taulukko 1. Venäjän luoteisessa liittovaltiopiirissä takavarikoidut laittomat huumeet vuosina 2008–2010 (grammaa)

<i>Huumausaine</i>	<i>Vuosi</i>		
	2008	2009	2010
Unikkokasvi	211690	229324	105125
Asetyloitu oopiumi	162	109	0
Amfetamiiniryhmä	145291	158456	102569
Heroiini	90047	289017	306341
Hasisöljy	4	0	705
Kannabis (marihuana)	160812	193566	190477
Kokaiini	4784	16861	54261
Morfiini	54	42	60
Psykeen vaikuttavat lääkkeet	166895	85892	64176
Hasis	101413	1217151	776178

Huumerikollista kuvaavien demografisten tietojen perusteella suurin osa huumerikollisista on miehiä, vaikkakin naisten osuus on kasvussa. Ilman säännöllisiä tuloja olevien henkilöiden osuus kasvaa. Vuonna 2010 heitä oli 7977 henkilöä eli jo 72,3 % prosenttia kaikista huumerikollisista. Vuonna 2010 kaikista huumerikollisista aiemmin tuomittuja oli 39 % ja opiskelijoita 4 %.

Kansallisuuden mukaan luokiteltuna suurimman osan huumerikoksista tekevät Venäjän kansalaiset, joita oli vuonna 2010 10696 henkilöä. Uzbekistanin kansalaisia huumerikokseen syyllistyneistä oli 61, Tadžikistanin 50, Azerbaidžhanin 50 ja Valko-Venäjän kansalaisia 30 henkilöä.

Venäjän luoteisessa liittovaltiopiirin huumausainerikollisuuden kehitystä kuvaa se, että huumausainerikosten ja niiden tekijöiden määrä kasvaa. Teini-ikäiset ja nuoret syyllistyvät vuodesta toiseen yli 50 %:iin huumerikoksista. Näille tapauksille on tyypillisimpiä rikoslain pykälien 228, 228.1, 229 ja 230 nojalla rangaistavat teot. Rakenteeltaan huumausainerikokset ovat suurimmaksi osaksi törkeitä tai erittäin törkeitä. Noin 90 % kaikista huumausainerikoksista koskee huumausaineiden tai psykeen vaikuttavien tai vastaavien aineiden laitonta hankintaa, hallussapitoa, kuljetusta, valmistusta tai jalostusta, kuten myös niiden laitonta tuotantoa, markkinointia, myyntiä ja edelleen lähetystä. Myynnin osuus on yli 50 % kaikista tapauksista. Erittäin huolestuttavaa on naisten osuuden jatkuva kasvu huumausainerikollisten joukossa sekä huumekaupan kytkeytyminen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Nuorison huumerikollisuuden ja huumeiden käytön kannalta riskiryh-

män muodostavien niin sanottujen ”huumeperheiden” määrä on kasvanut. ”Huumeperheillä” tarkoitetaan perheitä, joiden jäsenet eivät vastusta huumeita, tai houkuttelevat tekemään huumauserikoksia, psykeen vaikuttaviin aineisiin liittyviä rikoksia ja/tai käyttämään näitä aineita muihin kuin lääketieteellisiin tarkoituksiin. Huomattavia huumausaineiden lähteitä ovat edelleen salakuljetus, luonnonvaraisten huumeita sisältävien kasvien laiton viljely ja kerääminen, laillisten huumeiden vuotaminen laittomaan käyttöön sekä huumaus- ja psykeen vaikuttavien aineiden valmistaminen maanalaisissa laboratorioissa.

2 HUUMERIKOSTEN TUTKINNAN RIKOSOIKEUDELLISIA JA TAKTISIA NÄKÖKOHTIA

2.1 Rikosprosessin aloittaminen

Rikosprosessin aloittaminen edellyttää, että syytteen nostamiseksi tarvittavat tiedot on selvitetty huolellisesti. Rikosjutun ajamiseksi *salakuljetuksen* osalta käsiteltävässä asiassa tarvitaan luotettavat tiedot rikoksen tapahtumisesta eli huumausaineiden laittomasta kuljetuksesta Venäjän federaation tullirajan yli ja olosuhteet, joissa tämä on tapahtunut. Löydetyistä huumausaineista ja niiden laadusta ja määrästä sekä salakuljetuksen paikasta, huumeiden löytöpaikasta, ajasta ja tavasta tulee saada tiedot. Asiantuntijalta tulee saada todistus, jonka perusteella voidaan katsoa, että takavarikoitu aine on huumausaine. Lisäksi pitää saada tulliasiakirjat ja/tai muut asiakirjat, joiden perusteella kuljetus on tapahtunut.

Huumaus- tai vastaavien aineiden *laittoman hankinnan, hallussapidon, kuljetuksen ja valmistamisen* osalta syytteen nostamiseksi tarvitaan selvitys useita asioista. Ensinnäkin pitää pystyä toteamaan objektiivisesti, että huumausaineiden laitton hankinta, hallussapito, kuljetus ja valmistaminen tai näiden yritys on tapahtunut. Toiseksi on selvitettävä takavarikoitujen huumausaineiden ja mahdollisesti muistiinpanot, kemialliset reagenssit, tekniset välineet ja mahdollisuus niiden käyttämiseen huumausaineiden valmistuksessa. Takavarikoitujen huumausaineiden määrä tulee kuvata siten, miten asian määrittelee Venäjän federaation hallituksen 7.2.2006 antama asetus numero 76 ”Suurten tai erittäin suurten huumausaine- tai psykeen vaikuttavien aineiden määrien vahvistamisesta käytettäväksi Venäjän federaation rikoslain pykälien 228, 228.1. ja 229 yhteydessä”. Se, että tutkittava aine kuuluu huumaus- tai vastaaviin aineisiin kuten myös tiedot sen määrästä tulee käydä ilmi asiantuntijan todistuksesta. On myös varmistettava, että huumaus- tai vastaavien aineiden kanssa toimivalta henkilöltä puuttuu asianmukaisesti myönnetty lisenssi (leima, viranomaisen allekirjoitus), joka sallii suorittaa huumausaineiden kanssa niitä toimia, joiden on todettu tapahtuneen. Lisäksi tulee tarkistaa, että henkilö on toiminut huumaus- tai vastaavien aineiden kanssa ennen kuin hänet on merkitty valtiolliseen rekisteriin tai ennen kuin hän on saanut tarvittavan lisenssin (tarvittavat lisenssit). On myös käytävä ilmi, että valtiollista rekisteriä ylläpitävällä viranomaisella ei ole tietoa, että kyseiselle henkilölle on myönnetty lisenssi (lisenssit) niiden toimien suorittamiseen huumaus- tai vastaavilla aineilla, joiden on todettu tapahtuneen. Tai voidaan selvittää, että valtiollista rekisteriä ylläpitävälle viranomaiselle on toimitettu asiakirjoja, jotka sisältävät valheellisiksi tiedettyjä tietoja.

Huumaus- tai vastaavien aineiden *valmistuksen, myynnin tai edelleen lähettämisen* osalta pitää pystyä todistamaan luotettavasti rikoksen tapahtuneen sekä tiedot löydetyistä huumausaineista, niiden laadusta ja määrästä sekä valmistus-, myynti- tai lähetysajasta, -paikasta ja -tavasta. Asiantuntijalta tulee saada todistus, jonka perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on huumaus- tai vastaava aine. Lisäksi on todettava, että huumaus- tai vastaavien aineiden kanssa toimivalta henkilöltä puuttuu asianmukaisesti myönnetty lisenssi, joka antaa luvan suorittaa huumausaineiden kanssa niitä toimia, joita on todettu jutun tutkinnassa. Vaihtoehtoisesti pitää pystyä vahvistamaan se, että henkilö on toiminut huumaus- tai vastaavien aineiden kanssa ennen kuin hänet on merkitty valtiolliseen rekisteriin tai ennen kuin hän on saanut tarvittavan lisenssin.

Syytteen nostamiseksi ja teon luokittelemiseksi Venäjän rikoslain pykälän 228.1 1. kohdan mukaiseksi rikokseksi voi valmistettujen, edelleen lähetettyjen ja pakkolunastettavien huumaus-, psyyken vaikuttavien tai vastaavien aineiden kuten myös huumaus- tai psyykeen vaikuttavaa ainetta sisältävien kasvien määrä olla vähäisempi, kuin Venäjän federaation rikoslain pykälän 228 liitteessä määritelty huomattava määrä.

2.2 Tutkintaohjelmat

Poliisin tutkintaohjelmat riippuvat tutkintatilanteesta, joka vallitsee rikosjutun nostamisen aloittamishetkellä. Huumausainerikosten tutkinnassa esiintyy tiettyjä tyyppitilanteita, joissa tutkinta etenee jossain määrin eri tavalla. Ensimmäinen tyyppillinen tilanne on kyseessä silloin, kun *henkilö pidätetään huumausaineita hallussaan*. Tällaisessa tilanteessa epäillyn pidättämisen jälkeen hänelle suoritetaan henkilökatsastus ja takavarikoidulle aineelle tehdään pikatesti. Pidätetyltä, henkilökatsastukseen osallistuneilta todistajilta ja/tai katsastuksen suorittaneelta poliisilta pitää saada selvitys tapahtuneesta. Tapahtumapaikan katselmuksen yhteydessä tutkitaan huumausaineet, epäillyn vaatteet, jalkineet, laukut, auto jne. Sylkinäytteen lisäksi epäillyn huulista ja käsistä otetaan pyyhkäisyinäytteet ja kynsistä otetaan näytteet leikkaamalla kynsien reunat. Takavarikoitu aine tulee lähettää tutkittavaksi rikostekniseen laboratorioon. Rikosjuttu tulee nostaa ja epäillylle on hankittava asianajaja. Tutkinnassa tulee selvittää pidätetyn henkilöllisyys ja hänen suhteet muihin henkilöihin. Mikäli on aihetta, niin pidätetyn asunnolla ja työpaikalla tai muiden henkilöiden asunnoilla tehdään etsintä. Pidätetyn henkilökatsastukseen ja tapahtumapaikan katselmuksen osallistuneiden todistajien sekä muiden todistajien kuulustelu tulee suorittaa. Lisäksi pitää huolehtia siitä, että kemialliset, kemiallis-fyysiset, grafologiset, narkologiset ja/tai oikeuslääketieteelliset tutkimuksen on määrätty ja suoritettu.

Toinen tyypillinen tilanne on sellainen, jossa rikoksen todetaan tapahtuneen, mutta epäiltyä rikollista ei ole pidätetty. Hänestä on kuitenkin olemassa joi-takin tietoja. Tällöin esitetään kysymysten avulla erilaisia tutkintaversioita tai olettamuksia tapahtuneesta, jotka koskevat rikoksesta mahdollisesti epäiltyä henkilöä. Onko rikoksen tehnyt yksi henkilö vai ryhmä henkilöitä? Esimerkiksi synteettisen huumeen valmistuksen yhteydessä voidaan kysyä, onko kyseessä kemian alan asiantuntija vai henkilö, jolla ei ole kemian alan erikoiskoulutusta? Onko henkilöllä aiempia tuomioita? Onko kyseessä paikallinen asukas tai ”vierailija”. Onko hän Venäjän kansalainen tai ulkomaalainen? Löydetyistä jäljistä voidaan kysyä, kuuluvatko tapahtumapaikalta löydetyt jäljet yhdelle henkilölle vai ryhmälle henkilöitä? Esineen mahdollisten leimojen perusteella voidaan arvioida, kuuluuko rikoksen tekoväline jollekin järjestölle vai yksityishenkilölle? Onko aineeseen jäljen jättänyt tehdasvalmisteinen laite (esimerkiksi ”Molnija-1”, jolla kiinnitetään muovikalvoja) vai onko jälki kotitaloudessa käytettävästä laitteesta (esimerkiksi kuumasta silytsraudasta, jolla muovikalvo on kiinnitetty)?

Rikoksen tekopaikkaa tutkittaessa voidaan kysyä onko rikospaikka, esimerkiksi maanalainen laboratorio, järjestön vai yksityishenkilön käytössä? Rikostoiminnan kohde ja sen rakenne voivat paljastaa, onko rikollisella (valmistajalla) syvälliset vai pinnalliset tiedot organisaatiosta synteetistä? Tuovatko valmistajat kemialliset aineet mukanaan vai näyttääkö siltä, että ne on tuotu etukäteen rikospaikalle? Käytetäänkö huumausaineiden säilytyksessä piilopaikkoja, joka voi olla eri kuin valmistuspaikka? Tapahtuvatko valmistus, säilytys ja myynti samaan vai eri aikaan?

Erilaisia tutkintaversioita voidaan esittää myös koskien rikollisen ammattia kuten myös huumausaineiden laittoman hankinnan, hallussapidon, kuljetuksen, valmistamisen, jalostuksen, tuotannon, myynnin, edelleen lähettämisen ja salakuljetuksen motiiveja.

Tutkintaversioiden tarkastamiseksi on tarpeen antaa esitutkintaviranomaisille kirjallinen operatiivisen etsinnän toimeksianto täydellisten tietojen saamiseksi epäilyistä. Kuka, missä, kenen kanssa ja missä olosuhteissa on nähnyt rikollisen aiemmin tällä alueella? Mikä on hänen olinpaikkansa ja velkansa? Onko hän riippuvainen jostakin henkilöstä? Epäilyistä henkilöstä tulee laatia sanallinen kuvaus alueellisia sisäasiainviranomaisia varten. Kansalaisilta voi pyytää apua rikollisen henkilöllisyyden selvittämiseksi. Sormenjälkirekisteriä voi käyttää hyväksi ja tutkia oletettu rikospaikka todisteiden löytämiseksi. Tärkeää on kiinnittää huomiota huumausaineen jälkiin, kemiallisiin aineisiin, pakkausmateriaaleihin ja muutoksiin sisätiloissa. Löydetyistä huumausaineista, pakkauksista ja muista tapahtumapaikalta löydetyistä esineistä ja asiakirjoista on määrättävä tehtäväksi oikeudelliset tutkimukset. Todistajia ja kanssarikollisia on kuulusteltava epäillyn henkilö-

lisyden ja hänen sekä hänen sukulaistensa, tuttaviansa asuin- tai olinpaikan selvittämiseksi. Tällöin ihmisille voi esittää tunnistettaviksi epäillyn kuvia ja hänelle kuuluvia esineitä. Tärkeää on myös määrätä suoritettaviksi tarpeelliset rikostekniset tutkimukset, mikäli on löydetty esimerkiksi jalan- tai kädenjälkiä, aineita, kemiallisia laitteita, vaatteita, laukkuja jne.

Kolmas tyyppillinen tilanne on käsillä silloin kun huumausaineita (niiden esiasteita, kemiallisia aineita, kemiallisia laitteita ja välineitä) on *hankittu laittomasti*, tai niitä on *säilytetty, kuljetettu, valmistettu, tuotettu, markkinoitu, myyty, edelleen lähetetty, salakuljetettu*, mutta rikollisista ei ole tietoa tai ei ole tiedossa, mitä kautta rikolliset ovat saaneet kemiallisia aineita (huumausaineita valmistettaessa) tai mitä kautta he ovat *hankkineet huumausaineen* (huumausaineita markkinoitaessa ja myydessä).

Tällöin voidaan esittää oletuksia, jotka koskevat epäiltyjä henkilöitä tai kärsimään joutuneen osapuolen henkilöllisyyttä, rikoksen motiiveja ja epäillyn tai kärsimään joutuneen olinpaikkaa. Tutkinnassa on myös syytä miettiä, huumausaineiden, niiden esiasteiden, kemiallisten aineiden, kemiallisten laitteiden ja välineiden hankintalähteitä, piilotus- ja kuljetustapoja sekä mahdollisia kanssarikollisia.

Tutkinnassa on välttämätöntä esittää seuraavia kysymyksiä. Onko huumeapakkauksessa tai rikoksen tekovälineissä jälkiä? Onko rikoksen tekovälineitä käytetty huumausaineiden valmistuksessa? Ovatko huumeampullit ja -paketit juotettu kiinni samalla vai eri tavalla? Ovatko huumeampullit ja -paketit pakattu samalla vai eri tavalla? Onko huumeampullien ja -pakkettien täyttöaste sama vai eri? Onko huumausaineissa sama konsentraatio isomeerejä (esimerkiksi 3-metyylifentanyyliä)? Ovatko rikolliset saaneet kemialliset aineet erikoiskaupoista, toreilta, kaupallisilta toimijoilta, kemiallisia aineita valmistavilta yrityksiltä, vai tuttaviltaan? Ovatko käyttäjät hankkineet huumeet itse vai muiden välityksellä? Onko olemassa huumausaineiden hankintamekanismi vai ei?

Tutkintaversioiden tarkastamiseksi tulee suorittaa myös seuraavia toimenpiteitä. Tapahtumapaikalla tulee tehdä katselmus, joka käsittää myös sinne johtavat kulkutiet sekä siihen yhteydessä olevat muut rakennukset. Kaikki löydetyt esineet tulee tarkastaa ja rikostekniset ja muut asiantuntijatutkimukset tulee määrätä suoritettaviksi. Esitutkintaviranomaisille tulee antaa toimeksianto. Lähistöllä olevat talot ja asunnot tulee kiertää, ja asukkailta tulee selvittää mahdolliset rikoksen todistajat. Todistajien, mukaan lukien mahdolliset tulliviranomaiset ja rajavartijat, kuulustelut on järjestettävä. Kaikki löydetyt asiapaperit on takavarikoitava. Lisäksi voidaan antaa toimeksianto operatiivisista etsintätoimista, joiden tarkoitus on saada tietoja henkilöistä, jotka ovat aiemmin suorittaneet vastaavanlaisia rikoksia. Samalla voidaan saada myös tietoja selvittämättömistä rikoksista, jotka on tehty vastaavalla tavalla.

Neljäs tyyppillinen tilanne on käsillä silloin, kun huumausaineita *on valmistettu laittomasti ja niitä valmistanut henkilö on paennut ja tuhonnut rikoksen jäljet. Epäilty on jäänyt pian kiinni huumausaineiden laittomasta hallussapidosta, kuljetuksesta, tuotannosta, kaupittelusta tai salakuljetuksesta.*

Tästä tilanteesta voidaan esittää seuraavia tutkintolettamuksia ja kysymyksiä. Valmistako pidätetty huumeita omaan käyttöön vai valmistako hän niitä teollisesti? Onko hän osallinen huumausaineiden valmistukseen siten, että huumeen on valmistanut joku muu, mutta pidätetyn pyynnöstä. Pidätetty ei ole välttämättä osallinen rikokseen, vaan toimii jonkun muun pyynnöstä. Pidätetty on voinut anastaa omaisuutta, tai hän voi harjoittaa huumausaineiden markkinointia ja tukku- tai vähittäismyyntiä, kuljetusta tai molempia.

Eri tutkintaversioiden tarkistamiseksi on välttämätöntä suorittaa tapahtumapaikan ja rikosentekovälineiden katselmus ja määrätä tehtäväksi oikeuskemiallinen ja muu rikostekninen tutkimus. Epäiltyä ja todistajia on kuulusteltava. Lisäksi on saatava operatiivisten etsintätoimien avulla tietoja epäillyn henkilöllisyydestä ja hänen suhteistaan. Epäillyn asuin- ja olinpaikassa on suoritettava etsintä ja asiapaperit on takavarikoitava esimerkiksi organisaatiolta, josta epäilty on hankkinut kemiallisia aineita käytettäväksi myöhemmin rikollisissa tarkoituksissa. Esitutkintaviranomaisille on annettava toimeksianto, jonka tarkoitus on selvittää kanssarikolliset.

Viidennessä tyyppillisessä tilanteessa *huumausainerikokset on havaittu muiden rikosten tutkinnan yhteydessä* esimerkiksi kotietsinnän, syytettyjen tai todistajien kuulustelun yhteydessä. Tässä tutkintatilanteessa henkilöä, joka on pidätetty muusta rikoksesta (esimerkiksi varkaudesta), epäillään osallisuudesta tai välittömästä huumausaineiden laittomasta hankkimisesta, hallussapidosta, kuljetuksesta, valmistuksesta, jalostuksesta, tuotannosta, markkinoinnista, myynnistä, edelleen lähettämisestä tai salakuljetuksesta. Tutkintaversion tarkistamiseksi on välttämätöntä suorittaa tapahtumapaikan katselmus, tutkia rikoksen kohde ja sen tekovälineet sekä epäillyn vaatteet. Lisäksi on määrättävä suoritettaviksi rikostekniset ja muut asiantuntijatutkimukset sekä kuulusteltava epäiltyä ja todistajia.

2.3 Eräiden tarkastus- ja tutkintatoimien suorittamisen taktiikka

Tarkastus- ja tutkintatoimintaan liittyy useita taktisia ja oikeusturvaan liittyviä seikkoja, jotka tulee ottaa huomioon. Lisäksi erilaiset tutkintatoimet tulee dokumentoida asiakirjoihin. Ensitarkastusmateriaaleihin voi sisältyä seuraavia asiakirjoja, joita on kuvattu liitteissä: (1) poliisin raportti rikoksen tunnusmerkkien havaitsemisesta (liite 2), (2) rikosilmoitus (liite 3), (3) henkilönkatsastuksesta laadittu pöytäkirja, jossa mainitaan aineiden takava-

rikoimisen olosuhteet ja tapahtumien järjestys (liite 4), (4) tutkintapöytäkirja hallinnollisesta rikkeestä tai hallinnollisesta pidätyksestä (liite 5), (5) henkilönkatsastuksessa mukana olleiden todistajien, silminnäkijöiden ja henkilönkatsastuksen suorittaneiden poliisien selvitykset sekä tutkitun lausunto, (6) kopio takavarikoidun aineen lähettämisestä operatiiviseen rikostekniseen tutkimukseen (liite 6), (7) todistus operatiivisen rikosteknisen tutkimuksen tuloksista, (8) alueellisesta tai liittovaltion tietokeskuksesta saatu todistus pidätetyn mahdollisista aiemmista tuomioista, (9) asiakirja, josta käy selville pidätetyn henkilöllisyys, (10) lähettäminen lääkärintarkastukseen (tarvittaessa) (liite 7), (11) lääkärintarkastuksen pöytäkirja tai muun tutkintahenkilöstön tekemän tarkastuksen pöytäkirja ja (12) takavarikoitu aine.

Poliisin tekemä raportti rikosten tunnusmerkkien havaitsemisesta tulee kirjata poliisipäivystyksen tapahtumailmoitusrekisteriin. Selvitettäessä huumausainerikoksia tai psykeen vaikuttaviin aineisiin liittyviä rikoksia, rikoksen tunnusmerkkien havaitsemisesta tehtävässä raportissa tulee ehdottomasti mainita aineen nimi, sen massa ja koko, jotka ovat selvinneet huumaus- tai psykeen vaikuttavan aineen (tai vastaavan) tutkimuksen yhteydessä. Tutkimuksen numero, päiväys ja tutkimuksen tehneen osaston nimi tulee myös mainita. Tämän lisäksi mitä tahansa rikosta koskevassa raportissa tulee osoittaa Venäjän rikoslain pykälä, jonka tunnusmerkit ilmenevät paljastetussa yleistä turvallisuutta vaarantavassa teossa. Mikäli henkilö on tehnyt hallinnollisen rikkeen, laaditaan tutkintapöytäkirja hallinnollisesta rikkeestä ja päätös tehdään sen perusteella.

Henkilönkatsastus suoritetaan Venäjän federaation hallinnollisia rikkeitä koskevan lakikokoelman pykälän 27.7., Liittovaltion poliisia koskevan lain²¹ 13. pykälän 16. kohdan ja Liittovaltion operatiivista etsintää koskevan lain²² 6. pykälän mukaisesti vain silloin, kun siihen on lailliset perusteet. Henkilönkatsastus on perusteltua rikosvälineiden löytämiseksi tai kun on tarpeeksi tietoja olettaa, että henkilöillä on mukanaan aseita, ammuksia, räjähteitä, räjäytyslaitteita, huume- tai psykeen vaikuttavia aineita. Muissa tapauksissa henkilönkatsastus voidaan tehdä suorittaessa operatiivisia etsintätoimia.

Henkilönkatsastuksen yhteydessä *takavarikoitaan* henkilöiden hallussa tai heidän tavaroissaan olevat huumeet tai niiden jäljet, esimerkiksi mikrohiukkaset taskun taitteissa, ruiskut, neulat, savukkeet, muistilaput, lääkemääräykset ja kuivit.

21 Liittovaltion laki ”Poliisista” (*О полиции*) 07.02.2011 № 3-ФЗ / Rossijskaja gazeta 8.2.2011.

22 Liittovaltion laki ”Operatiivisesta etsintätoiminnasta” (*Об оперативно-розыскной деятельности*) 12.08.1995 № 144-ФЗ / Venäjän Federaation lakikokoelma. 1995. Sivun 3349.

Todistajien tulee osallistua henkilönkatsastukseen aktiivisesti. Heidän tulee nähdä ja kuulla kaikki poliisin ja pidätetyn toimet. Jos henkilönkatsastusta ei ole mahdollista suorittaa pidätyspaikalla, pidätetty toimitetaan todistajien läsnä ollessa poliisiasemalle, jossa katsastus tehdään. Poliisin edustajien on annettava selvitys siitä, miksi henkilönkatsastusta ei voitu tehdä pidätyspaikalla.

Todistajien tulee olla täysi-ikäisiä, syntyneitä ja puolueettomia. Todistajien on suositeltavinta olla paikalla pidätyshetkestä henkilönkatsastuksen päättämiseen saakka, koska muuten puolustus yhdessä epäiltyjen (syytettyjen) kanssa voi väittää, että poliisi on salaa piilottanut huumeen, mitä on myöhemmin melko hankala osoittaa perättömäksi väitteeksi. Tarpeen vaatiessa takavarikko voidaan tehdä asiantuntijan läsnä ollessa ja tallentaa takavarikko valokuvaamalla tai videoimalla, joista täytyy tehdä merkintä tutkintapöytäkirjaan.

Ennen henkilönkatsastuksen alkamista on tärkeää antaa kuulusteltavalle mahdollisuus vapaaehtoisesti luovuttaa hallussaan olevat kielletyt esineet ja aineet siitä huolimatta, että hallinnollisia rikkeitä koskevan lakikokoelman pykälässä 17.7 ei ole tällaista vaatimusta. Kuulusteltavan vastaus kirjataan henkilönkatsastuksen pöytäkirjaan ja hän vahvistaa sen allekirjoituksellaan.

Tutkintapöytäkirjassa ei tule väittää, että pidätetyltä on takavarikoitu nimenomaan huumausaineita. On suositeltavaa kirjoittaa ”tuntematon aine, mahdollisesti huumausaine”. Ei ole hyväksyttyä väittää esimerkiksi, että takavarikoidusta aineesta ”lähtee hampun tai hasiksen haju”. On täsmällisempää kirjoittaa, että on takavarikoitu tietyn hajuista tuntematonta ainetta, kuten jauhetta, pieniä palloja, levyjä tai puikkoja. On syytä kuvata, miltä aine näyttää, minkä väristä se on ja kuinka paljon se painaa. Tutkintapöytäkirjassa ei tule käyttää puhekielen sanoja tai ilmauksia.

Huumausaineet esitetään kaikille takavarikointitilanteessa läsnä oleville. Aineet pannaan kestäväan pakkaukseen, joka estää niiden katoamisen ja pilaantumisen ja josta niitä on mahdotonta poistaa pakkausta rikkomatta ja jossa aineissa olevat jäljet (mikrojäljet) varmasti säilyvät. Pakkaus sinetöidään lainvalvontaviranomaisen leimalla ja varmennetaan takavarikon suorittaneen henkilön, todistajien ja läsnä olleiden allekirjoituksilla, mistä tehdään asianmukainen merkintä. Pakkaukseen tulee merkitä selvästi sen henkilön sukunimi ja nimikirjaimet, jolta aine on takavarikoitu, tiedot takavarikon paikasta ja ajasta sekä muut tarvittavat tiedot takavarikosta.

Henkilönkatsastuksen pöytäkirjasta tulee ilmetä katsastuksen paikka, päiväys ja tarkka aika, pöytäkirjan laatijan asema, arvo, sukunimi ja nimikirjaimet sekä tiedot todistajista. Katsastuspaikan, kuten sisäasianministeriön alaisen elimen ja katsastushuoneen lisäksi tulee ilmoittaa myös täydellinen osoite. Pöytäkirjasta tulee käydä ilmi, että todistajille on selitetty heidän oi-

keutensa ja velvollisuutensa, jotka on vahvistettu Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälässä 27.7. Todistajille tulee selittää varsinkin velvollisuus todistaa oikeiksi niiden toimien ja tapahtumien sisältö ja tulokset, joita he ovat olleet seuraamassa sekä heidän oikeus tehdä tutkintapöytäkirjaan merkittäviä huomautuksia koskien suoritettuja toimia. Todistajat vahvistavat allekirjoituksillaan saaneensa tämän selvityksen. Lisäksi tulee käydä ilmi, että henkilölle on selitetty Venäjän federaation perustuslain pykälä 51 sekä Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälän 27.7 edellyttämä oikeus tehdä valitus ylemmälle toimielimelle tai syyttäjälle henkilönkatsastuksesta, tavaroiden tarkastuksesta ja niiden takavarikoinnista. Pöytäkirjaan tulee merkitä katsastettavan henkilötiedot, kuten sukunimi, etunimi, isänimi, syntymäpäivä ja -paikka, asuinpaikka tai paikka, jossa henkilö on kirjoilla sekä tiedot henkilöllisyyden todistavasta asiakirjasta. Asiakirjaan on myös kuvattava vaatteet, jotka katsastettavalla on yllään sekä se, kuuluvatko kaikki hänen yllään olevat vaatteet hänelle. Lisäksi tulee käydä ilmi, että katsastettavalle on ehdotettu vapaaehtoisesti luovuttaa huumausaineet ja muut esineet, joiden vapaa käyttö on kielletty Venäjän federaatiossa ja mitä hän on tähän vastannut. Henkilökatsastuksen pöytäkirjaan tulee kirjoittaa tiedot siitä, minkälaisia aineita on löydetty (niiden ulkonäkö, väri, paino, haju), mistä ne löydettiin (puseron, pikkutakin, housujen taskuista), mitkä löydetystä aineista ja esineistä on takavarikoitu, ja miten katsastettava selitti häneltä löydetty aineet ja esineet. Lisäksi pöytäkirjasta on ilmettävä tiedot siitä, miten takavarikoidut aineet ja esineet pakattiin (pakkausmateriaali, kuten sellofaani tai paperi), millä sinetillä pakkaukset sinetöitiin ja kuka allekirjoitti ne. Tutkintapöytäkirja tehdään kahtena kappaleena. Tutkintapöytäkirjasta annetaan kopio allekirjoitusta vastaan henkilölle, jolta takavarikko on suoritettu.

Pidätetyltä takavarikoidusta aineesta tehdään pika-analyysi, jotta voidaan todeta, kuuluuko löydetty aine tietynlaisiin huumausaineisiin. Tätä varten käytetään pikatestejä (esimerkiksi ”Narkosvet”, ”Narkospekt”, ”Narko-2”). Näiden testien tulokset ovat alustavia, eivätkä ne käy todistena rikosasiassa, vaan aineen todentaminen vaatii jatkotutkimuksia laboratoriossa.

Rikostekniseen tutkimukseen lähetetyt aineet ja esineet tutkitaan hallinnon omissa erikoislaitoksissa, esimerkiksi Venäjän sisäasianministeriön Pietarin ja Leningradin alueen päähallinnon yhteydessä toimivassa rikosteknisessä asiantuntijakeskuksessa, tai piirikunnallisissa rikosteknisissä asiantuntijaosastoissa. Asiakirjasta, jolla takavarikoidut aineet lähetetään jatkotutkimukseen, tulee käydä selville takavarikon päivä, aika ja paikka, poliisiasemalle toimitetun henkilön sukunimi, tapahtumailmoitusrekisterin

numero, millä lailla takavarikoidut aineet tai esineet on pakattu sekä luettelo kysymyksistä, jotka tulee selvittää. Tavallisesti nämä kysymykset koskevat sitä, onko (tai sisältääkö) lähetetty kiinteä aine tai neste huumaus- tai psyyykeen vaikuttavaa ainetta. Jos näin on, niin mikä aine on kyseessä ja kuinka paljon sitä on? Ottaessaan vastaan materiaalin päivystävän tutkijan tulee varmistautua siitä, että pakkaus on ehjä, ja mikäli näin ei ole, tutkia pakkaus ja pakata se uudelleen niin, että ainetta ei joudu hukkaan, sinetöidä se ja todistajien läsnä ollessa lähettää se tutkittavaksi uudelleen.

Pidätetyn henkilönkatsastukseen osallistuneiden todistajien tai katsastuksen suorittaneen henkilön on annettava selonteko. Saadessaan aineiston koskien alustavaa tarkastusta, jonka aikana on takavarikoitu huumeita henkilönkatsastuksen yhteydessä, esitutkintaa suorittavan poliisin tulee aina jo ennen rikosasian nostamista kysellen selvittää ja merkitä selontekopöytäkirjaan tiedot siitä, mikä oli syynä henkilönkatsastuksen suorittamiselle, missä olosuhteissa henkilönkatsastus tehtiin ja onko asiassa ollut mitään vääristelyä. Poliisin työntekijän tulee selonteossaan ilmoittaa, koska ja missä henkilö pidätettiin, mistä hallinnollisesta rikkeestä, mikä oli henkilönkatsastuksen syy, missä olosuhteissa ja missä paikassa henkilönkatsastus tehtiin, mitä löydettiin ja mistä sekä miten takavarikoidut aineet ja/tai esineet pakattiin.

Kun henkilöltä, jolta aine on takavarikoitu, ja jolle on selitetty hänen oikeus tehdä valitus, otetaan vastaan selontekoa, niin hänelle tulee esittää seuraavat tutkinnalliset kysymykset:

1. Missä osoitteessa hän on kirjoilla ja missä osoitteessa hän tosiasiallisesti asuu, missä osoitteessa sukulaiset ja läheiset ystävät asuvat ja mikä on heidän puhelinnumerosa?
2. Tarvitseeko hän asianajajan palveluja ja jos tarvitsee, niin kenen?
3. Käyttääkö hän huumaus- tai psyyykeen vaikuttavia aineita ja jos käyttää, niin mitä?
4. Milloin hän on viimeksi käyttänyt huumaus- tai psyyykeen vaikuttavaa ainetta, ja mitä?
5. Keneltä ja missä olosuhteissa hän on hankkinut häneltä löydetyn ja takavarikoidun aineen?
6. Mistä syystä hänet on tuotu poliisiasemalle?
7. Onko poliisi ehdottanut, että hän vapaaehtoisesti luovuttaisi kielletyt esineet ja mitä hän on tässä yhteydessä vastannut?
8. Milloin ja missä hänet on tarkastettu, kuka oli tässä yhteydessä paikalla?
9. Mistä aine takavarikoitiin?

10. Ovatko hänen yllään tällä hetkellä omat vaatteet, milloin hän on ne hankkinut ja kuinka kauan hän on pitänyt niitä? Mikäli vaatteet eivät ole hän omia, niin kenelle ne kuuluvat?
11. Mikäli aine on takavarikoitu käsi- tai muista matkatavaroista, tulee selvittää, kuuluvatko ne hänelle. Mikäli eivät, miksi ne olivat hänen hallussaan tuotaessa poliisiasemalle?
12. Kuinka kauan hän on käyttänyt huumausaineita, onko hän ollut hoidossa, ja jos on, niin missä?
13. Säilyttääkö hän tällä hetkellä huumausaineita jossakin? Mikäli säilyttää, niin mitä ja missä?
14. Onko hänellä aiempia tuomioita ja jos on, niin minkä Venäjän federaation rikoslain pykälän mukaan hänet on tuomittu ja missä?

Myös todistajien kuulustelun tulosten mukaan tulee tehdä selontekopöytäkirja. Selvitettävät kysymykset määritellään tällöin tapauskohtaisesti. Todistajan antamasta selonteosta tulee käydä ilmi paikkakunta, jossa hän on kirjoilla, tosiasiallinen asuinpaikka, työ-, koti- ja matkaphelinnumero. Todistajien kirjalliseen selontekoon selvitetään seuraavat asiat:

1. Milloin ja mistä syystä on kutsuttu todistajaksi?
2. Missä henkilönkatsastus tehtiin, ketkä olivat paikalla?
3. Näkikö hän, kun epäilty tuotiin poliisiasemalle?
4. Esittikö epäilty henkilö henkilöllisyyspaperit vai kertoiko hän nimensä niitä esittämättä?
5. Selitettiinkö hänelle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa?
6. Ehdotettiinkö epäilylle, että hän luovuttaisi vapaaehtoisesti kielletyt esineet ja mitä hän tässä yhteydessä vastasi?
7. Missä paikassa takavarikoitu aine tarkasti ottaen oli?
8. Miltä takavarikoidut esineet näyttivät?
9. Miten takavarikoitu aine/esineet paketoitiin?
10. Antoivatko osallistujat ilmoituksia tai lausuntoja?

Löydetyt huumausaineet on tutkittava ja punnittava. Pöytäkirjaan tulee merkitä löytöpaikka, säilytystapa, ulkomuoto, haju, väri, pakkaus, tilavuus, paino, samalla mainiten, millä laitteella punnitus on tehty. Mikäli ainetta ei ole mahdollista punnita, se pakataan, sinetöidään ja tutkitaan uudelleen, kun tarkka punnitseminen on mahdollista. Tutkimuksen jälkeen huume pakataan, sinetöidään ja pakettiin kirjoitetaan selitys, jonka osallistujat vahvistavat allekirjoituksillaan.

Epäillyn huulista ja käsistä otetaan pyyhkäisynäytteet. Myös kynsien alta ja syljestä otetaan näytteet kynsien. Näytteiden tarkoitus on todeta epäillyn osallisuus huumausainerikoksiin. Pyyhkäisynäyte huulista ja käsistä otetaan puhtaalla, spriissä tai tislatussa vedessä kostutetulla sideharson palalla, joka sen kuivuttua pakataan astiaan. Samalla sideharson kontrollinäyte pakataan erikseen. Kynsien alta otetaan näytteet leikkaamalla jokaisen, sekä oikean että vasemman käden, sormen kynsistä reunat, jotka pakataan astioihin.

Tapauksen alkudokumentoinnissa ei ole hyväksyttävää esittää, että takavarikoitu aine on huumausainetta tai mainita huumausaine nimeltä lukuun ottamatta tapauksia, joissa epäilty henkilö vahvistaa tämän. Poliisiin tulee merkitä vain takavarikoidun aineen tyyppi (esimerkiksi jauhemainen tai nestemäinen), väri (esimerkiksi valkoinen, beige, ruskea) ja silloin kun se on mahdollista, alkuperä (esimerkiksi kasviperäinen). Tutkintatuomarin tulee varmistua siitä, että rikosyrityksen kohteena tai välineenä olleiden aineiden on osoitettu olevan huumausaineita. Tämän asian tulee ilmetä asiantuntijan, kuten kemistin, agronomin tai farmakologin esitutkinnan aikana antamasta todistuksesta.

Tarvittaessa epäilty lähetetään *lääkärintutkimukseen* huumepestymystilan toteamiseksi ja huumausaineiden tai psyykeen vaikuttavien aineiden käytön tai muiden toimien jälkien havaitsemiseksi. Tällöin otetaan veri-, virtsa- ja sylkinäytteet sekä näytteet huulista, kämmenistä ja kynsien alta.

Lähinnä Venäjän federaation rikosoikeusprosessilain pykälä 146 määrittää sen, missä järjestyksessä rikosjuttu pannaan vireille. Huumerikosjutun vireillepanopäätöksessä (ks. liite numero 10) on kuitenkin huomioitava seuraavat erikoispiirteet. Kun *rikosjuttu päätetään panna vireille* Venäjän federaation rikoslain pykälien 228–234 edellyttämien tunnusmerkkien perusteella, niin tekstiosassa tulee mainita kaikki aineiston tarkastuksen yhteydessä huomatu tunnusmerkit, jotka osoittavat kyseessä olevan juuri tämä rikos. Lisäksi jos tekoon liittyy rikkomuksia laillista huumeoimintaa vastaan, niin tulee ilmoittaa mitä lakia, pykälää ja lainkohtaa on rikottu.

Päätöksen kuvausosassa tulee mainita huumaus- tai psyykeen vaikuttavan aineen (tai niiden vastineen) nimi, niiden massa (nesteiden osalta tilavuus), rikosteknisen tutkimuksen numero ja päivä sekä tutkimuksen tehneen erikoisosaston nimi. Jotta teko voidaan luokitella Venäjän federaation rikoslain pykälien 228, 228.1, 229 mukaan, tulee kuvausosassa ilmoittaa myös aineen määrän kokoluokka (suuri, erittäin suuri). Samalla tulee viitata Venäjän federaation hallituksen 7.2.2006 antamaan asetukseen numero 76 ”Suurten tai erittäin suurten huumausaine- tai psyykeen vaikuttavien aineiden määräen vahvistamisesta käytettäväksi Venäjän federaation rikoslain pykälien 228, 228.1. ja 229 yhteydessä”.

Tapahtumapaikan katselmuksen tarkoitus ei ole vain rikosten jälkien ja esineiden toteaminen, tallentaminen ja takavarikoiminen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi jäljet tiettyjen henkilöiden paikallaolosta, poisheitetyt esineet ja erilaiset piilo- ja kätköpaikat. Katselmuksen avulla on tarkoitus myös saada tietoja, jotka koskevat huumausaineiden valmistuksen, kaupan ja salakuljetuksen paikkaa ja tapaa sekä henkilöitä, jotka ovat olleet osallisina rikoksiin. Tapahtumapaikka voi olla pidätyspaikka tai paikka, jossa on harjoitettu huumeitoimintaa.

Huumeen raaka-aineen kasvatusaluetta tutkittaessa, raaka-aineen määrä tulee mitata. Tämän jälkeen kasvustot tulee tuhota. Tutkimuksen yhteydessä otetaan näytteet maaperästä ja viljeltävästä kasvista, josta valmistetaan huumausaineita. Tämän tutkintatoimen yhteydessä tulee takavarikoida kaikki löydetty kemialliset aineet, kuten lopullinen tuote, esiasteet, reagenssit, liuotteet sekä laboratoriolaitteet ja -astiat. Samoin tulee takavarikoida kaikki muistiinpanot, jotka voivat liittyä synteettiseen huumeeseen, erikoiskirjallisuus sekä muistikirjat ja muut muistiinmerkinnät, joiden avulla on mahdollista selvittää epäillyn tuttava- ja sukulaisperiiri. Epäillyn luona tehdään kotietsintä, jossa selvitetään, ovatko myös tuttavat ja sukulaiset osallisia rikoksiin. Tutkimuksia tehtäessä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tutkitavissa kohteissa olevat jäljet huumausaineista, reagensseista ja huumeiden esiasteista (ennen kaikkea vaa’assa ja laboratorioastioissa) eivät pääse tuhoutumaan. Lisäksi rahat, jotka on saatu rikollisin keinoin huumeiden valmistuksesta ja myynnistä tulee takavarikoida.

Takavarikoidut kemialliset aineet täytyy pakata ilmatiiviisti. Esinetoisteet tulee yleensä pakata kahteen pakkaukseen: sisempään ja ulompaan. Jokaiseen sisempään pakkaukseen pannaan vain yksi esinetoiste. Rikostekniseen tutkimukseen lähetettävien esineiden sisempänä pakkauksena suositellaan käyttämään puhtaita lasipurkkeja tai -pulloja, joissa on kumi- tai kierrekorkit, jotka voidaan sulkea luotettavasti. Pakkausolosuhteiden tulee olla sellaiset, että eri astioiden sisällöt eivät pääse sekoittumaan keskenään tai ilmatiiviisiin astioihin ei pääse ilmaa, koska tästä voi seurata kemiallisia reaktioita, jotka taas voivat johtaa tulipaloon, räjähdykseen tai myrkykaasujen muodostumiseen. Ulompana pakkauksena suositellaan käytettäväksi tiiviitä kartonkilaatikoita tai puulaatikoita sekä myös kestäviä paperipusseja. Jokainen pakkaus tulee sinetöidä ja siihen tulee kirjoittaa, mitä pakkaus sisältää, tarkat tiedot siitä, mistä ja milloin sisältö on takavarikoitu ja tapauksen nimike. Tutkintatuomari ja todistajat varmentavat kirjoitetut tiedot nimikirjoituksillaan. Jos sisempään pakkaukseen pannaan lasiesineitä, pakkaukseen tulee lisätä esimerkiksi ”Käsiteltävä varovasti!”, ”Lasial!”, ”Tämä puoli ylöspäin!”, ”Tämä puoli alaspäin!”.

Lääkärintarkastus on tutkintatoimenpide, joka tehdään, kun halutaan selvittää, onko henkilön kehossa erityistuntomerkkejä, rikoksen jälkiä tai ruumiinvammoja. Se tehdään myös, kun halutaan selvittää henkilön päihtymystila tai muita asioita, joilla on merkitystä rikosasian kannalta, jos näiden asioiden selvittämiseksi ei ole tarpeen tehdä rikosoikeudellista tutkimusta. On tarkoituksenmukaista, että lääkärintarkastuksen tekee päihdehuoltoon erikoistunut lääkäri, joka voi auttaa (1) toteamaan, onko tutkittava henkilö käyttänyt huumeita; (2) löytämään pistos- tai muita jälkiä ihosta; (3) kuvailemaan löydetty jäljet ja muut ominaisuudet; (4) ratkaisemaan, onko tarkoituksenmukaista määrätä tehtäväksi oikeuslääketieteellinen erikoistutkimus; (5) toteamaan, onko tutkittava jonkin päihteen vaikutuksen alainen ja (6) antamaan muuta, myös lääkinnällistä apua. Lääkärintarkastus on hyvä suorittaa heti pidätyksen jälkeen, jolloin on helpompi todeta niin erikoistuntomerkit kuin se, onko pidätetty käyttänyt huumeaineita.

Osallisuudesta huumeaineriikoksiin voivat kertoa useanlaiset seikat, kuten jäljet, jotka osoittavat epäillyn olleen kyseisen rikoksen suorituspaikalla. Epäillyn vartalosta voi löytyä haavoja, vammoja, naarmuja, purujälkiä tai verenpurkaumia, jotka osoittavat epäillyn olleen huumeainesten vaikutuksen alainen. Huumeainesten käyttötappaa koskevat kertomukset voidaan usein varmentaa fyysisillä jäljillä, kuten pistosjäljillä. Tutkinnassa voi löytyä veri-, sperma- ja oksennusjälkiä tai muita eritteet, jotka liittyvät huumeainesten käyttöön tai siinä yhteydessä tehtyihin, myös väkivaltaisiin tekoihin. Aine- ja kasvihiukkaset voivat osoittaa epäillyn olleen huumeainesten kasvatuspaikoilla, huumeiden valmistuspaikoilla tai muuten osallistuneen huumeiden kuljetukseen, säilytykseen tai muihin huumeoperaatioihin. On syytä merkitä ylös myös erilaiset erikoistuntomerkit, joiden avulla epäilty voidaan liittää osalliseksi huumeaineriikointiin.

Tutkintatoimien tuloksista tehdään prosessinmukainen pöytäkirja toimien vielä ollessa käynnissä ja sen jälkeen kun toimet ovat päättyneet.

Kotietsintä suoritetaan epäillyn asunnossa, työpaikalla ja niiden henkilöiden luona, joilla on yhteyksiä pidätettyyn. Kotietsintään tulee osallistua myös asiantuntija esimerkiksi kemisti. Huumeaineriikosten osalta kotietsinnän päämäärinä on löytää ja takavarikoida aineet ja esineet, joilla voi olla merkitystä esinetodisteina. Lisäksi tulee löytää etsintäkuulutetut henkilöt ja aineistot, jotka selventävät heidän henkilöllisyyttään ja helpottavat heidän etsintää. Tavoitteena on myös löytää ruumiit kun henkilö on esimerkiksi kuollut liika-annostuksen seurauksena tai henkilö on surmattu huume- tai psykykeen vaikuttavalla aineella. Lisäksi tulee etsiä omaisuutta, jolla voidaan korvata aiheutettu aineellinen vahinko, mikäli yleisölle vaaralliseen teon yhteydessä on tapahtunut laillisen huumeainesten varkaus. Tässä yhteydessä ei etsitä vain arvoesineitä, vaan myös tietoja niiden säilytyspaikasta. Huumeas-

ainekaupalla tai muilla rikollisilla keinoilla hankittu omaisuus ja arvoesineet tulee etsiä ja takavarikoida. Myös esineet ja arvoesineet, jotka todistavat kotietsinnän kohteena olevan henkilön osallisuudesta huumausainerikoksiin, tai joilla voi olla merkitystä rikosasian kannalta, on etsittävä ja takavarikoitava. Lisäksi tulee Tarkastaa rikosoikeusprosessissa osallisena olevan versio osatomuudestaan tutkittavaan tekoon

Kotietsinnässä voidaan löytää ja takavarikoida aineita ja esineitä, joilla on suoranaista merkitystä esinetodisteina, kuten huumaus- ja psyykeen vaikuttavat aineet, niiden vastineet ja esiasteet, esineet, joista löytyy jälkiä tällaisista aineista, näiden aineiden pakkaamiseen käytetyt aineet ja välineet (vahakangas, sellofaanipussit, foliopaperi, vinyylidikloridi, ampullit, pullot, ruiskut, muovipullot, paperi, tulitikkurasiat jne.) ja vaa'at ja punnussarjat, joita rikolliset ovat voineet käyttää huumausaineita ostaessaan, pakatessaan ja myydessään. Huomiota tulee kiinnittää myös erilaisiin välineisiin, kuten astiat, lamput, kastelukannut ja kemialliset aineet, kuten liuottimet, lannoitteet, joita on voitu käyttää huumausaineiden valmistukseen, kasvatukseen tai viljelyyn. Etsinnän kohteena ovat myös kirjallisuus, muistiinpanot, kirjeet ja elektroniset aineistot ja tiedonvälitysmuodot, jossa käsitellään valmistusta. Tutkija voi löytää myös huumausaineiden käyttöön soveltuvia välineitä, kuten ruiskut, neulat, lusikat, muovipullot, paperossit, foliopaperi, huumekasvien hienonnuks- ja kuivatusvälineet, vesipiiput ja muita vastaavia välineitä. Kotietsinnässä voi paljastua myös seikkoja, jotka todistavat huumausainerikokseen osallistuneista henkilöistä ja kanssarikollisista. Tällaisia voivat olla muun muassa henkilökohtaiset muistiinpanot ja esimerkiksi puhelimen, hakulaitteiden ja tietokoneen avulla tapahtuva viestinvaihto, kirjeet ja muistikirjat, puhelinmaksukuitit ja hotellilaskut sekä matkaliput. Asunnosta voi löytyä myös esineitä, rahaa ja arvoesineitä, jotka on hankittu huumaus- tai psyykeen vaikuttavien aineiden kaupalla. Etsintä ja takavarikot tulee kohdistaa myös lääkemääräyksiin, joissa on merkkejä väärennyksestä tai muut asiakirjat, jotka oikeuttavat sellaiset henkilöt hankkimaan huumaus- tai psyykeen vaikuttavia aineita, joille ei ole annettu tätä oikeutta. Lisäksi tulee tarkastella kaikkia muita tapauksen ja olosuhteiden kannalta tärkeitä seikkoja, kuten rikollisten esineisiin jättämiä sormenjälkiä, joita voidaan käyttää paljastamaan vääriin todistajanlausuntoihin taipuvaiset epäillyt.

Huumausainerikoksia tutkittaessa etsitään oletetun syyllisen asuin- ja työpaikka, autotalli ja auto sekä muut tilat, joita on käytetty huumeitoiminnan ylläpitämiseen, huumeiden säilytykseen tai valmistukseen. Henkilöntarkastuksen yhteydessä tutkitaan pidätettyjen vaatteet tarkoin, mukaan lukien taskut, housuntaitteet ja muut paikat. Tämä on tärkeää osoitettaessa huumeiden kuuluvan tietyille henkilöille.

Huumeiden piilopaikkoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Niitä voi olla rakennettu palohälytysjärjestelmään, käytöstä poistettuihin putkistoihin, valaisinkatkaisimiin, pistorasioihin, sähköovikelloihin, kattokruunuihin, ilmastointilaitteisiin, sähkölaitteisiin, ovien onteloihin ja päällysteisiin, vuorilautoihin, oven- ja ikkunankahvoihin, keittiöastioihin, hillopurkkeihin, suolasäilykepurkkeihin, kaas- tai sähkölieden uuniin, talviaikaan lämpöpatereihin, pakastimiin, jääkaapin aluslevyihin ja muihin vastaaviin.

Seiniä tutkittaessa tulee kiinnittää huomiota tuoreisiin rappaus-, valkaisu- tai maalausjälkiin tai vastakiinnitettyihin tapetteihin tai lautoihin. Seinissä oleville piiloille on tyypillistä ontto ääni, jota ei kuulu muusta seinän osasta. Huumausaineet voivat olla piilossa myös talon viereisellä alueella, kuten puutarhan polkulaattojen alla, maahan kaivetuissa astioissa, piharakennuksissa tai roskakuopissa. Kotietsinnän yhteydessä on hyödyllistä käyttää koiraa ja koiranohjaajaa. Autosta tutkitaan ensin matkustamo, jonka jälkeen auton etu- ja takaosa.

Todistajista kuulustellaan tavallisesti ensimmäisinä rikoksen havainneita silminnäkijöitä, epäillyn pidätyksessä läsnä olleita todistajia ja huumekauppiaan paljastamiseksi ja pidättämiseksi tehtyihin operatiivis-etsinnällisiin toimiin osallistuneita poliisin työntekijöitä. Lisäksi kuulustellaan todistajia, jotka ovat olleet läsnä suoritettaessa prosessuaalisia ja etsinnällisiä toimenpiteitä, joiden aikana on löydetty ja takavarikoitu esinetodisteina merkitystä omaavia esineitä.

Näitä henkilöitä kuulusteltaessa selvitetään milloin, missä ja missä olosuhteissa heidät on kutsuttu osallistumaan prosessuaalisiin tai operatiivis-etsinnällisiin toimenpiteisiin. Mikä on heidän suhteensa epäiltyyn? Miten löydettyjen esineiden takavarikkoprosessi tapahtui ja mihin nämä esineet oli pakattu ja miten sinetöity. Mikä asiakirja tehtiin tässä yhteydessä, allekirjoitivatko kaikki paikalla olleet sen ja oliko kenelläkään mitään huomautettavaa, täydennettävää tai tarkennettavaa. Lisäksi on selvítettävä, mitä rikosteknisiä välineitä käytettiin ja mitkä ovat löydettyjen esineiden tunnusmerkit. Epäillyn käyttäytyminen prosessuaalisten tai muiden toimenpiteiden aikana tulee selvittää. Yrittikö epäilty hankkiutua eroon huumausaineesta? Miten epäilty selitti häneltä löytyneen huumausaineen tai operatiivis-etsinnällisten toimenpiteiden yhteydessä käytettyjen rahojen (valeosto) lähteen?

Sen jälkeen kun perustuslain 51. pykälä on selitetty epäillyn sukulaisille ja läheisille, tulee heiltä saada tietoja epäillyn elämäkerrasta ja kiinnostuksensa kohteista. Onko epäilty kertonut heille uudesta tavasta hankkia suuria rahasummia ja mikä tapa on kyseessä? Mikä on epäillyn luonne, temperamentti ja tuttavapiiri? Miten epäilty on käyttäytynyt viime aikoina? Onko epäilyllä henkilökohtaisia rahavaroja ja onko hän jollain tavalla auttanut perhettä tai muita kuulusteltavia? Vai onko epäilty ollut jatkuvasti rahapulassa ja

esimerkiksi myynyt perheen omaisuutta? Onko epäilty menestynyt hyvin jollakin tiedonalalla? Ovatko kuulusteltavat nähneet epäillyllä tai hänen tuttavillaan, jauhetta, tabletteja, nestettä ja mitä nämä ovat niistä sanoneet? Onko epäilty mahdollisesti valmistanut jotakin ainetta, ja jos on, niin miten hän on sitä käyttänyt, kenelle välittänyt?

Epäillyn kuulustelussa selvittävät asiat riippuvat epäilyistä rikollisista teoista ja pidätysshetkestä. Niinpä huumekaupasta pidätetyltä on kuulustelussa kysyttävä missä, milloin ja kenelle sekä missä olosuhteissa ja kuinka suuria määriä huumeita on kaupattu? Mitkä ovat olleet keskinäisten maksujärjestelyjen ehdot? Missä huumeita säilytettiin? Mistä, milloin ja keneltä epäilty on hankkinut huumeita? Huumausaineiden hankkimisesta pidätetty voi selvittää, mistä, milloin, keneltä, missä olosuhteissa, minkälaisia määriä, missä tarkoituksessa ja mitä huumeita hän on hankkinut? Lisäksi pitää selvittää, millä tavoin hän on huumeet saanut ja miten hän on niistä maksanut.

Huumausaineita kuljettaneelta epäillyltä tulee selvittää, milloin, missä, keneltä, missä olosuhteissa ja mihin tarkoitukseen hän on saanut huumeet? Kuka on huumeiden saaja? Miten huumeiden lähettäjä ja vastaanottaja ovat pitäneet yhteyttä? Mikä on ollut huumeiden toimitusreitti, pääte piste ja liikennevälineet, joilla huumeita on kuljetettu? Mitä huumeita on kuljettu ja mihin ne on pakattuina? Missä huumeita on säilytetty? Kuka on nähnyt huumeet, miltä ne näyttävät ja millainen on huumeiden kunto?

Huumausaineiden valmistajan kuulustelussa on selvittävä, mistä raaka-aineesta huumausaine on valmistettu ja mitä ainetta on käyttänyt esiasteena, reagenssina tai liuottimena? On myös selvittävä tarkasti, missä, milloin, keneltä, kuinka paljon, miten pakattuna ja kuinka usein epäilty on vastaanottanut kyseisiä aineita? Tiesikö henkilö valmistavansa huumausainetta ja mitä ainetta? Missä, milloin, kenen avulla ja millä tavalla hän on valmistanut huumausainetta? Mitä välineitä, astioita ja energialähteitä valmistuksessa on käytetty? Mistä on hän saanut selville valmistustavan? Kuinka paljon huumausainetta on valmistanut kerralla ja kuinka paljon sitä on valmistettu kaikkiaan? Miten ja kuinka suurina määrinä valmis huumausaine on pakattu? Miten huumausaineen myynti on järjestetty? Keneltä ja kuinka paljon henkilö on saanut rahaa huumausaineen valmistuksesta? Missä ja minkälaisina seteleinä käyttämättömät rahat ovat? Missä ovat raaka-ainejäämät ja tuotannossa syntyneet jätteet? Tietääkö epäilty mitään rikollisryhmän jäsenistä ja miten hänet on saatu rekrytoitua ryhmän jäseneksi?

On suositeltavaa ehdottaa kuulusteltavalle kuulustelupöytäkirjassa tai sen liitteessä, että hän itse kirjoittaa huumausaineiden valmistusprosessissa käytettyjen ja prosessin tuloksena saatujen yhdisteiden kemiallisten reaktioiden kaavat. Lisäksi valmistajaa tulee kuulustella kotietsinnän tai tarkastuksen aikana takavarikoiduista muistiinpanoista.

Huumekaupan välittäjää kuulustelussa tulee esittää seuraavanlaisia kysymyksiä. Kuka on järjestänyt rikollisryhmän? Kuka valmistaa huumeita ja kuka on antanut tehtäväksi huumausaineiden kuljetuksen? Mistä henkilö on saanut huumeen? Mikäli kyseessä on yksityisasunto, tulee huonejärjestys, sisustus ja mahdolliset naapurit selvitettävä. Kuka luovutti huumeet ja oliko joku muu läsnä huumeita luovutettaessa? Miten pakattuna henkilö sai huumausaineet ja pakattiinko ne uudelleen aineen salaamiseksi tai sen kuljetuksen helpottamaksi? Missä asutuskeskuksissa henkilö on ollut ja mitä hän on siellä tehnyt? Kuka maksoi toimitetun huumausaineen ja minkä summan epäilty välittäjä on saanut välityspalkkiona? Mitkä ovat muiden välittäjien sekä myös värvättyjen epäiltyjen nimet ja tuntomerkit? Onko toiminnassa käytetty kolmansien henkilöiden apua, jotka eivät ole epäilleet kuljettavan aineen liittyvän rikolliseen toimintaan? Onko tekijöillä ollut käytössä onnistuneesta kuljetuksesta kertova merkki? Millainen kyseinen merkki oli, kenelle se annettiin ja miten?

Tutkinnassa on myös selvitettävä käyttääkö epäilty itse huumausaineita tai psyykeen vaikuttavia aineita. Mikäli näin on, niin on selvitettävä, mitä aineita hän käyttää, miten ja kuinka kauan käyttö on jatkunut. Onko hän ollut hoidossa huumausaineriippuvuuden takia? Kuka on houkutelut hänet käyttämään huumeita?

Huumausainerikoksia tutkittaessa voidaan määrätä ja suorittaa myös useita erilaisia erikois- ja asiantuntijatutkimuksia, joita ovat kemiallinen tutkimus, fyysis-kemiallinen erikoistutkimus, käsialatutkimus, jälkien tutkimus, päihdeainetutkimus ja oikeuslääketieteellinen tutkimus.

Kemiallinen tutkimus kohdistuu erityisesti esinetodisteisiin, joita ovat esimerkiksi rikolliselta takavarikoidut alkuperältään tuntemattomat aineet, kuten huumeiden esiasteet, reagenssit, liuottimet, huumausaineet, muiden aineiden sekoitukset. Tutkinta tulee ulottaa myös rikoksentekevälaineisiin, joita voivat olla kemiallisessa laboratorioissa käytettävät astiat, kotitalousastiat, laboratorio- tai kotitalouslaitteet ja laitteet, joissa on jälkiä kemiallisista reagensseista. Lisäksi esineet, joissa on kuljetettu, myyty, lähetetty tai säilytetty huumeita, niiden esiasteita tai muita kemiallisia reagensseja tulee tutkia. Käytetyt pakkausmateriaalit ja välineistö, joissa on jälkiä huumeista ja kemiallisista reagensseista on tutkittava. Myös rikollisten vaatteisiin, jalkineisiin ja päähineisiin sekä käytettyihin ruiskuihin ja neuloihin voidaan kohdistaa kemiallinen tutkimus. Lopuksi on tutkittava myös erilaiset asiakirjat, joista esimerkiksi käy selville synteettisen huumeen valmistustapa.

Pakattaessa esineitä kemiallista tai muuta erikoistutkimusta varten tulee noudattaa seuraavia sääntöjä. Lääkeruiskujen neuloihin pannaan muovisuojukset tai ne suljetaan tiiviisiin alkuperäisen muodon säilyttäviin polietyleni- (muovi-) rasioihin, jotta tutkimuslaboratorioon kuljetettaessa ne eivät

aiheuta viranomaisille ruumiinvammaa. Jokainen kemiallinen aine pakataan erikseen ilmatiiviisti niin, että se ei pääse vuotamaan astiasta. Lasiastiat tulee pakata siten, että ne eivät pääse vahingoittumaan kuljetuksen aikana. Tähän käytetään laatikoita ja helposti särkyvien esineiden väliin pannaan vanua tai muuta pehmeää ainetta kuten puuvillaflanellia tai sideharsoa. Pakatut esineet sinetöidään ja niihin merkitään kuka, mihin asiaan liittyen, missä ja kenen läsnä ollessa on suorittanut takavarikon. Mikäli neste on kaadettu toisesta astiasta pakkausastiaan, tämä pitää käydä ilmi pakkaukseen kiinnitetystä lapusta tai etiketistä.

Takavarikoitujen mahdollisten esinetodisteiden kemiallisia tai muita erikoistutkimuksia silmällä pitäen voidaan esittää useita erilaisia tutkinnallisia kysymyksiä. Onko tutkittavien kohteiden joukossa huumausaineita? Mikäli näin on, niin mitä huumausaineita ja kuinka paljon? Onko takavarikoitujen kohteiden joukossa huumausaineiden valmistuksessa tarvittavia huumeiden esiasteita, reagensseja tai liottimia? Onko huumausaineen valmistus mahdollista takavarikoitujen laitteiden avulla? Onko takavarikoituissa laitteissa, astioissa tai pakkauksissa jälkiä huumausaineista, reagensseista tai niiden synteesin esiasteaineista? Sisältyykö takavarikoituihin muistiinpanoihin neuvoa tai ohjetta huumausaineen tai sen esiasteen tuottamisesta? Mitä huumausainetta ja mitä määriä voidaan tehdä takavarikoidusta raaka-aineesta?

Fyysis-kemiallinen erikoistutkimus määrätään suoritettavaksi siinä tapauksessa, että samaa huumausainetta on takavarikoitu eri ihmisiltä tai on syytä olettaa, että sama huumausaine on siirtynyt henkilöltä toiselle. Fyysikkemiallinen erikoistutkimus pyrkii vastamaan samoihin kysymyksiin kuin kemiallinenkin tutkimus. Tämän lisäksi se pyrkii vastaamaan kysymykseen, onko eri ihmisiltä tai eri huoneista takavarikoituilla huumausaineilla sama lähde. Tällä hetkellä kyseisen vertailevan tutkimuksen metodeja ei ole kehitetty läheskään kaikille huumausaineille. Synteettisten huumeiden osalta tällaisia tutkimusmetodeja on vain fensykliinille ja fenadonille. Jos eri lähteistä takavarikoidaan huumetabletteja, niin on tarkoituksenmukaista tutkia, ovatko ne valmistettu samalla puristusmuotilla.

Grafologinen eli käsialatutkimus voidaan määrätä suoritettavaksi, jos on tarpeen varmentaa käsinkirjoitettujen tekstien kirjoittajan henkilöllisyys, esimerkiksi huumesynteesikaavojen tekijä. Jälkien tutkimus voidaan määrätä suoritettavaksi esimerkiksi tutkittaessa uudelleenjuotettuja huumeampullien kärkiä. Tällöin halutaan selvittää, millä tavalla kärjet on juotettu. Onko kärkiä juotettu uudestaan, ja mikäli on niin, millä lailla uudelleen juottaminen on tapahtunut? tutkittaessa takavarikoituja huumausainepakkauksia ja pakkausmateriaalin käytettyjä osia halutaan usein selvittää, muodostivatko paperi-, folio-, muovi- ja muut pakkaukset, pakkausaihiot tai pakkausmateriaalista leikatut osat aikaisemmin yhden kokonaisuuden

Päihdeainetutkimus eli narkologinen tutkimus tulee määrätä tehtäväksi aina, kun henkilö on päihdehuoltoon erikoistuneen lääkärin rekisterissä. Päihdeainetutkimus tulee määrätä tehtäväksi myös silloin, kun asiassa on tullut ilmi tietoja siitä, että epäilty (syytetty) on väärinkäyttänyt huumausaineita pitkän aikaa, vaikka henkilö ei olisikaan päihdehuoltolääkärin rekisterissä.

Oikeuslääketieteellinen tutkimus määrätään suoritettavaksi tutkittaessa huumausaineiden aiheuttamia myrkytyksiä, jotka ovat johtaneet ruumiinvammaan tai kuolemaan. Tällainen tilanne voi seurata esimerkiksi kun on hoidettu käyttämään huumeita tai kun huumetta on käytetty ruumiinvamman aiheuttamiseen tai henkilön surmaamiseen. Tavallisesti tutkintaa kiinnostaa, mikä on ruumiinvammojen tai kuoleman syy? Onko ruumissa joitakin tiettyjä huumausaineita? Onko joidenkin tiettyjen huumausaineiden käyttö voinut johtaa ruumiinvammiin tai kuolemaan? Onko henkilön kehossa injektiojälkiä ja kuinka vanhoja ne ovat?

3 HUUMAUSAINERIKOSTEN ENNALTA-EHKÄISY VENÄJÄLLÄ

Huumeiden tarjonnan vähentämisen osalta Venäjän valtion huumeidenvastaisella politiikalla on useita tavoitteita. Ensiksi pitää luoda tehokas puolustusjärjestelmä estämään huumausaineiden laiton tuonti ulkomailta Venäjälle. Toiseksi huumausaineiden maansisäisen laittoman tuotannon, raaka-ainepohjan, kuljetuksen ja levittämisen infrastruktuuri tulee tuhota. Laillisten huumausaineiden ja psyykeen vaikuttavien aineiden, niiden esiasteiden kuten myös voimakasvaikutteisten aineiden pääsy laittomille markkinoille pitää estää. Tärkeää on myös huumausainerikollisuuden taloudellisen perustan horjuttaminen ja rikollisten yhteistoiminnan estäminen kansainvälisen huumausainekaupan kanssa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä huumausainerikoksia edesauttavaan lahjontaan perustavien suhteiden tuhoaminen. Uusia psykoaktiivisia aineita ei pidä päästää markkinoille.

Edellisten tavoitteiden toteuttamiseksi on suunnitteilla erilaisia muutoksia lainsäädäntöön. Muutokset edellyttävät ankarampaa hallinnollista vastuuta huumausaineiden laittomasta käytöstä ja ankarampaa rikosoikeudellista vastuuta huumausainerikoksista, muiden muassa huumeiden myynnistä rangaistuslaitoksissa.

Kansalliseen huumeiden kysynnän vähentämiseen tähtäävään ohjelmaan sisältää monia erilaisia toimintalojkoja. Ensinnäkin huumetilannetta pitää tutkia ja arvioida federaation hallintoalueilla ja Venäjällä yleensä. Tämä edellyttää huumeiden, alkoholin ja tupakan käytön alueellisia ja kunnallisia seurantatutkimuksia, joiden tarkoitus on tuottaa tietoa ennaltaehkäisevien toimien suunnittelua varten. Tätä tavoitetta toteuttaa Pietarissa vuosina 2009–2012 toimeenpantu päämääräohjelma ”Huumeiden väärinkäytön ja huumausainerikosten vastaiset kokonaisvaltaiset toimenpiteet”. Toiseksi päihteiden väärinkäyttäjien hoitoa ja kuntousta tulee kehittää. Kolmanneksi päihteiden käytön ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin tulee kiinnittää huomiota. Päihteiden väärinkäytön ja siihen liittyvän rikollisuuden ennalta ehkäisyyn tulee luoda valtiollinen järjestelmä. Yleinen ja henkilökohtainen ennalta ehkäisevä työ tulee järjestää osana eri oppilaitosten kasvatustyötä. Esimerkiksi voidaan ottaa käyttöön pakollinen oppikurssi, jonka avulla ehkäistään aineriippuvuuteen johtavaa huumausaineiden käyttämistä, perehdytetään lakiasioihin sekä tuetaan oppilaiden henkistä ja moraalista kasvua.

Ennaltaehkäisevää työtä on myös väestön terveyden vahvistaminen, sairastuvuuden alentaminen ja terveeseen elämäntapaan kannustavien olosuhteiden luominen informoimalla väestöä psykoaktiivisten aineiden väärinkäytön haittavaikutuksista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että valtioelimet ja joukkotiedotusvälineet osallistuvat aktiivisesti ja järjestelmällisesti nuorison

päihde- ja aineriippuvuutta, alkoholismia, tupakointia ja huumauserikollisuutta ehkäisevään työhön, antamalla perheille sosiaalista, psykologista ja pedagogista tukea. Tällaisella tuella on huomattava vaikutus henkilön arvo-
maailman muovautumiseen.

On luotava järjestelmä, jonka avulla huumeiden käyttäjät paljastuvat jo varhain. Näin ennalta ehkäisevä työ voidaan kohdentaa tarkemmin tiettyihin riskiryhmiin tai henkilöihin. Järjestelmä edellyttää pakollista huumeitestausta, joka on kallista ja ongelmallista. Ensinnäkin testi havaitsee huumeet vain rajallisen ajan ja testiä voidaan huijata monilla tavoilla. Toiseksi koulutusjärjestelmä ei ole valmis työhön huumeita käyttävien nuorten kanssa. Kolmanneksi henkilöiden anonymiteettiä voi olla vaikea suojata. Neljänneksi yhteistyö perheen, koululaitoksen, terveydenhuolto- ja lainvalvontaviranomaisten kanssa voi olla ongelmallista. Joka tapauksessa on tarpeen parantaa erilaisiin riskiryhmiin kuuluviin henkilöihin kohdistuvia ennaltaehkäisytoimia. Samalla on tutkittava ja otettava käyttöön kaikkein tehokkaimmiksi todetut ennalta ehkäisevän työn muodot. Tutkivan ja kehittävän toiminnan tarkoitus on antaa Venäjän federaation hallintoalueiden viranomaisten ja paikallishallintoviranomaisten toiminnalle metodista tukea järjestää päihteiden käytön ja huumauserikosten ehkäisemiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Venäjän federaation vuoteen 2020 ulottuvan valtiollisen huumeidenvastaisen strategian mukaisesti ennalta ehkäisevää työtä toteuttavat useat viranomaistahot. Mukana ennalta ehkäisevässä työssä ovat Valtion huumeidenvastainen komitea, Venäjän federaation hallintoalueiden ja paikallishallintoalueiden huumeidenvastaiset komiteat, Venäjän federaation huumevalvontavirasto FSKN ja Venäjän terveys- ja sosiaalisen kehityksen ministeriö. Lisäksi mukana toiminnassa on kaikki muut liittovaltion toimeenpanovallan elimet, jotka toteuttavat huumauserikosten ja huumausaineiden esiasteilla tehtävien rikosten vastaista toimintaa sekä huumeiden ei-lääketieteellisen käytön ehkäisytoimintaa Venäjän federaation presidentin ja hallituksen antamien valtuuksien mukaisesti. Merkittäviä tahoja ovat myös valtiovalnan ylimpien toimeenpanovaltaa käyttävien elinten johtajat, jotka johtavat huumeidenvastaista toimintaa sekä liittovaltion hallintoalueiden (subjektien) ja paikallishallinnon toimeenpanovallan elimet.

Kansalaisjärjestöillä ja uskonnollisilla järjestöillä on myös oikeus osallistua huumeita käyttävien henkilöiden kuntoutukseen ja huumeiden ei-lääketieteellistä käyttöä ennaltaehkäisevään toimintaan. Venäjän federaation huumeidenvastaisen strategisena tarkoituksena on saada ihmiset suhtautumaan kielteisesti psyykeaktiivisten aineiden laittomaan käyttöön ja kauppaan sekä vähentää huumausaineiden kysyntää huomattavasti. Tähän päämäärään päästään aktiivisen huumeidenvastaisen tiedotuksen ja laittoman huumemainonnan vastaisen toiminnan keinoin. Väestön tietoisuutta tulee

lisätä huumeidenkäytön kielteisistä vaikutuksista ja seuraamuksista, joita osallistuminen huumerikollisuuteen aiheuttaa. Joukkoviestimissä tulee harjoittaa järkevää tiedotuspolitiikkaa. Riskiryhmille suunnattua toimintaa tulee järjestää työ- ja opiskelupaikoilla. Samalla tulee kehittää järjestelmää, joka jo varhaisessa vaiheessa paljastaa laittomat huumeiden käyttäjät, esimerkiksi vuosittaisen terveystarkastuksen avulla. Vapaaehtoisten huumeiden vastaista työtä tekevien nuoriso- ja kansalaisjärjestöjen toiminnan kehittymiselle ja kannustamiselle pitää luoda hyvät olosuhteet. Kouluikäisten lasten, heidän vanhempiansa ja opettajiensa henkistä vastustuskykyä huumeiden käytön suhteen pitää vahvistaa.

Venäjällä ja erityisesti Luoteisessa liittovaltion hallintopiirissä käytössä olevan huumerikollisuuden ennaltaehkäisyjärjestelmän perusteella voi todeta, että liittovaltion hallintoalueilla on huomattavia huumeidenvastaisen työn mahdollisuuksia. Nämä mahdollisuudet liittyvät ennaltaehkäisevän työn järjestämiseen, teknologiaan, resursseihin, tieteellisiin metodeihin ja lainsäädäntöön. Pääasiallisen työn kriminologisen ennaltaehkäisyn osalta tekevät lainvalvontaviranomaiset, ennen kaikkea Venäjän sisäasianministeriö ja Venäjän huumevalvontavirasto, ja lääketieteelliset laitokset.

Päihteidenkäytön lääketieteellinen valvonta kuuluu valtion väestön terveyttä ylläpitävien ja edistävien toimenpiteiden piiriin. Tässä yhteydessä on erityisesti mainittava nuoriso, joka tavallisesti on etuoikeutetussa asemassa valtion politiikassa. Valvontatoiminnasta vastaa valtion terveydenhoitojärjestelmä, joka käsittää ennaltaehkäisevän, varsinaisen ja kuntouttavan hoidon laitokset, apteekit, hygienia- ja epidemiavalvonnan, teollisuuslaitokset ja vaakuuslaitokset.

Edellä mainittujen laitosten pääasiallisia toimintamuotoja asuinpaikoilla ovat riskiryhmien selvittäminen ja niihin kuuluville annettava neuvonta ja huumeiden vaikutuksen alaisina oleville alaikäisille ympäri vuorokauden auki oleva hoitovastaanotto. Laitokset antavat myös huumeriippuvaisten perheenjäsenille henkistä tukea ja sairaiden neuvontaa. Terveydenhoitolaitokset järjestävät terapiaa lapsille ja nuorille sekä tukevat hoidon läpikäyneitä potilaita lääkinnällisesti ja sosiaalisesti.

Nyky-Venäjän ennaltaehkäisevässä työssä koulutusjärjestelmä on ensisijaisen huomion kohde. Asiantuntijoiden mukaan juuri oppilaitokset ovat tänään niitä paikkoja, joissa ensikosketus psykoaktiivisiin aineisiin tapahtuu. Alaikäisten ja nuorten keskuudessa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä vaikeuttavat edelleen monet seikat, ennen kaikkea puutteellinen tiedonsaanti sekä puutteelliset taloudelliset ja henkilöstöresurssit.

Nuorison vapaa-ajan, lomien ja työpaikkojen järjestämisessä on edelleenkin ongelmia. Valtion tilastojen mukaan tällä hetkellä yli kolmanneksella nuorista on mahdollisuus käyttää järjestettyjä terveyspalveluja. Suurille lap-

si- ja nuorisojoukoille tarkoitettu kesäleiritoiminta on selvästi riittämätöntä. Vapaa-ajan, kuten esimerkiksi kesäleiritoiminnan tukeminen valtion taholta aiheuttaa epäilemättä yhteiskunnalle kuluja. Parhaiten vapaa-ajan ympäristöt ovat kehittyneet taloudellisesti vahvoissa ja pitkälle kaupungistuneissa oloissa. On huomattava, että nuorison huumerikollisuuden valvonta ja ennalta ehkäisy koulujärjestelmän puitteissa ei ole vakava haaste ainoastaan Venäjällä, vaan myös länsimaissa.

Huumeidenvastaisessa toiminnassa tärkeää on myös valtion nuorisopolitiikka alueellisella ja paikallisella tasolla. Tämä politiikka sisältää kolme toimijaryhmää, jotka ovat nuorisopolitiikasta vastaavien elinten alaiset laitokset, lapsityön kansalaisyhdistykset ja eri paikkakunnilla sosiaalista työtä tekevät järjestöt. Venäjän federaation hallintoalueilla (subjekteissa) toimii monialalaitoksia, joista nuori perhe saa sosiaalista ja psykologista apua sekä tietoja ja tarvittavia papereita. Monialalaitosten palveluihin kuuluu myös oikeusopillinen neuvonta, auttava puhelin ja nuorten työnvälitys. Nämä laitokset ovat huomattavasti enemmän suuntautuneita huumerikollisuuden ehkäisyyn vaikeiden nuorten kanssa kuin esimerkiksi täydennyskoulutuslaitokset ja -koulut. Monialalaitoksissa voi toimia esimerkiksi seuraavia osastoja: tietojenkäsittelytekniikan osasto, metodien ja analyysien osasto, sosiaalisen sopeutumisen osasto, työnvälitysosasto, innovatiivisten projektien ja ohjelmien osasto, yhdistysten yhteistyön osasto, kansalais- ja isänmaallisen kasvatuksen osasto, luovan työn projektien ja ohjelmien osasto, lehdistökeskus ja opiskelijoiden työjoukkojen päämaja. Luonnollisesti näiden keskusten toiminta suuntautuu kaikkeen nuorisoon, mutta koululaiset käyttävät niiden palveluja huomattavassa määrin. Melkein puolet kaikista tapahtumiin ja ohjelmiin osallistuneista nuorista on alle 14-vuotiaita.

Myös vapaaehtoisjärjestöjen paikallisesti tekemä sosiaalityö on merkittävää. Vaikka tämä valtion on alueellisen nuorisopolitiikan vähiten kehittynyt osa, niin sillä on kuitenkin suuret mahdollisuudet. Tällaisen työ käsittelee nuorten ammatinvalinnanohjauksen, lasten sosiaalityön mm. lastenkodeissa ja parantoloissa. Työhön kuuluu luonnollisesti myös aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö ja -koulutus. Lisäksi tärkeä osa vapaaehtoisjärjestöjen paikallistoimintaa on nuorten vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan kehittäminen esimerkiksi leirejä tukemalla, myönteistä kuvaa luomalla ja erilaisten vapaaehtoisuuden mallien edistämällä.

Venäjällä on myös saatu huomattava määrä kokemusta päihderiippuvaisien tukemisesta ongelmissaan uskonnollisen työn avulla. Esimerkkinä voidaan mainita Henkisen huolenpidon keskus (Dušepopečitel'skij centr), jolla on päihderiippuvaisen nuorison kuntoutusohjelma. Se perustuu käsitykseen, että päihderiippuvaisuus on seurausta syntisestä elämäntavasta. Toiminta on suunnattu ortodoksista uskoa tunnustaville tai niille, jotka haluavat

oppia tuntemaan ortodoksisen uskon ja sen avulla päästä eroon taudistaan. Kuntoutusohjelman tarkoitus on auttaa eroon päihderiippuvuudesta, saada aikaan henkilön moraalinen uudelleensyntyminen, joka johtaa perheiden muodostamiseen ja täysiarvoisten kansalaisten yhteiskuntaan. Ohjelmaa toteutetaan yhdessä papiston sekä ortodoksisen lääkäreiden, psykologien ja pedagogien kanssa.

Vaikka sisäasiainministeriö ei olekaan pääasiallinen huumeidenvastaisen toiminnan toteuttaja, se paljastaa vuosittain yli 50 % huumeidenrikoksista. Venäjän huumevalvontavirasto FSKN on erityistoimivallan omaava federatiivinen toimeenpanovallan elin, joka toimivaltansa rajoissa toteuttaa huumeisiin, psykeen vaikuttaviin aineisiin ja näiden esiasteisiin liittyvän rikollisuuden vastaisia toimia. FSKN myös koordinoi federatiivisten toimeenpanovallan elinten ja Venäjän federaation hallintoalueiden toimeenpanovallan elinten huumeisiin, psykeen vaikuttaviin aineisiin ja näiden esiasteisiin liittyvän rikollisuuden vastaisia toimia. Tällä hetkellä Venäjän huumevalvontavirasto FSKN ja Venäjän sisäasiainministeriö ovat pääasialliset lainvalvontaviranomaiset, jotka toteuttavat nuorison huumerikollisuutta estäviä toimia.

Tiettyjä tehtäviä hoitavat muutkin elimet, muiden muassa Venäjän rangaistusvalvontavirasto FSIN. Valtion huumeidenvastaisen komitean vuoden 2010 tietojen mukaan Venäjän federaatiossa huumerikoksista annettujen ehdollisten tuomioiden osuus oli 47 % kaikista tuomioista. Huumeidenkäytön syyistä 56 % saa ehdollisen tuomion, eli pääsee vapauteen. Näin heistä tulee sisäasiainministeriön ja huumevalvontaviraston ennaltaehkäisevän toiminnan kohteita.

Venäjän federaation hallintoalueilla toimii myös huumeidenvastaisia komissioita, jotka toteuttavat useita tehtäviä huumeisiin, psykeen vaikuttaviin aineisiin ja näiden esiasteisiin liittyvän rikollisuuden torjunnassa. Huumeiden vastaiset komissiot osallistuvat hallintoalueellaan valtion politiikan muovaamiseen ja toteuttamiseen sekä valmistelevat huumeidenvastaisen komitean puheenjohtajalla esityksiä, miten lainsäädäntöä voidaan parantaa. Samalla ne koordinoivat alueellisten federatiivisten toimeenpanovallan elinten ja hallintoalueen toimeenpanovallan elinten toimintaa sekä järjestävät niiden yhteistoimintaa paikallishallintoelinten, yhdistysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Ne kehittävät toimenpiteitä, jotka tähtäävät huumerikollisuuden ennaltaehkäisyyn ja alueellisten toimintaohjelmien toteuttamisen tehostamiseen. Komissioiden tulee myös analysoida toimeenpanovallan elinten ja paikallishallintoelinten toiminnan tehokkuutta ja yhteistyötä muiden hallintoalueiden kanssa. Komissiot käsittelevät ehdotuksia, joilla lisätään avustusta päihderiippuvaisten kuntouttamiseen sekä huumeidenrikollisuuden vastaista taistelua käyvien henkilöiden tukemiseen. Huumeidenvastaiset komissiot hoitavat myös muut Venäjän lainsäädännön edellyttämät tehtävät.

Venäjän federaation hallintoalueiden huumeidenvastaiset komiteat, jotka sijaitsevat liittovaltion luoteisen hallintopiirin alueella tekevät ehdotuksia rikoslainsäädännön täydentämisestä Venäjän federaation hallintoalueen huumeidenvastaisia komiteoita koskevan asetuksen 14. pykälän mukaisesti. Täydennysehdotukset koskevat esimerkiksi Venäjän federaation rikoslain pykälän 228.1 täydentämistä uudella kohdalla, joka määrää korotetun vastuun huumausaineiden, psyykeen vaikuttavien aineiden tai vastaavien myynnistä rangaistus- ja oppilaitoksissa, urheilukohteissa ja tiloissa joita käytetään huvitilaisuuksiin ja vapaa-ajan viettoon. Toinen täydennysehdotus koskee Venäjän federaation rikoslain pykälää 234 koskien rikosoikeudellista vastuuta voimakasvaikutteisten aineiden suurimittaisesta laittomasta hallussapidosta.

Nuorison huumausainerikoksia ennakolta ehkäisevää työtä tekeviä tahoja toiminnasta voidaan voimme tehdä seuraavia päätelmiä. Ennaltaehkäisevän työn pääasiallinen kohderyhmänä ovat olleet alaikäiset nuoret. Koska psykoaktiivisten aineiden käytön aloittamisikä on alentunut, niin ennaltaehkäisevää työtä tulee aloittaa jo kuudennesta ikävuodesta alkaen, jolloin lapset voidaan totuttaa jo varhain terveeseen elämäntapaan. Mikäli tämä vaihe aloitetaan liian myöhään, se vaikuttaa kielteisesti ennaltaehkäisevän työn tuloksiin. Lasten ja nuorten parissa tehtävän huumeidenvastaisen toiminnan keskeisiä kohteita ovat koulumaailma sekä vapaa-ajan- ja lomanviettopaikat. Koulut, lääkintälaitokset, kirkko, kansalaisjärjestöt ja lainvalvontaviranomaiset tulee lisätä keskinäistä tiedonvaihtoa sekä innovatiivisten venäläisten ja ulkomaalaisten ennaltaehkäisevän työn käytänteiden levittämistä.

LIITTEET

Liite 1. Huumausainerikoksiin liittyvä keskeinen käsitteistö

1. *Huumausainerikokset, psykotrooppisiin aineisiin ja niiden esiasteisiin liittyvät rikokset* on rikosryhmä, joka käsittää huumaus- tai psykotrooppisten aineiden laittoman valmistuksen, hankinnan, hallussapidon, kuljetuksen ja myynnin sekä näiden aineiden varastamisen tai hankkimisen kiristämällä sekä kasvatuskiellossa olevien huumaavaa ainetta sisältävien kasvien viljelyyn.
2. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden laittomalla hankkimisella ilman myyntitarkoitusta* tarkoitetaan Venäjän federaation valvonnan alaisten huumaus- tai psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden haltuun saamista millä tahansa tavalla, mukaan lukien osto, lahjaksi saaminen, maksu tehdystä työstä tai palvelusta, saanti velan maksuna, vaihto muihin tavaroihin ja esineisiin sekä löydetyn omiminen. Laittoman hankkimisen piiriin kuuluvat myös näiden aineiden saaminen maatalous- tai muiden yritysten mailta, yksityisten kansalaisten palstoilta samoin kuin vartioimattomilta kylvöpellon sadoilta sadonkorjuun jälkeen keräämällä saadut huumekasvien jäänteet.
3. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden laittomalla hallussapidolla ilman myyntitarkoitusta* tarkoitetaan toimia, jotka liittyvät näiden aineiden laittomaan omistukseen, mukaan lukien omaa käyttöä varten (näiden aineiden pitäminen mukana, rakennuksessa, kätköpaikassa tai muussa paikassa).
4. *Laittomalla kuljettamisella* tarkoitetaan henkilön tahallisia toimia tämän kuljettaessa ilman myyntitarkoitusta huumausaineita, psykotrooppisia aineita tai niitä vastaavia aineita paikasta toiseen, myös saman asutuskeskuksen sisällä, käyttäen mitä tahansa kuluneuvoa tai mitä tahansa kuljetukseen soveltuva välinettä rikkoen samalla mainittujen välineiden ja aineiden kuljetusta koskevia sääntöjä, jotka on määritelty liittovaltion laissa ”Huumaus- ja psykeen vaikuttavista aineista”. Kuljetettaessa aineet voivat olla piilotettuina esimerkiksi erityisesti tätä tarkoitusta varten kuluvälineeseen, matkatavaroihin tai vaatteisiin tehtyihin kätköihin kuten myös henkilön tai eläimen kehon onkaloihin.
5. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden laittomalla valmistuksella ilman myyntitarkoitusta* tarkoitetaan Venäjän federaation lainsäädännön vastaisia tahallisia

tekoja, joiden tuloksena huumaavia aineita sisältävistä kasveista, lääke-, kemiallisista tai muista aineista on saatu yhtä tai useampaa käyttövalmista huumausainetta, psykotrooppista ainetta tai niitä vastaavaa ainetta.

6. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niitä vastaavien aineiden laittomalla jalostuksella ilman myyntitarkoitusta* tarkoitetaan Venäjän federaation lainsäädännön vastaisia tahallisia toimia, joilla raffinoidaan (puhdistetaan vieraista lisäaineista) yhtä tai useampaa huumausainetta tai psykotrooppista ainetta sisältävä kiinteä tai nestemäinen seos. Niillä tarkoitetaan myös toimia, joilla lisätään tällaisen seoksen (valmisteen) huumausainepitoisuutta tai sen psykotrooppisen aineen pitoisuutta, sekä toimia, joilla tällaiseen seokseen lisätään muita farmakologisesti aktiivisia aineita tarkoituksena lisätä niiden aktiivisuutta tai voimistaa niiden vaikutusta elimistöön. Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja niitä vastaavien aineiden hienontamisen, kuivaamisen, hankaamisen tai liuottamisen vedellä ilman muuta käsittelyä höyryttämällä, raffinoimalla, sublimaation avulla tai muilla vastaavilla keinoilla, joiden tuloksena aineen kemiallinen rakenne ei muutu, ei voida katsoa olevan huumausaineiden valmistamista tai jalostamista.
7. *Huumausaineet* ovat alkuperältään luonnollisia tai synteettisiä aineita, valmisteita, tai kasveja, jotka on mainittu huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden luettelossa ja jotka ovat valvonnanalaisia aineita Venäjän federaatiossa maan lakien ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti, mukaan lukien YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimus.
8. *Huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden laittomalla käytöllä* tarkoitetaan näiden aineiden käyttöä ilman lääkärin määräystä.
9. *Huumausaineiden jalostuksella tarkoitetaan* toimia, joiden tarkoituksena on puhdistaa aine vieraista lisäaineista, lisätä valmisteiden huumausaine-, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden pitoisuutta kuten myös toimia, joiden tarkoituksena on tuottaa yhden huumaus- tai psykotrooppisen aineen tai niiden esiasteen pohjalta toista huumaus-, psykotrooppista ainetta tai niiden esiastetta tai aineita, jotka eivät ole huumaus-, psykotrooppisia aineita tai niiden esiasteita.
10. *Huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden esiasteet* ovat aineita, joita usein käytetään huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden tuotannossa, valmistuksessa ja jalostuksessa ja jotka

on mainittu Venäjän federaation valvonnanalai-
sten huumaus-,
psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden luettelossa maan lakien ja kansainvälisten sopimusten kuten YK:n vuoden 1988 huumaus- ja psykotrooppisten aineiden vastaisen yleissopimuksen mukaisesti.

11. *Huumausaineiden väärinkäytön ennaltaehkäisy* käsittää kaikki politiikkaan, talouteen, oikeuslaitokseen, sosiaali- ja lääkintähuoltoon, pedagogiikkaan, liikuntaan ja urheiluun liittyvät sekä muut toimet, joiden tarkoitus on estää huumausaineiden väärinkäytön alkaminen ja leviäminen.
12. *Psykotrooppiset aineet* ovat alkuperältään joko synteettisiä tai luonnollisia aineita, valmisteita tai luontoaineita, jotka on mainittu valvonnanalai-
sten huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden luettelossa ja jotka ovat valvonnanalai-
sista aineita Venäjän federaatiossa maan lakien ja kansainvälisten sopimusten, muiden muassa psykotrooppisia aineita koskevan YK:n vuoden 1971 yleissopimuksen mukaisesti.
13. *Huumaus- ja psykotrooppisia aineita vastaavat aineet (analogit)* ovat Venäjän federaatiossa kiellettyjä alkuperältään synteettisiä tai luonnollisia aineita, joita ei ole mainittu valvonnanalai-
sten huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden luettelossa ja joiden kemiallinen rakenne ja ominaisuudet ovat samankaltaiset huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kemiallisen rakenteen ja ominaisuuksien kanssa ja jotka saavat aikaan huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kaltaisen psykoaktiivisen vaikutuksen.
14. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja niitä vastaavien aineiden laittomalla tuotannolla* ymmärretään Venäjän federaation lainsäädännön vastaisia tahallisia toimia, joiden tarkoituksena on saada sarjaluontoisesti näitä aineita kasveista, kemiallisista tai muista aineista. Tällaista on esimerkiksi tuotanto, jossa käytetään erityistä kemiallista tai muuta laitteistoa tai huumaus- tai psykotrooppisten aineiden tuotanto tähän tarkoitukseen erityisesti varustetussa paikassa tai huumausaineen valmistaminen annospakattuina erinä. Tuotannon määrällä ei ole merkitystä tekojen luokittelemiseksi toteutuneeksi rikokseksi rikoslain pykälän 228.1. ensimmäisen kohdan mukaisesti.
15. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja niitä vastaavien aineiden laittomalla myynnillä ja levityksellä* tarkoitetaan mitä tahansa joko korvausta vastaan tai ilman korvausta tapahtuvaa luovuttamista muille henkilöille (myymällä, lahjoittamalla, vaihtamalla, velan maksuna, lainaksi antamalla jne.) kuten myös muita

realisointikeinoja, esimerkiksi injektioiden antamista. Kuitenkaan laittomana myyntinä ja levityksenä ei voida pitää henkilön toiselle henkilölle antamaa huumausaine- tai psykotrooppisen aineen injektiota, mikäli väline tai aine kuulu itse käyttäjälle ja injektio annetaan hänen pyynnöstään, tai mikäli aineet ovat yhteiseen käyttöön ja ne on yhdessä hankkineet käyttäjä ja henkilö, joka antaa injektion, tai mikäli huumausaine tai psykotrooppinen aine annetaan lääkinnällisistä syistä.

16. *Laittomalla lähettämisellä* ymmärretään toimia, joilla lähettäjä toimittaa huumaus- tai psykotrooppisia aineita niiden vastaanottajalle, silloin kun nämä toimet tehdään ilman lähettäjän välitöntä osallistumista. Lähettäminen voi tapahtua postilähetyksinä, paketeina, matkatavaroissa postin, ilmakuljetuksen tai muun kuljetusmuodon avulla, kuten myös toimituksena kuriirin avulla, mikäli viimeksi mainittu ei ole tietoinen lähetyksen todellisesta luonteesta tai tee sitä sopimuksessa lähettäjän kanssa. Rikoslain pykälän 228.1 mukaisesti henkilön vastuu suoritetusta rikoksesta alkaa mainittuja välineitä tai aineita sisältävän kirjeen, paketin, matkatavaroitten tai muun vastaavan lähettämishetkestä riippumatta siitä, saako vastaanottaja lähetyksen.
17. *Huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laillisella kaupalla* tarkoitetaan kasvien viljelyä, sallittujen ja Venäjän federaation lainsäädännön mukaisesti valvonnalaisten huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kehittelyä, tuotantoa, valmistusta, jalostusta, hallussapitoa, kuljetusta, lähetystä, myyntiä, realisointia, jakamista, hankkimista, käyttöä, tuontia Venäjän federaation tullialueelle, vientiä Venäjän federaation tullialueelta ja tuhoamista.
18. *Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden, laitteiston, välineiden ja kasvien kadolla* tarkoitetaan niiden poistumista laillisesta hallinnasta tai käytöstä tai sellaista laitteiston tai välineiden vahingoittumista, joka estää jatkossa niiden käytön ensisijaisen käyttötarkoituksen mukaisesti, mikäli vahingoittuminen johtuu asiaankuuluvien sääntöjen noudattamisesta vastanneen henkilön rikkomuksista.
19. *Viljelykiellossa olevien huumekasvien kylvöllä* ymmärretään siementen tai taimien istutusta ilman asianmukaista lupaa mihin tahansa maa-alaan, myös maatalouskäyttöön tarkoitettuun maahan (esimerkiksi puutarha- ja kasvimaapalstat, kasvihuoneet), viljelemättömänä olevaan maahan kuten myös kukkaruukuissa, laatiakoissa tai muissa vastaavissa olevaan multaun. Rikoksen katsotaan tulleen suoritetuksi kylvöhetkellä riippumatta siitä, lähtevätkö

- kasvit kasvamaan. Niiden kasvattamisella ymmärretään kylvöjen ja oraiden hoitoa, jonka tarkoituksena saada kasvit kypsymään.
20. *Huumekasvien viljely* tarkoittaa toimia, joiden tarkoitus on luoda erityisolosuhteet huumekasvien kylvölle ja kasvatukselle, näiden kasvien istutusta ja kasvatusta, kasvatusteknologian ja uusien lajien kehittämistä sekä satoisuuden ja sääolosuhteiden keston lisäämistä. Huumekasvien laitton viljely tarkoittaa huumekasvien viljelyä, joka rikkoo Venäjän federaation lakeja.
 21. *Huumeluolan järjestämisellä* tarkoitetaan asutun tai asumattoman tilan etsimistä, hankintaa tai vuokraamista, tämän tilan rahoittamista, korjausta ja kunnostusta erilaisin toimin, joiden tarkoituksena on saada tila siihen kuntoon, että useat henkilöt voivat käyttää siellä huumausaineita, psykotrooppisia aineita tai niitä vastaavia aineita.
 22. *Huumeluolan ylläpidolla* tarkoitetaan, että henkilö on varannut ja/tai kunnostanut tilan ja tahallisesti käyttää sitä huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden nauttimistarkoituksessa, maksaa kulut, jotka liittyvät huumeluolan olemassaoloon tai tilan käyttöön (vuokran maksaminen sen käytöstä, käyttöaikojen järjesteleminen, turvapalvelujen järjestäminen tms.). Lain mukaan huumeluolan ylläpito lasketaan toteutuneeksi rikokseksi vain, jos tilaa on käyttänyt sama henkilö tai eri henkilöt usean kerran huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden nauttimiseen. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä, onko syyllinen tavoitellut omaa etua vai toiminut muista syistä.
 23. *Laittomalla huume- tai psykotrooppisen aineen lääkemääräyksen antamisella* tarkoitetaan lääkemääräyksen kirjoittamista ja antamista ilman, että se on tarpeen sairauden hoitamiseksi.
 24. *Muu huomattava vahinko*, joka aiheutuu voimakasvaikutteisten tai myrkyllisten aineiden (rikoslain pykälän 234 neljäs kohta) valmistamista, hankintaa, hallussapitoa, kirjanpitoa, myyntiä, kuljetusta tai lähettämistä koskevien määräysten rikkomisesta, voi näkyä henkilön pitkäaikaisena sairautena, ympäristön myrkytyksenä, tuotantoprosessin pitkäaikaisena seisokkina, tulipalona tai muuna vastaavana.
 25. *Kasvit, jotka sisältävät huumausaineita, psykotrooppisia aineita tai niiden esiasteita* ovat kasveja, joista voidaan saada huumausaineita, psykotrooppisia aineita tai niiden esiasteita ja jotka mainitaan huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden tai niiden esiasteiden luettelossa ja jotka ovat valvonnanalaisia aineita Venäjän federaatiossa.

Liite 2

Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon päällikölle,
Poliiseversti
M.A. Sidoroville

RAPORTTI rikoksen tunnusmerkkien havaitsemisesta

Ilmoitan rikosprosessilain pykälän 143 mukaisesti, että 10.3.2011 noin kello 19.10 pidätin Pionerskajan metroaseman luona hallinnollisesta rikkeestä Ivan Ivanovitš Ivanovin, syntynyt 12.11.1985, kotoisin Enskin kaupungista, kirjoilla ja asuu osoitteessa Solnetsnaja 12, asunto 7, Ensk. Pidätyksessä minua avusti Enskin kaupungin katupartiopoliisin työntekijä, poliisikersantti N.N. Nikolajev. Pidätetty kieltäytyi tottelemasta poliisia ja yritti heittää jotakin yllään olleen nahkatakkin taskusta, minkä johdosta tehtiin päätös hänen toimittamisestaan Enskin kaupungin sisäasiainhallintoon henkilöntarkastuksen suorittamiseksi. Enskin sisäasiainhallinnon huoneessa numero 7 tehtiin I.I. Ivanoville henkilöntarkastus kahden todistajan läsnä ollessa. Henkilöntarkastuksen aikana hänen yllään olleen mustan nahkatakkin oikeasta taskusta takavarikoitiin muovikäärö, jonka sisällä oli beigenväristä jauhemaista ainetta. Takavarikoidun aineen osalta I.I. Ivanov selitti, että se oli heitetty hänelle metrossa. Kyseinen käärö pantiin valkoiseen paperiseen kirjekuoreen, sinitöitiin Enskin sisäasiainhallinnon operatiivisen päivystäjän leimalla, varmennettiin todistajien allekirjoituksin ja lähetettiin operatiiviseen rikostekniseen tutkimukseen. Enskin rikosteknisen asiantuntijakeskuksen 10.3.2011 tekemän operatiivisen rikosteknisen tutkimuksen numero 12463 tulosten mukaan on todettu, että takavarikoitu aine on huumausainetta, sekoitetta, joka sisältää 3-metyylifentanyyliä vähintään 0,026 grammaa, mikä Venäjän federaation hallituksen 7.2.2006 antaman asetuksen numero 76 ”Suurten tai erittäin suurten huumausaine- tai psykotrooppisten aineiden määrien vahvistamisesta käytettäväksi Venäjän federaation rikoslain pykälien 228, 228.1. ja 229 tarkoittamissa tapauksissa” mukaan on erittäin suuri määrä.

I.I. Ivanovin teossa ovat nähtävissä rikoslain pykälän 228 momentin 2 edellyttämät rikoksen tunnusmerkit.

10.3.2011

Enskin sisäasiainhallinnon
katupartiopoliisin työntekijä
poliisikersantti

(allekirjoitus) *E.J. Jershov*

Liite 3

Venäjän federaation huumevalvontaviraston hallinnon Enskin kaupungin alueosaston päällikölle

A.V. Vatinille

Anna Dimitrejvana Satovojalta, osoitteesta ulitsa Parkovaja 10, asunto 85, Ensk, puhelin 32–77–91.

Ilmoitus

Pyydän saattamaan rikosoikeudelliseen vastuuseen Sergei-nimisen miehen, joka on houkutellut poikani Aleksej Satovin käyttämään huumeita.

Ilmoittajan allekirjoitus
30. maaliskuuta 2011

Satova A.D.

Kansalainen *Aleksej Alekseevič Satoville* on selvitetty Venäjän federaation perustuslain 51. pykälä, jonka mukaan kenenkään ei tarvitse todistaa itseään, puolisoaan tai liittovaltion lain määrittelemiä lähisukulaisia vastaan.

Kansalainen *Aleksej Alekseevič Satoville* on myös selvitetty Venäjän federaation hallinnollisia rikkeitä koskevan lakikokoelman pykälän 25.1 edellyttämä oikeus tehdä valitus ylempään toimielimeen tai syyttäjälle henkilöntarkastuksesta, tavaroiden tarkastuksesta ja niiden takavarikoinnista.

Tarkastettavan allekirjoitus (allekirjoitus) *Satov A.A.*

Ennen tarkastuksen alkua Aleksej Alekseevič Satoville ehdotettiin, että hän luovuttaa vapaaehtoisesti hänellä olevat huumausaineet, psykotrooppiset aineet tai muut Venäjän federaatiossa kielletyt tai rajoituksenalaiset esineet.

Tähän ehdotukseen Aleksej Alekseevič Satov vastasi, että hänellä ei ole mitään kiellettyä.

Tarkastettavan allekirjoitus (allekirjoitus) *Satov A.A.*

Aleksej Alekseevič Satovilla on yllään mustat farmarihousut, musta kangaspusukka, sininen lakki, sininen villapaita, valkoinen t-paita, valkoiset alushousut, mustat sukat, mustat lenkkikengät.

Aleksej Alekseevič Satovin kertoman mukaan kaikki hänen yllään olevat vaatteet ja jalkineet kuuluvat hänelle ja ne ovat olleet hänen yllään noin eilisestä (siis 29.3.2011) klo 20 lähtien.

Henkilöntarkastuksen yhteydessä kansalainen *Aleksej Alekseevič Satovilta* löydettiin seuraavat esineet (mitä ja mistä löydettiin):

Aleksej Alekseevič Satovin yllä olleiden mustien farmarihousujen oikeasta takataskusta löydettiin läpinäkyvä muovipaketti, jossa oli sisällä valkoista jauhetta.

Yllämainituista takavarikoitiin (mainittava mihin ja miten kukin pakattiin):

läpinäkyvä muovinen paketti, jonka sisällä oli jauhemaista valkoista ainetta. Pakattiin valkoiseen muovipussiin. Pussin suu sidottiin mustalla langalla, jonka päät liimattiin valkoisella paperinpalalla, jossa on Enskin sisäasiainhallinnon pyöreä leima ja sinisellä kuivamustekynällä tehty saatekirjoitus. Saatekirjoituksessa ovat todistajien, A.A. Satovin ja Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon alaikäisasioiden osaston ylitarkastajan allekirjoitukset.

Todistajien allekirjoitukset: (allekirjoitus) *Samojlov A.G.*
(allekirjoitus) *Kamajlov P.I.*

Takavarikoidun osalta *Aleksej Alekseevič Satov* antoi seuraavan selityksen:

30. maaliskuuta 2011 olin yöllä kylässä Sergej Kirilenkon luona, joka asuu samassa talossa kuin minä asunnossa numero 97 ja hän antoi minulle tämän paketin, joka jäi farkkujeni taskuun ja joka nyt minulta takavarikoitiin. Mitä ainetta tässä minulta takavarikoidussa paketissa on, en tiedä.

Todistajien allekirjoitukset: (allekirjoitus) *Samojlov A.G.*
(allekirjoitus) *Kamajlov P.I.*

Henkilöntarkastuksen, tavaroiden ja asiakirjojen tarkastuksen ja niiden takavarikoinnin yhteydessä tehtiin seuraavat huomautukset: *ei huomautuksia.*

Pöytäkirja on luettu *ääneen*. Asiat on kirjattu *oikein*. Huomautettavaa *ei ole*.

Tarkastettava (allekirjoitus) *Satov A.A.*

Laillinen edustaja (allekirjoitus) *Satova A.D.*

Todistajien allekirjoitukset: (allekirjoitus) *Samojlov A.G.*
(allekirjoitus) *Kamajlov P.I.*

Pöytäkirjan on laatinut:

Enskin kaupungin

sisäasiainhallinnon alaikäisasioiden

osaston ylitarkastaja

poliisikapteeni

(allekirjoitus) *I.I. Petrenko*

Olen saanut kopion *30. maaliskuuta 2011*

(allekirjoitus) *Satov A.A.*

(allekirjoitus) *Satova A.D.*

Liite 5

Tutkintapöytäkirja hallinnollisesta rikkeestä

30. maaliskuuta 2011

Ensk

Kello 9.30.

Minä, Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon 6. poliisiosaston päivystäjän apulainen poliisikapteeni A.N. Ignatjev, olen Venäjän federaation hallinnollisia rikkeitä koskevan lakikokoelman pykälien 28.1, 28.2 mukaisesti laatinut tämän pöytäkirjan koskien sitä, että kansalainen

Sukunimi: *Vysoki*

Etunimi: *Sergej*

Isännimi: *Nikolajevič*

Syntymäaika: 19.10.1973

Syntymäpaikka: Ensk

Asuinpaikka, puhelin: *ulitsa Sergejeva 10, asunto 16, Ensk, puhelin 33-20-24*

Työpaikka, arvo (toimiala): *ei ole töissä*

Siviilisäätö: *poikamies* elätettäviä: *ei ole*

Onko aiempia hallinnollisia rangaistuksia (sisäasiainhallinnon tietokeskuksen tietojen mukaan): *ei*

Henkilöllisyyden todistava asiakirja: *Venäjän federaation kansalaisen passi numero 4007 678234, myönnetty 14.2.2007 Enskissä*

Hallinnollisen rikkeen kuvaus: *30.3.2011 kello 8.30 pidätettiin prospekt Nauki 1:n luona huumeiden vaikutuksen alaisena*

t.s. syyllistyi hallinnolliseen rikkeeseen *Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälän 6.9* nojalla.

Todistajat, asianosaiset: *ei ole*

Kansalainen *S.N. Vysokille* on selitetty hänen oikeutensa ja velvollisuutensa Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälän 25.1. mukaisesti kuten myös Venäjän federaation perustuslain 51. pykälän määräykset.

(allekirjoitus) *Vysoki S.N.*

SELITYS

Kieltäytyi antamasta selityksiä. (allekirjoitus) Vysoki S.N.

Muita asian selvityksen kannalta välttämättömiä tietoja:

S.N. Vystoskij toimitettiin Enskin sisäasianhallintoon klo 9.30, hän ei ole jättänyt mitään anomuksia.

Olen tutustunut pöytäkirjaan 30.3.2011 klo 9.50.

(allekirjoitus) *Vysoki S.N.*

Venäjän federaation hallinnollisia rikkomuksia koskevan lakikokoelman pykälän 27.1, momentin 1 ja pykälän 29.5 määräykset on minulle selitetty ja ymmärrän ne.

(allekirjoitus) *Vysoki S.N.*

Olen saanut kopion pöytäkirjasta.

(allekirjoitus) *Vysoki S.N.*

Pöytäkirjan laatijan allekirjoitus

Ignatjev A.N.

SELITYS

Ensk 30. maaliskuuta 2011

Klo 11.55

Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon alaikäisasioiden osaston ylitarkastaja poliisikapteeni I.I. Petrenko on saanut selityksen seuraavalta henkilöltä:

1. Sukunimi: *Satova*
2. Etunimi: *Anna*
3. Isännimi: *Dmitrijevna*
4. Syntymäaika: *20. elokuuta 1976*
5. Syntymäpaikka: *Ensk*
6. Asuin- ja/tai kirjoillaolopaikka: *ulitsa Parkovaja 10 asunto 85, Ensk, puhelin 32-77-91*
7. Kansalaisuus: *Venäjän federaatio*
8. Koulutus: *keskiasteen erityis-*
9. Työ- tai opiskelupaikka: *kotirouva*

10. Passi tai muu henkilöllisyyden todistava asiakirja: *Venäjän federaation kansalaisen passi sarja 30 06 numero 792839, myönnetty 22.9.2001 Enskissä*

Venäjän federaation perustuslain pykälä 51 koskien sitä, että minulla ei ole velvollisuutta todistaa itseäni, puolisoani tai Venäjän federaation rikosoikeusprosessilain 5. pykälän 4. kohdan määrittelemiä lähisukulaisia vastaan on selitetty minulle ja ymmärrän sen.

Minua on varoitettu siitä, että kieltäytyminen todistajanlausunnon antamisesta Venäjän federaation rikoslain pykälän 308 mukaan ja tietoisesti valheellisen todistajanlausunnon antaminen Venäjän federaation rikoslain pykälän 307 mukaan johtavat rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Selityksen antaja

Satova A.D.

Minulle esitettyjen kysymysten osalta voin antaa seuraavan selityksen: Olen jo useita vuosia asunut yhdessä perheeni kanssa osoitteessa ulitsa Parkovoja 10, asunto 85, Ensk. Nuori mies, joka asuu samassa talossa asunnossa numero 97, on sikäli kun tiedän nimeltään Sergej Kosorotov ja hän asuu yksin mainitussa asunnossa. Hän on iältään noin 20–23-vuotias. Sergej itse käyttää huumausaineita, koska olen useita kertoja nähnyt hänet silmissään sumea, outo katse. Sergein asunnossa kokoontuu jatkuvasti nuoria, tavallisesti yö-aikaan ja näin on jatkunut jo 2-3 vuoden ajan. Nuorten käynnit Kosorotovin asunnossa aiheuttavat melua ja huutoja. Poikani Aleksej Satov, syntynyt 29.10.1994, on tämän vuoden kesäkuusta ollut tekemisissä Sergein kanssa eikä enää joskus ole yötä kotona. 30. maaliskuuta 2011 poikani tuli kotiin klo 3 yöllä, ja menin häntä vastaan käyttävään. Pojan käytös oli omituista, hän oli erittäin kiihtynyt, heilutti käsiään, puhui paljon ja nopeasti. Pojan kasvot ja keho olivat hiestä märkiä.

Olen lukenut pöytäkirjan itse, huomautettavaa ei ole. Se, mitä olen sanonut, on kirjattu oikein.

Selityksen antaja

Satova A.D.

Enskin kaupungin
sisäasiainhallinnon alaikäisasioiden
osaston ylitarkastaja
poliisikapteeni

(allekirjoitus) *I.I. Petrenko*

Liite 6

Enskin kaupungin
sisäasiainpäähallinnon
rikosasiatuntijakeskuksen johtajalle,
poliisieversti A.M. Petroville

LÄHETE OPERATIIVISEEN TUTKIMUKSEEN

30.3.2011

Venäjän federaation 12.8.1995 annetun lain numero 144-Φ3 ”Operatiivisesta etsintätoiminnasta” pykälän 6 kohdan 5 mukaisesti lähetän operatiiviseen tutkimukseen pussin (muovinen), jonka sisällä on muovinen pakkaus, joka sisältää valkoista jauhemaista ainetta, joka on takavarikoitu 30.3.2011 kello 10.35 Enskissä osoitteessa ulitsa Sadovaja 15, huone 12 Aleksej Aleksejevič Satovilta, joka on syntynyt 29.10.1994 Enskissä ja asuu osoitteessa ulitsa Parkovaja 10 asunto 85.

Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon tapahtumailmoitusrekisterin aineisto numero 4494, päivätty 30.3.2011.

Pyydän tutkimaan takavarikoidun aineen ja toteamaan:

1. Onko takavarikoitu valkoinen jauhemainen aine läpinäkyvässä muovipakkauksessa huumausainetta tai psykotrooppista ainetta?
2. Mikäli kyllä, mitä ainetta tarkemmin ja mikä on sen paino?

Tutkittavaksi lähetetyt aineet on todistajien läsnä ollessa pakattu valkoiseen muovipussiin, jonka suu on sidottu mustalla narulla, jonka päät on liimattu valkoisella paperinpalalla, jossa on Enskin sisäasiainhallinnon pyöreä leima ja sinisellä kuivamustekynällä tehty saatekirjoitus. Saatekirjoituksessa ovat todistajien, A. A. Satovin ja Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon alaikäisasioiden osaston ylitarkastajan allekirjoitukset.

Enskin kaupungin
sisäasiainhallinnon päällikkö
poliisieversti

(allekirjoitus) *Sidorov M.A.*

Enskin kaupungin sisäasiainhallinnon puhelin, faksi 33-44-55, 33-44-56

Liite 7

Enskin kaupungin sairaalan päivystävälle lääkärille

LÄHETE

Lähetän kansalaisen Sergej Nikolajevitš Vysokin, syntynyt 19.10.1973 Enskissä, asuu osoitteessa: ulitsa Sergeeva 10, asunto 16, Ensk, puhelin 33–20–24, tutkittavaksenne päihtymystilan ja huumausaineiden käytön toteamiseksi.

Enskin sisäasiainhallinnon
3. poliisiosaston päällikkö
miliisimajuri

(allekirjoitus) *Karpov M.A.*

Liite 8

PÄÄTÖS

rikosasian nostamisesta ja sen
ottamisesta käsittelyyn

Ensk 11. maaliskuuta 2011
Klo 9.30

Enskin kaupungin sisäasianhallinnon tutkintahallinnon vanhempi tutkintatuomari, oikeusmajuri A.V. Stepanov, tutkittuaan Enskin sisäasiainhallinnon alaikäisasioiden ylitarkastajan I.I. Petrovin tekemän raportin rikoksen tunnusmerkkien havaitsemisesta, joka on kirjattu rikosilmoitusrekisteriin 10.3.2011 numerolla 1482

ON TODENNUT:

10.3.2011 noin kello 18.30, ollessaan Pietarissa Pionerskaja-metroaseman vieressä, Ivan Ivanovitš Ivanov tarkoituksellisesti, ottamalla löytämänsä haltuunsa, mutta ilman myyntitarkoitusta, hankki laitonta huumausainetta, joka 10.3.2011 tehdyn operatiivisen rikosteknisen tutkimuksen numero 12346 tulosten mukaan on 3-metyylifentanyyliä määrältään vähintään 0,036 grammaa, mikä Venäjän federaation hallituksen 7. helmikuuta 2006 antaman asetuksen numero 76 ”Suurten tai erittäin suurten huumausaine- tai psykotrooppisten aineiden määrien vahvistamisesta käytettä-

väksi Venäjän federaation rikoslain pykälien 228, 228.1. ja 229 tarkoittamissa tapauksissa” mukaan on erittäin suuri määrä, jota I.I. Ivanov tahallisesti mutta ilman myyntitarkoitusta piti hallussa pidätyshetken asti 10.3.2011 noin klo 19.10. Pidätyksen teki Pietarin Primorskin kaupunginosan sisäasiainhallinnon katupartioikomennuskunta, johon kuuluivat poliisiylikersantti P.P. Petrov ja poliisikersantti N.N. Nikolaev. Pidätys tapahtui Pionerskaja-metroaseman luona osoitteessa prospekt Ispytatelej 4, Pietari. Yllämainitun huumausaineen takavarikointi tapahtui henkilöntarkastuksen yhteydessä 10.3.2011 klo 19.55 Enskin sisäasiainhallinnon huoneessa numero 7 osoitteessa ulitsa Sadovaja 15, Ensk.

Ottaen huomioon, että on tarpeeksi tietoja, jotka osoittavat Venäjän federaation rikoslain 228 pykälän 2. momentin määrittelemän rikoksen tunnusmerkkien täyttyvän ja noudattaen Venäjän federaation rikosprosessilain pykälä 140, 145, 146 (147) ja pykälän 156 ensimmäistä momenttia,

ON PÄÄTTÄNYT:

1. Nostaa rikosjutun Venäjän federaation rikoslain 228 pykälän 2 momentin määrittelemän rikoksen tunnusmerkkien täytyttyä. Nostaa rikosjutun Ivan Ivanovitš Ivanovia vastaan niiden tekojen osalta, joissa on nähtävillä Venäjän federaation rikoslain 228. pykälän 2. momentin edellyttämät rikoksen tunnusmerkit.
2. Ottaa rikosjuttu hoidettavakseen ja aloittaa sen tutkinta.
3. Lähettää tämän päätöksen kopio Enskin kaupungin syyttäjälle vanhempi oikeusneuvos A.A. Kuznetsoville.

Enskin kaupungin
sisäasiainhallinnon tutkintahallinnon
vanhempi tutkintatuomari
oikeusmajuri (allekirjoitus) *A.V. Stepanov*

Tämän päätöksen kopio on lähetetty Enskin kaupungin syyttäjälle vanhempi oikeusneuvos A.A. Kuznetsoville 11. maaliskuuta 2011 klo 11.35.

Tehdystä päätöksestä on ilmoitettu henkilölle, jota vastaan rikosjuttu on nostettu: I. I. Ivanov. 11.3.2011.

Enskin kaupungin
sisäasiainhallinnon tutkintahallinnon
vanhempi tutkintatuomari
oikeusmajuri (allekirjoitus) *A.V. Stepanov*

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia
(ISSN 1455-8262)

Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta: *Ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa: kohti vihreämpää viranomaisyhteistyötä?* 42/2014. 16,50 €

Vesa Huotari & Matti Vuorensyrjä: *Henkilöstön työhyvinvointi, johtaminen ja organisaatioilmasto. Poliisin henkilöstöbarometri kehittämisen välineenä.* 41/2011. 40,70 €.

Sanna-Mari Humppi & Noora Ellonen: *Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö.* 40/2010. 40,70 €

Mirkka Kreuz: *Terrorismin torjunta Suomessa.* 39/2010. 40,70 €

Arno Tanner & Laura Koivisto-Khazaal: *Maahanmuutto- ja ulkomaalaisviranomaiset mediassa. Näkyvyys, viestinnän laatu ja osallistuminen keskusteluun.* 38/2009. 23,10 €

Matti Vuorensyrjä: *Tulos- ja kehityskeskustelujen arviointi ja kehittäminen poliisihallinnossa.* 37/2009. 16,50 €

Petri Rainiala: *Tiedottajan käyttö poliisin tiedonhankintamenetelmänä.* 36/2009. 23,10 €

Erkki Hämmäläinen: *Eurooppalaistuva lainvalvonta: Euroopan unionin järjestäytyneen rikollisuuden torjuntapolitiikan toteutuminen Suomessa.* 35/2009. 27, 50 €

Terhi Hakamo, Kirsi Jauhainen, Anne Alvesalo & Erja Virta: *Talousrikokset rikosprosessissa.* 33/2009. 40,70 €

Outi Roivainen & Elina Ruuskanen: *Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyslaista sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta.* 32/2008. 23,10 €

Anna Vanhala: *Piiri pieni pyörii. Poliisipäälliköiden ammatti-identiteetti ja työelämäkerrat.* 31/2007. 16,50 €

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja (ISSN 1797-5743)

- Jarmo Houtsonen, Markku Myllylä, Heidi Berger, Sergej Roganov, Julija Abravitova, Larisa Gottšina & Jelena Leonova: *Huumausainerikollisuuden vastainen toiminta Suomessa ja Venäjän federaation luoteisosassa*. 113/2014. 16,50 €
- Vesa Muttilainen & Vesa Huotari (toim.): *Poliisin toimintaympäristö*. Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2014. 112/2014. 23,10 €
- Mia Tuominen: *Lapsen edunvalvonta esitutinnan näkökulmasta*. 111/2014. 16,50 €
- Monica Fagerlund, Marja Peltola, Juha Kääriäinen, Noora Ellonen, Heikki Sariola: *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhrittimuksen tuloksia*. 110/2014. 40,70 €
- Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta: *Vihreämpää rajan toisella puolella? Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa*. 109/2014. 16,50 €
- Jenni Niemi: *Laittoman maahanmuuton torjunta viranomaisyhteistyön haasteena*. 108/2013. 16,50€
- Jouni Perttula: *Kolmas sektori turvallisuuden osatekijänä*. 107/2013. 16,50€
- Matti Vuorensyrjä & Leena Ranta: *Poliisin perustutkintokoulutuksen vaikuttavuusarviointi*. 106/2013. 27,50€
- Terhi Kankaanranta & Vesa Muttilainen: *Talousrikostutkinta poliisissa vuonna 2011*. 105/2013. 16,50€
- Jenni Niemi & Iina Sahramäki: *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2011*. 104/2012. 16,50 €
- Noora Ellonen: *Kurin alaiset – Lasten ja vanhempien välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheissä*. 103/2012. 27,50 €
- Risto Honkonen & Vesa Muttilainen: *Poliisin toimintaympäristö. Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2012*. 102/2012. 23,10 €

**Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat
(ISSN 1455-8270)**

Satu Rantaeskola (toim.): *Pakkokeinolaki - Kommentaari*. 22/2014. 47,30 €

Satu Rantaeskola (toim.): *Esitutkintalaki - Kommentaari*. 21/2014. 47,30 €

Noora Ellonen (toim.): *Rikostutkinta lapsiin kohdistuvissa väkivalta- ja seksuaalirikoksissa*. 20/2013. 23,10 €

Antti Laakso: *Poliisisanasto suomi–venäjä*. 19/2013. 23,10 €

Kimmo K. Kiiski: *Poliisin rooli kuolemansyyn tutkinnassa*. 18/2009.
2. uudistettu painos. 23,10 €

Johan Boucht & Dan Frände; suom. Markus Wahlberg: *Suomen rikosoikeus.
Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet*. 17/2008. 23,10 €

Reima Kukkonen: *Keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ulosotossa ja velallisen rikoksissa*. 16/2007. 16,50 €

**Kaikki Poliisiammattikorkeakoulun julkaisut löytyvät osoitteesta
www.polamk.fi/julkaisusarjat**

POLIISI
POLISIAMMATTIKORKEAKOULU

Polisiammattikorkeakoulun ja Venäjän sisäasiainministeriön Pietarin yliopiston välisenä yhteistyönä syntyneessä kirjassa käsitellään huumausainerikollisuuden vastaista toimintaa Suomessa ja Venäjän federaation luoteisosassa. Ensin tarkastellaan lainsäädäntöä, kansainvälisiä sopimuksia, huumausainerikollisuutta, huumeiden käyttöä ja huumausainemarkkinoita. Tämän jälkeen kuvataan huumausainerikostutkintaa erilaisten tyyppiesimerkkien kautta. Lopuksi kerrotaan lyhyesti maiden huumausainepolitiikasta ja huumausainerikosten ennaltaehkäisystä. Kirja kertoo huumausaineiden vastaisen työn, huumausainerikollisuuden torjunnan ja huumausainerikostutkinnan eroista ja yhtäläisyyksistä Venäjällä ja Suomessa.

ISBN 978-951-815-260-9

9 789518 152609 >

Poliisiammattikorkeakoulu
Vaajakatu 2, 33720 TAMPERE,
puh. 0295 480 121
www.polamk.fi